28 HAZİRAN 1959

SAYI : 256

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI 100 KURUŞ

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIII, Sayı: 216

Yazı İşleri:

Rüzgarlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 18999 P. K 582 - Ankara

İdare:

Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221

Fiyatı 100 Kanış

Başyazar:

Metin TOKER

*

Neşriyat Müşaviri
Yusuf Ziya ADEMHAN

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına İmtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mesul Müdür:
Tarık HALULU

Umumi Neşriyat Müdürü
İlhami SOYSAL

*

Karikatür:
TURHAN

*

Fotoğraf:
Ege AJANSI
Associated **Press**
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe:
Ankara **Klişe**

*

Müessese Müdürü:
Mübin TOKER

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha): 10 lira
6 aylık (25 nüsha): 20 lira
1 senelik (52 nüsha): 40 lira

İlân şartları:
Santimi: 8 lira
3 renkli arka kapak: 750 **lira**

Dizildiği Ve Basıldığı yer:
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel: 15221
Basıldığı tarih: 26.6.1958

Kapak resmimiz: ,

F. Rüştü Zorlu

İmtihan arifesinde

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Bu haftaki YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızda, belki de son yıllarda yazılmış en enteresan Meclis notlarını bulacaksınız. B.M.M. nin tatile girmesinin hemen arifesinde -bu haftanın başında pazartesi ve çarşamba günleri- cereyan eden hâdiseleri bütün gazetelerde okudunuz. Ama eminiz ki, gazetelerde çıkan bu haberlerle AKİS'in bu sayısındaki haberler arasında dağlar kadar fark vardır ve AKİS'i okuduktan sonra siz de hak vereceksiniz ki, AKİS'te okuduğunuz haberlerin bir eşini daha hiç bir yerde bulmak, okumak imkânı yoktur. B.M.M. nin bu son oturumlarında D.P. nasıl oyuna gelmiştir? Ara Seçimlerinin tehiri dolayısı ile yapılan müzakerelerde Sabri Dilek -hani şu D P. li Sabri Dilek'- D.P. ye nasıl oyun oynamıştır? Gene ayni müzakereler sırasında aylardır sesi sedası doyulmayan Samet Ağaoğlu -hani şu Menderes V. Kabinesinin hangi vazifeyle tavzif edildiği belli olmayan bakanı Samet Ağaoğlu- D.P. ye nasıl oyun oynamıştır? Haftanın başında gensoruların reddi sırasında C.H.P., D.P. yi nasıl oyuna getirmiştir? Kongreleri bir türlü toplamayan Büyükler D.P. ye nasıl oyun oynamıştır? Meclisi tatile sokmak için direnenler D.P. ye nasıl oyun oynamıştır? Ve bütün bunların yanında C.H.P. neler yapmaktadır?. Siyasi havanın hâdiselerle dolu olduğu bu hafta bütün bu suallerin cevaplarını AKİS'te bulacaksınız.

Gene bu hafta AKİS'te hemen herkesin dilinde dolaşacak son derece enteresan bir haber bulacaksınız. Gümrüklerimize gelmiş bulunan ve pek yakında İstanbulun imarzede sokaklarını şenlendirecek olan Lincoln marka bir arabanın hikâyesini - benzin ve yedek parça buhranının en had safhaya vardığı şu günlerde - zevkle okuyacaksınız.

Bu hafta AKİS'in kapağını uzun yıllardan beri dışpolitikamızı fiilen -Menderes V. Kabinesinin kurulduğu günden beri de resmen- idare eden Fatin Rüştü Zorlunun resmi süslüyor. Fatin Rüştü Zorlunun kapak adamı olarak seçilmesinde hiç şüphe yok ki aktüalitesini hâlâ devam ettiren Kıbrıs meselesi mühim rol oynamıştır. Hayli zamandır Kıbrıs politikamızda baş rolü oynayan Fatin Rüştü Zorlunun diplomatik kariyeri hakkında son derece enteresan malûmatı da ihtiva eden bu yazıyı zevkle okuyacak ve bu arada Kıbrıs meselesindeki son gelişmeleri de yakından takip etmek imkânım bulacaksınız.

Geçen hafta içinde İstanbulda, Galatasaray Lisesi Konferans salonunda basında hemen hemen hiç akis uyandırmayan -tabii Cumhuriyet hariç-, ama mahiyeti itibariyle bir hayli mühim olan bir kongre yapıldı. UNESCO'nun Türkiye Milli Komisyonunun yıllık kongresi olan bu toplantıda Hukuk Kurumu Başkanı Muammer Aksoy tarafından ileri sürülen bir takan fikirler ve bunların kongre üyeleri üzerinde uyandırdığı tesirler muhakkak ki üzerinde dikkatle durulacak bir mahiyet arzediyordu. Muhabirimiz tarafından takip edilen bu kongredeki havayı bütün teferruatı ile AKİS'te okuyacaksınız.

DÜNYADA OLUP BİTENLER sayfalarımızda bu hafta en geniş yer Lübnan hâdiselerine ayrıldı. Lübnandaki hakiki durumun ne olduğunu, Lübnan hâdiseleri karşısında komşu iki devletin -Birleşik Arap Krallığı ve Birleşik Arap Cumhuriyeti-, Ortadoğuda menfaatleri çarpışan büyük devletlerin -Amerika, Rusya, İngiltere, Fransa- ve Lübnana komşu diğer devletlerin durumlarının neler olduğunu, Lübnandaki İktidar - Muhalefet çatışmasının hakiki ve zahiri sebeplerim bu yazının muhteviyatı içinde bulacaksınız. Gene DÜNYADA OLUP BİTENLER sayfalarımızda Alman Basın Kanununun değiştirileceği ve bizdekine benzetileceği yolunda maruf ve meşhur Zafer gazetesi tarafından uçurulan bir balonun nasıl patladığının da son derece eğlenceli hikâyesini bulacaksınız. Bırakın bizdekine benzer ağırlık ve şiddette bir Basın Kanunu tasarısını, bizdekinin milyonda biri ağırlığında bile olmayan, ama demokrat Almanya için sert sayılan bir tasarının kanuniyet kesbetmesi şöyle dursun, daha Meclise bile sevk edilmeden, kabinede itibar görmeyip çöp sepetine atıldığını anlatan bu yazı ibretle okunmağa değer. YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızda gene ibretle okunacak yazılardan biri de son günlerde bütün Amerika basnını işgal eden bir yolsuzluk rivayetidir. Bizde, en samimi ve halisane bir mal beyanı teklifinin bile gördüğü sert reaksiyon göz Önüne getirilirse, Amerikada hem de bir Cumhurbaşkan sekreterinin bir dostundan -hem de aile dostu- aldığı birkaç bin lira değerindeki hediye dolayısıyla açılan tahkikata ve kopardan şamataya şaşmamak elden gelmez.

Saygılarımızla

AKİS

Millet

Araba sevdası

Eeğer Ankaradaki bir kaç "gayretkeş", "ukalâ", "muhalif ruhlu" memurun sabotajı bertaraf edilirse pek yakında İstanbullular —ve bilhassa Babıali sakinleri— Görülmemiş İmarla güzelleşen sokaklarında dünyanın en lüks otomobillerinden birini görerek milletçe nasıl refah içinde olduğumuzu anlayacaklardır. Otomobilin markası Lincoln'dur ve o meşkur Cadillac'lar bu Lincoln'un yanında külüstür Ford gibi katmaktadır. Döviz durumumuz her halde müsait bulunduğundan Döviz Komitesi bu şerefli nakil vasıtasının mütevazi bedeli olan altı bin doları —dolar 280 kuruş hesabıyla— transfer etme kararı vermiş, para gitmiş, otomobil gümrüklerimize gelmiştir. Fakat şimdi, kalkınmamızın gözle {görülen delilini teşkil edecek bu "kara sefinesi" nin gümrükten çekilip sahibinin istifadesine arzına "muhalif, ruhlu memurlar" karşı koymakta, güçlük çıkarmakta, usulsüzlük iddia etmekte, hattâ büyüklerinin emirlerini bile dinlememeye kalkışmaktadırlar. Mamafih, bu "sabotör" lerin yakın bir zamanda yola getirilecekleri ümidi kaybolmuş değildir.

Muhteşem Lincoln'a binecek bahtiyarın bir Babıâli mensubu bulunması, ayrıca basınımız için de iftihar vesilesi olacak ve devrimizde, yapılan hizmetlerin daima takdir edildiğinin yeni bir tezahürünü teşkil edecektir.

Kuyruklar

Refah dediğin...

Hâdise bu haftanın başında, Ankarada cereyan etti. Yenişehirin Sıhhiye durağındaki büyük benzincinin önünde, son günlerde âdet olduğu veçhile inanılmaz uzunlukta bir otomobil kuyruğu vardı. Kuyruğu, bilhassa taksiler teşkil ediyordu. Başkentte benzin sıkıntısı patlamış, iki gün istasyonlarda hiç benzin bulunmamış, sonra, her arabaya 10 liralık akaryakıt verilmesi mümkün hale gelmişti. Hususi arabaların sahipleri, saatlerce kuyrukta beklemektense otomobillerini hiç çıkartmamayı göze almışlardı. Fakat taksi şoförleri!. Geçimleri bu yüzden olduğuna göre, onların iş zamanından fedakârlık yaparak sıraya girmekten başka çareleri yoktu. Kuyruğun büyük kısmım taksilerin doldurmasındaki sebep buydu. 10 liralık benzini bitmek üzere bulunan taksiler hemen yeni bir benzin kuyruğuna sıkışıyorlardı.

Kuyruk sakinleri üzerinde bir heyecan dalgasının geçmesine sebep olan zat böyle bir sırada göründü. Bir kaç şoför kendisini tanıdılar ve:

"— İşte, Server Somuncuoğlu" dediler.

Başka şoförler Sinobun eski C.H.P. M, yeni D.P. li milletvekilinin ismini duymuşlardı ama, kuyrukta niçin böylesine alâka topladığım anlamadılar. Zaten bu sırada genç politikacıyı taşıyan araba uzaklaşmıştı da.. Bir tanesi yüksek sesle sordu:

"— Kim bu Server Somuncuoğlu?"

Politikayla bağı fazla olduğu anlaşılan öteki güldü:

"— Hani Mecliste bir milletvekili kuyrukların mesut bir hâdise olduğunu söylemişti ya, işte o.. Demokrat! Yakında Bakan yapacaklarmış..."

Gülümsemeler arttı. Biri:

"— Desenize, dedi, daha da mesut olacağız.."

Sonra herkes, sıranın kendisine kaç saat sonra geleceğini zihninde hesaplayarak, bir araba boyu ilerlemek için vitesi birinciye geçirdi.

Sirayet hastalığı

Benzin sıkıntısı Ankaradan süratle başka beldelere atladı. Döviz darlığı yüzünden petrol şirketlerine borçlanmıştık. Benzini, âdeta damlayla yeriyorlardı. Stoklarımız azdı. Bundan bir ay kadar evvel Ankaradaki bayiler stoklarını kullanmaya başlayacak hale geldiklerini bildirmişler ve acil bir transfere lüzum bulunduğunu hatırlatmışlardı. Fakat kendilerine, yeni benzin gelinceye kadar stoklara müracaat etmeleri cevabı verilmişti. Anlaşılan elde, transferi yapılacak daha mühim bedeller vardı! Ama şimdi, güneşe kar dayanmadığı için, stoklar erimiş ve korkulan sıkıntı başlamıştı. Gerçi transfer, geç de kalınacak olsa yapılmıştı. Benzin bir kaç güne kadar -kaç gün?- gelecekti. Ancak geçirilen sıkıntı yeni gelecek benzine hücumu arttıracak, herkes (bir köşede "ihtiyat benzini" saklamaya kalkışacaktı. Böylece bir fasit daire kendi kendisine teşekkül edecekti.

Hiç bir şey, iktisadımızda bir stabilizasyon gayretine giriştiğimiz şu günlerde (Bk: İKTİSADİ VE MALİ SAHADA) dertlerimizin başının sistemsizlik, keyfilik ve bunların neticesi vatandaşa yarın da aradığı malı ihtiyacı nisbetinde bulabileceği kanaatini verememek olduğunu benzin istasyonları Önünde beliren kuyruklardan daha iyi anlatamazdı.

Tabii, anlayanlara!

D. P. Meclis Grubu
Pirüs II *zaferi*

Demokrasi

M. S. P.

Bu haftanın ortasında çarşamba günüydü. Öğle vakti, saat bir buçuğu geçmişti. Ankarada, Büyük Meclisin bahçe kapısından altı mavi, üstü bej bir Chevrolet otomobil dışarı süzüldü ve Bahçelievler istikametinde uzaklaştı. Arabayı gözlüklü, lâcivert elbise giymiş, topluca bir adam kullanıyordu. Halinde hiç de sevinçli, mesut hava yoktu. Halbuki o gün, iki arkadaşı -yardımcısı- ile birlikte verdiği bir taktir kendisinin kürsüye çıkmasına dahi lüzum kalmaksızın kabul edilmiş ve arzusu yerine getirilmişti.

D.P. Grubu başkanı Halûk Şaman ihtimal, arabasını sürerken, bundan uzun asırlar evvel -Milâttan evvel

Haftanın içinden

Milli Birlik

Metin TOKER

Bu yakınlarda birisi bana, en kolay neden bahsedeceğimi sorsa mutlaka "Milli Birlikten" derim. Mevzuun demagojiye müsait bulunduğundan zerrece şüphe yok. "Milli menfaat" lafının arkasından süratle "Milli Birlik" kelimeleri geliyor. Fakat alâkalıların "Milli Birlik" ten anladıkları mana karşısında şaşmamak da kabil değil. Bunlara göre "Milli Birlik" İktidarda bulunanların her yaptığına, her söylediğine bas sallamaktan ibarettir. Büyüklerimiz iyi bilirler, büyüklerimiz doğru düşünürler, büyüklerimiz doğru yaparlar.. Bu inancı yüreklerine yerleştirenler, "Milli Birlik" çilerin en imanlısı sayılıyor. Ama varsın büyüklerimiz yanlış ata oynasınlar, varsın büyüklerimiz -sabık büyüğümüz Natık Poyrazoğlu gibi- bize ve D.P. ye politika olarak İngilterenin NATO'dan atılmasını tavsiye etsinler, hattâ -şimdiki büyüğümüz Fatin Rüştü Zorlu gibi- planları yanlış anlasınlar. Hiç bir itiraz sesi yükseltmeyeceksiniz, yükselteceğiniz tek ses alkış olacak. Bu, aklı başında insanlardan biraz fazla şey istemek değil midir? Buna rağmen D.P. Meclis Grubuna ara seçimlerinin tehir olunması için kabul ettirilen mucip sebep, mevcut politik şartlar altında memleketin böyle bir "Milli Birlik" e muhtaç bulunduğudur. Ara seçimi yapmayacaksın, "Milli Birlik" gerçekleşecek! Fikrin şampiyonları şu yaz aylarında memlekette hangi "havanın eseceğini gördüklerinde, "Milli Birlik" i kurmak bu yana, bunu elleriyle parçaladıklarını anlayacaklardır.

Vaziyet bir ara seçiminin yapılmasına müsaittir veya değildir. Bu, hakiki "Milli Birlik" havası içinde oturulur ve düşünülebilir. Hiç bir şeyi mübalâğa etmemek lâzımdır. Hakikaten gerekiyorsa, ara seçimlerinin yapılmamasıyla ne demokratik rejimin sonu gelir, ne de memleket zarar görür. Ama, taraflardan biri tamamiyle karakuşi hükümle diyecek ki: "Vaziyet karışıktır, memlekette ara seçimlerinin doğurması tabii karışıklığa, heyecana yer olmamak gerekir, onun için affı seçimlerinin, zaten artık teamül haline geldiği veçhile dört sene sonraya bırakılması en doğru yoldur". Bu, öteki tarafça kabul edilecek ve tasdik olunacak. Bunu beklemek, hiç 'kimse alınmasın, biraz safdillik gibi geliyor.

Şimdi, bir hususun kati olarak anlaşılması gerekiyor. "Milli Birlik" bir netice olarak kimse tarafından kabule zorlanamaz. Zoraki "Milli Birlik" batı dünyasında değil, Demir Perdenin gerisinde vardır. Basyada bir takım kimseler, "Milli Birlik" gösterisi niyetine Moskovadaki Danimarka elçiliğini, Kopenhag'daki Rus elçiliğinin taşlanmasını protesto için taşlayacaklar! Bonn'daki Sovyet sefaretinin Ününde nümayiş yapılmasından duydukları infiali Rus başkentindeki Alman elçiliği önünde toplanmakla izhar edecekler. Bunların ciddi, inanılacak bir tarafı yoktur. Herkes bilir ki Moskovada, hükümetten izinsiz, nümayiş bir yana iki kişi biraraya gelip havanın bulutlu olduğundan bahsedemez. Bu, elbette ki "Milli Birlik" değildir.

O halde, "Milli Birlik" nedir? "Milli Birlik" İngilterede İktidar ile Muhalefetin kapalı kapılar arkasında karşı karşıya oturup Kıbrıs plânını, istişare yoluyla hazırlamasıdır. Birincisi ötekine bütün havadisi verir, ikincisi birinciye fikirlerini olduğu gibi anlatır. Sonra, başbaşa verilir ve bir tutum tesbit edilir. Tutum, İngilterenin tutuma olur. Yoksa Dışişleri Bakanı İngilterede Muhalefet liderine haber gönderip "Aman, bizim bilmediği tezimizi desteklesin" demeyi hatırından dahi geçirmez.

"Milli Birlik" lafı, doğrusu İngilterenin verdiği bir plân metnini Dr. Fazıl Küçüğe gösterip Muhalefet lideri İnönüden esirgeyenlerin ağzında komik mahiyet alıyor. Halbuki bu işi yapanlar sadece bir yıl evvel bir toplantıda Menderesle İnönünün Amerika Büyük Elçisine Kıbrıs mevzuundaki Türk tezini beraberce anlatmalarının bıraktığı tesiri hatırlamalıdırlar. Aynı şey rejim meselelerinde, iktisadi meselelerde ve nihayet dış politikada tekrarlansa fena mı olur? Herkes görecektir -bilhassa Menderes görecektir- şu yaz ayları meşhur 1955 yazından farklı olmayacaktır. Ama yazın sonunda farklı bir taraf bulunacaktır: Geçen defa "etraf" ın kellesini isteyenler bu defa, işlerin tamamiyle çıkmazda bulunduğunu gördüklerinden -işler hakikaten çıkmazdadır- bizzat lideri devirecekler ve sonra onun üzerine fırlayıp tepineceklerdir. İhtimal ki lider, üzerinde en yakını, en dostu bildiklerinin ağırlığını hissettiğinde şaşıracaktır, bir zamanlar her dediğini yapanların baş kaldırmaları karşısında hayal sukutuna uğrayacaktır. Ama bu onun, tarihten tegafül etmek arzusunun neticesi olacaktır. Umumi kaidelerden kendisini uzak tatmaya muvaffak olmuş insan şimdiye kadar yeryüzüne gelmemiştir.

"Milli Birlik", "Milli Birlik"... Bana kim istemez? Dosta ve düşmana karşı bütün Türk milletinin tek bir cephe arzetmesi kimi sevindirmez? Ama, ara seçimini "memleketin içinde bulunduğu nazik politik şartlar" bahanesiyle yapmayacaksın, sonra Büyük Meclisi nazik hiç bir durum yokmuş gibi tatile sokacaksın! Böyle "Milli Birlik" La olmayacağını çocuklar bile anlar.

"Milli Birlik" in ilk şartı herkesin kendisini muhtelif komplekslerden kurtarması, küçük hesapları büyük meselelerin üstüne çıkarmamasıdır. Bazı aşağılık silâhlar vardır. Bunları her partiden herkes kullanabilir- Kullanmaktadırlar da.. Ama, hiç olmazsa mevkileri büyük kimseler bunlara tenezzül etmemekle mükelleftirler. Komitecilik hiç bir zaman siyasetlerin en mükemmeli olmamıştır. Bilâkis, büyük mevki işgal edenler büyüklük göstermekle mükelleftirler. Hattâ aldatılmayı, atlatılmayı göze alarak.. Zira politikada, uzun bir vadede, küçük hesapların insanları büyülttüğü göriilmemiştir. Bilâkis, bir ara "faka basmış" sanılanların sonda sadece takdir kazandığı, sadece beğenildiği, sadece el üstünde tutulduğu tarihin şahidi olduğu hakikatlerdendir. Böyle hakikatleri görmemezlikten gelmek, başı kuma sokmaktan zerrece farksızdır.

Hakiki manasıyla "Milli Birlik" i eliyle itecek bir politikacıyı bu millet asla affetmez. Ama bu milleti de iyi tanımak lâzımdır. Zira bazı kimselerin kanaati hilafına bu millet kolay kolay ebediyen aldatılamaz. Bir defa aldatıldığını anladı mı, intikamı müthiş olur. Niçin bu intikamı göze almalı, niçin işin alaturka kurnazlığına kaçmalı, niçin rakipleri, siyasi hasımları iyiniyetle, samimiyetle bertaraf etmemeli, onların elindeki silâhları çekip almamalı ve eskiden taşınan bayrakları yeniden açmamalı.? İnsanın, bu basit hakikatlerin anlaşılmaması karşısında dilini yutacağı geliyor. Bunlar kabul edilecek yerde "Milli Birlik, benim dediğimin kayıtsız ve şartsız kabulüdür" diye tepinmek, hâlâ mı görülmüyor ki insanı sadece hüsrana, sadece hayal sukutuna götürüyor? İstişaresiz, tavizsiz "Milli Birlik" peşinde koşulmaktan vazgeçildiği gün bizzat İktidarın başındakiler hayal ettikleri dertlere, müşkillere kahkahalarla güleceklerdir.

280'de- İkinci Pirüs â d ı n ı taşıyan Yunan kralının Romalılar karşısında kazandığı "zafer" i düşünüyordu. İkinci Pirüs "zafer" den sonra şöyle demişti: Böyle bir zafer daha kazandık mı, halimiz tamamdır ! Evet, D.P. Meclis Grubu başkanınla, iki vekili Baha Akşit ve Himmet Ölçmen ile müştereken imzaladığı takrir kabul edilmiş, ara seçimlerinin yapılması önlenmiş, bir "zafer" kazanılmıştı. Ama, böyle bir kaç "zafer" daha kazandı mı, D.P. nin hali tamamdı. Zira Halûk Şamanla aynı saatlerde Meclisi terkeden tarafsız dinleyiciler, o akşam başlayacak olan yaz tatili boyunca memleket dahilinde, huzursuz bir havanın eseceğinden ve bunun, tazyikini bu havayı dağıtmak için her fırsatı âdeta dirseğiyle iten D.P. üzerinde hissettireceğinden emindiler.

Bir stratej ve bir strateji

Meclis çarşamba günü, fevkaladeden olarak sabahleyin saat 10'da toplanacaktı. Fakat celseye başkanlık edecek olan Kayserili Fikri Apaydın (D.P.), yanında Kayserili Turhan Feyzioğlu (C.H.P.) bulunduğu halde, konuşup gülümseyerek salona dahil olduğunda tesbit edilen saatin üzerinden tam yedi dakika geçmişti. Bir zamanlar Meclis Başkanları başkanlık kürsüsüne çıktıklarında herkes saatini, endişesiz ayarlayabilirdi. Ama bir müddettir o güzel -ve lüzumlu, âdetin de terkedilmekte olduğu, görülmeye başlanmıştı.

Gündemin ilk maddesi olarak Şaman - Akait - Ölçmen teklifi okunduğunda D.P. Grubu, aslında hiç sürpriz olmayan bir durumla karşılaştı. İlk sözü, İsmet İnönü aldı. Bu sırada hükümete ayrılan koltuklarda bilhassa Samet Ağaoğlu göze çarpıyordu. Bir evvelki celsede salona arka kapıdan dahil olup öne gelen ve koltuğuna oturan sandalyasız -siyasi tâbirdir- Bakan daha celse açılmadan bu defa ön kapıdan girmiş ve yerini almıştı. Üstadın bir hazırlığı olduğu seziliyordu. Fakat müzakereler başlayınca bir şey daha sezildi: C.H.P. de Meclise boş gelmemişti.

Görüşmeler üç buçuk saate yakın sürdü ve gürültülü geçti. Halbuki bu meselede D.P. ye en az yarayan gürültüydü. Gürültü ise, Samet Ağaoğlunun D.P. ye bir oyunu oldu. İnönü ara seçimlerinin yapılması zaruretim anlattı. Sakindi ve meseleleri tepeden ele almak niyetinde görünüyordu. İnönti şu fikri müdafaa etti: 1957 seçimleri şikâyetleri mucip olmuştur: C.H.P. nin şikâyetleri vardır, D.P. nin şikâyetleri vardır; vatandaş şikayetsiz bir seçim istemektedir; böyle bir seçim yapılacak mıdır, yapılmayacak mıdır, bunun bilinmesi lazımdır; o hâlde, ara seçimleri şikâyet mevzularının düzeltilmesine yanaşılıp yanaşılmayacağının işareti yerine geçecektir; kütük

İsmet İnönü
Topçu başı

marifetleri olmuştur, haklarında tahkikat talep edilen bazı Bakanlar hâlâ iş başındadırlar; halbuki, bir seçimden şikayet her zaman olabilir, mesele o seçim üzerinde durmak değildir, mesele o seçimden gerekli dersleri alıp hulûs ile şikayetsiz bir seçime gitmektir; (bunun tecrübesini yapmak için de, ara seçiminden iyi fırsat bulunamaz; hem canım, İktidar mucize şeklinde imar edilen İstanbul halkının bu mucize hakkında ne düşündüğünü, Ankara halkının refah alâmeti kuyruklar hakkında ne düşündüğünü, topyekûn milletin son zamlar hakkında ne düşündüğünü öğrenmeyi niçin istemez?

Samet Ağaoğlu
... sonra çıkar oyunu!

Gerçi, İnönü "1957 seçimleri" ni ağzına alınca D.P. sıralarından sesler yükseldi. Ama Muhalefet liderinin sözlerini iyi dinleyenler Genel Başkanın o seçimleri hususi mesele haline getirmek niyetinde olmadığını sadece onlardan vaki iki taraflı şikâyetlerin ışığı altında iyi yola gidileceğinin delili olarak ara seçimlerinin yapılmasını istediğini anladılar. Buna mukabil Samet Ağaoğlu, aniden çoşmuşcasına söz alıp -hükümet adına mı, yoksa şahsı adına mı, bir türlü anlaşılamadı- kürsüye çıktığında ve C.H.P. Grubunun hiç şaka kaldırmadığı bir mevzua -İnönünün şahsına tecavüz mevzuuna- dalınca salon karışıverdi.

Müzakereler, C.H.P. nin bir stratejiyle Meclise geldiğini ortaya koydu. Kurmaylığa topçuluktan geçen İnönü evvelâ bir topçu ateşiyle sahayı piyade hücumuna müsait hale getirdi, sonra en kuvvetli iki birliğini -Barutçu ve Feyzioğlu- ileri sürdü; Meclisin son günü olduğundan bir hataya cevaz yoktu. Küçük bir gaf tamiri güç durumlar yaratabilirdi. O bakımdan, -Allah selâmet versin - kıymetli Genel Sekreterden istifade etmemek fedakârlığına katlanılmıştı! Plan ümidin fevkinde başarı kazandı. Ama bunda D.P. hatiplerinden başta Ağaoğlunun, ortada Sebat i Atamanın -tabii o konuştusonda da meşhur "Dilek Raporu" müellifi Sabri Dilekin büyük himmeti geçti.

Düello

Samef Ağaoğlunun lüzumsuz çıkışının hukuki kısmını T u r h a n Feyzioğlu, siyasi kısmını Faik Ahmet Barutçu Ankara Spor Sarayı misullu bir anda çökertiverdiler. Zaten Devlet Bakam 1957 seçimlerinden şikâyete karsı söyleye söyleye "Ama siz 1946 seçimini yaptınız" adlı modası geçmiş şarkıyı terennüme başlayınca çatışmayı kaybetmişti. Zira, üstelik tamir edilmiş bir hata, tamirine yanaşılmak istenmeyen bir başka hatayı nasıl mazur gösterebilirdi? Ağaoğlunu takip eden Sebati Ataman ise bilhassa sabık Sıkı Yönetim, komutam Nureddin Aknozun ve ona refakat eden Atıf Benderlioğlunun alkışları arasında "Nadir olan kıymetlidir -Topal eşek nadirdir- Demek topal eşek kıymetlidir" neviinden bir fikir binasını başarıyla yükseltti. Ama o bina da, beklenileceği veçhile, hakikaten formunda olan Feyzioğlunun bir fiske darbesiyle yer seviyesini buldu. Düello bitmişti ve bir çok kimse İnönünün kuvvetlerinin D.P. kuvvetlerini hezimete uğrattığı kanaatindeydi. Paşanın, çizmeyi hakikaten çektiği anlaşılıyordu. Ama tabii bu, nihayet bir

kanaatti. Onu resmen, zabıtlara geçirerek tescil vazifesini bir kaç celsedir söz alabilmek için çırpınır görünen Sabri Dilek omuzladı.

Tescil!

Hâdise şöyle cereyan etti: Feyzioğlunun konuşmasından sonra D. P. milletvekilleri bir kifayet takriri verdiler. O sırada salona dahil olan "Dilek Raporu" müellifi takrir aleyhinde konuşacağım bildirerek söz aldı. Tabii herkes Trabzonun D.P. li milletvekilinin kendi arkadaşları tarafından hazırlanan teklife karşı ne söyleyeceğini merakla bekledi. Dilek şöyle dedi: Muhalefet milletvekilleri rejimle alâkalı bir çok ithamda bulundular, biz bunlara gerektiği gibi mukabele edemedik, söylediklerini karşılayamadık, bırakın da biz, elimizden geldiği kadar cevap verelim!

D.P. Grubunun cevabı bir muhtile girilmesini istemişlerdi. Takrir, İkinci Pirüsün ikinci zaferi oldu. Zaten bundan başka bir netice beklemek de abesti. Zira öğleden evvelki celsede Halûk Şaman ve arkadaşları memleketin politik bakımdan nazik anlar yaşadığım, onun için bir seçim heyecanı yaratmamak gerektiğini ara seçimlerinin yapılmamasının mucip sebebi olarak zikretmişlerdi. Öğleden sonraki celsede görüldü ki aynı Şaman, memleketin artık nazik anlar yaşadığı kanaatinde değildir, zira Meclisin iş başında kalmasına lüzum yoktur. Milletvekilleri kalb huzuruyla tatillerini geçirmek üzere dağılabilirler. Pek çok kimse "Bu ne pehriz, bu ne lahana turşusu" diye düşünmekten kendisini alamadı. Öyle ya, memleket bir ara seçiminin mübalâğası caiz olmayacak heyecanına tahammül edemeyecek kadar nazik politik şartlar içindeyse, Büyük Meclisin toplu halde bulunması şart değil midir? Anlaşılan, ara seçimlerinin yapılmamasına bir defa karar verilince nazik politik şartlar nezaketlerini kaybetmişlerdi.

Teklifin aleyhinde C.H.P. Grubu adına yeniden Barutçu söz alarak sabahkine eş bir başarı daha kazandı. Eee, haklı dâvaları savunmak elbette ki kolay oluyordu, 1950'den evvel de hep Demokratlar Ali Rıza Esenleri, Baha Parsları, Rasih Kaplanları, Ekrem Oranları altetmiyorlar mıydı? Nitekim CHP. Grubunun Başkan vekili de Meclisin niçin böyle uzun bir tatile girmemesi lüzumunu etraflı şekilde, o hoş Trabzon şivesiyle anlattı. Bu kadar mesele vardı. Barutçu "nereye gidiyorsunuz?" diye sordu. Kendisine Trabzonun Barutçuya tercih ederek seçtiği Demokrat milletvekili Sabri Dilek cevap verdi. "Dilek Raporu" müellifi kürsüye nihayet çıkmış olmaktan dolayı memnundu. Ama bizzat kendi arkadaşları ondan pek memnun kalmadılar.; Bilhassa ağzından kaçtığı ileri sürfilen "bir avuç muhalefet" lafı şiddetli reaksiyona yol açtı. Tabii onun arkasından Halkçılar çıktılar ve seçim neticelerini dile getirerek o " bir avuç muhalefet" in aslında reylerin ekseriyetine sahip olduğunu gözlerin önlüne serdiler.

Böylece Meclis, yarıda kesilmesi çok muhtemel tatiline gürültü içinde başladı. Muhalefetin gensoru önergeleri zaten bir celse evvel reddedilmişti. D.P. Grubunun gensorular aleyhinde el kaldırması Halkçıların hiç beklenilmedik bir gösterisiyle karşılandı: Şiddetli alkış sesleri! Bu suretle D.P. o celsede de, bir başka oyuna geldi. Zira alkış sesleri meselâ Hamdi Sancarın hem asâbını bozdu, hem kendisini şaşırttı. Nitekim ikinci önergenin reddinde "mukabele-i bilmisil" olarak o da el çırptı.

C.H.P. Meclis Grubu

Ah, haklı dâvaları müdafaa ne kolaydır!

teşem "hayır" oldu. Kifayet kabul edildi. Galiba Dilekin arkadaşları elden gelecek fazla bir şey olmadığı kanaatindeydiler. Doğrusu istenilirse bunda haklı oldukları aynı gün akşam vakti kati surette anlaşıldı.

Tatile giriş

Meclisin öğleden sonraki celsesi başta heyecansız cereyan etti. Bir çok kanun vardı. Onlar çıkarıldı. Zaten herkes, işin sonunu bekliyordu. Zira Meclisin 1 Kasıma kadar tatile girmesi için teklif hazırlanmıştı. O gelince C.H.P. kuvvetleri, taktiklerinin ikinci kısmını sahneye koyacaklardı. Nitekim hava karardıktan sonra, tatil takriri gene D.P. lilerin imzasıyla geldi. Baş imza, tabii Halûk Şamanındı. Demokrat çevreler evvelâ tatili ikiye bölmek istemişlerdi. Fakat milletvekilleri buna rıza göstermemişler, 1 Kasıma kadar tatile girilmesini istemişlerdi.

Bu haftanın ortasında, Meclis kapandıktan sonra Ankarada pek çok kimse tatil aylarının nasıl geçeceğini ve bilhassa C.H.P. nin Meclisi toplayıp toplamayacağım merak ediyordu. Hakikaten C.H.P. tatil ayları için kendisine bir program çizmişti.

C. H. P.

Çalışan kazanır

Bu haftanın başında pazartesi günü Ankarada Rüzgârlı Sokaktaki -artık meşhur. Ovehan gene gürültülü bir gün geçirdi. Gürültü-

nün sebebi, hanın yeni kiracısı "Araştırma Bürosu" nun bir basın toplantısına daha sahne olmasıydı. Merdivenlerden inildi, çıkıldı. Gazeteciler geldi, politikacılar geldi. "Meraklı Vatandaş" lar ortalarda dolaştı. Basın toplantısını yapan, C.H.P. Meclis Grubu Başkan vekili Faik Ahmet Barutçuydu. O gün Büyük Mecliste D.P. Grubunun reyleriyle Muhalefet partisinin beş gensoru önergesi reddedilmişti. İçtüzük hükümlerine göre bu muamele müzakeresiz cereyan ettiğinden C.H.P. temsilcileri konuşamamışlardı. Barutçu, eğer söz verilmiş olsaydı söyleyeceklerini Araştırma Bürosundaki toplantıda etraflı şekilde anlattı ve bu sözler ertesi gün bütün memlekette akisler uyandırdı. Gerçi bir gün sonra D.P. Grubu Başkan vekili Baha Akşit savcı zoruyla -tabii, Rahmi Ergil- tekzip adını taşıyan bir beyannameyi Ulusta neşrettirdi ama, beyanname hiç kimseyi tatmin etmedi. Baha Akşit, övünmek için tek parti devrini de dahil ederek C.H.P. iktidarı zamanında sadece iki gensorunun bahis mevzuu olunduğunu bildiriyor, sonra "bugün işe bir günde beş gensoru takriri" diyordu. Pek çok kimse Baha Akşitin C.H.P. yi mi, yoksa D.P. yi mi tuttuğu hususunda tereddüde düştü. Zira çok partili rejime geçtikten sonra C.H.P. Muhalefet tarafından açılması istenilen gensoruları kabul etmişti. Baha Akşitin "bir günde beş gensoru" diye bahsettiği gensorular ise reddedilmişti. Böylece D.P. milletvekili demek istiyordu ki "C. H.P. zamanında iki gensoru verildi ama, C.H.P. hükümeti bunları kabul etti; bugün ise Menderes hükümeti bir günde beş gensoruyu birden reddettiriyor, sis katettiğimiz mesafeye bakın". Tabii bu mantık. Barutçunun zaten kuvvetli beyanatım bir kat daha kuvvetlendirdi.

Küçük çekişmeler

Fakat Barutçunun basın toplantısının Araştırma Bürosunda yapılmasının başka bir manası vardı. Bilindiği gibi C.H.P. nin ziyadesiyle kıymetli Genel Sekreteri Kasım Gülek büronun kapısına pabuç kadar harflerle "C.H.P. Genel Sekreterliği Araştırma Bürosu" ibaresini yazdırmıştı. Bu, büronun Gruba değil, Güleke bağlı olduğunun işareti yerine geçecekti. Fakat Barutçu, Grubun heyeti umumiyesinin manevi müzaheretiyle bu işareti yırtıyor ve büronun hiç bir şahsi emele alet edilemeyeceğini belirtiyordu. Araştırma Bürosu, kapısında ne yazarsa yazsın "C.H.P. Araştırma Bürosu" idi. C.H.P. Genel Başkanı basın toplantısını orada tertiplemişti, C.H.P. Meclis Grubu Başkan vekili basın toplantısını orada tertipliyordu. Muhalefet partisinde hiç kimse, karşıda koca İktidar dururken bir takım kimselerin küçük taktikler güdüp birbirleriyle uğraşmalarım tasvip etmiyordu. Bunların başında da. bizzat İsmet İnönü geliyordu.

Tatil ayları

Şahsi endişeler böylece bertaraf edildikten sonra C.H.P. işlere daha ciddiyetle sarıldı. Yaz tatilinde ne yapılacaktı? Tazın sonunda Kurultay toplanacaktı. Tabii herkes, bazı üstadlar gibi, işi gücü bırakır, "delege kandırma" yoluna sapabilirdi. Mesela köy köy dolaşılarak söyle sahneler yaratılabilirdi:

— Merhaba Ahmet ağa!

— Merhaba beyim. Ama benim adım Mehmet!

— Mehmet! Tabii, tabii.. Eee, çoluk çocuk nasıl Mehmet ağa?

— Malûm ya beyim, ben bekârım..

Kasım Gülek

Sıfır ile namütenahi kardeştir

—- Bekâr! Tabii, tabii.. Ee, tarlanda iyi mahsul var mı, Mehmet ağa?

— Şey.. Ben, nalbantım da..

— Nalbant! Tabii, tabii.. Ee, çivi bulabiliyor musun Mehmet ağa?

— Biliyorsun beyim, bana bir de geçmiş olsun mektubu yollamıştın. Ben geçen sene hastalandım, onun için nalbantlığı bıraktım. Şimdi, amcam oğlu bakıyor bana..

— Ha, evet-. Tabii, sana yazmıştım ya.. Eeee, Kurultaya delege gelince elbette ki reyini seninle bu kadar yakından, bu kadar candan alâkadar olan bana verirsin..

— Delege olsaydım, senden başka kimseye vermezdim. Ama. yazmıştım ya, bu yıl beni delege seçmediler!..

—- Sen delege değil misin? Sersem herif, deminden beri niçin beni meşgul edip duruyorsun?

Ama Grup, bu haftanın başında toplandığında daha ciddi kararlar aldı.

Dört bucağa doğru

Muhalefet partisi, Büyük Meclisi toplantıya çağıracak mıydı, çağırmayacak mıydı? Bu mevzuda bir prensip kararı alınmadı. Eğer hâdiseler gerektirirse, Meclis hâdiselere el koymaya davet edilecekti. Buna mukabil, işler iyi giderse, bir acil vaziyet olmazsa, yani Meclisin dışında da olsa İktidar iyi yolu seçtiğini belli ederse normalüstü vaziyetler ihdas edilmeyecekti. Fakat hava gergin tutulduğu ve milletin ıstıraplarına çare aranmadığı takdirde C.H.P. Grubu vazifesini yapacakta. Üstelik, hiç kimse hayale kapılmamalıydı. Fevkalâde toplantı dolayısıyla milletvekillerine fevkalâdeden para verilmesini C.H.P. Grubu tasvip etmeyecekti ve o Grubun tasvibi olmaksızın böyle bir kararın geçmesine imkan yoktu. Milletvekilleri çalışmaya davet edilecekler ve bu çalışma için fevkalâdeden metelik alamayacaklardı.

Bunun dışında, milletvekilleri yurdun dört bir tarafına dağılacaklar ve tek ümidin C.H.P. nin işbaşına gelmesinden ibaret bulunduğunu vatandaşa anlatacaklardı. Zaten havanın müsait olduğu, bilhassa İnönünün son müdahalelerinden sonra C.H.P. nin prestijinin arttığı gözden kaçmıyordu. Hele Kurultayda, pek çok tarafsız vatandaşın "Menderes mi, yoksa Gülek mi?" diye kendi kendisine sorup "Elbette Menderes!" cevabını vermesini önlemek kabil olduğu takdirde 1 Kasımda Büyük Meclis yeniden toplandığında konjonktürün değişik olacağından kimse zerrece şüphe etmiyordu.

D.P.

Keşmekeş!

Çarşamba günü saat 12 civarında Büyük Mecliste konuşan adamın adı, Sebati Ataman idi. Sebatı Ataman C.H.P. nin İstanbul polis müdürüydü -hani, tabutlukların, D.P. ye göre hali faaliyette olduğu devirde- 1950'de Zonguldak'tan C.H.P. adayı olmuştu. Seçimleri kazandığı da rivayet edilmişti. Fakat sonradan, D.P. ekseriyeti tarafından mazbatası iptal edilmiş, girdiği Büyük Meclisten çıkarılmıştı. Bunun üzerine, 1954 te adaylığını D.P. den koymuş, seçimleri kazanmış, İktidar D.P. de olduğundan mazbatasının iptali hiç kimsenin aklına gelmemişti. Sebati Ataman o gün bu gün. Demokrat kalmıştı. Son zamanlarda üstelik, şansı da yaver gidere benzemişti. Tam dört defa Menderes kabinesine

Ankaranın yeni D.P. İl İdare Kurulu
Süt kuzuları istenmedi

Bakan olduğu kendisine duyurulmuş dört defasında da hayal sukutuna uğramıştı. İste bu Sebati Ataman çarşamba günü saat 12'de, ara seçimlerinin niçin yapılmaması gerektiğini anlatırken şöyle dedi:

"— Son seçimlerden bu yana ne oldu? D.P. Genel Kongresi toplandı da, Genel Başkanı mı değiştirdi? O halde, ara seçimi diye tutturmanın sebebi nedir?"

Turhan Feyzioğlunun, hakkında "Ben, sofist olduğunu da söylemiyorum" dediği Sebati Ataman bu hafta içinde D.P. Büyük Kongresinin toplanması lüzumunu işte böyle ortaya attı.

Kongreciler

Zira hakikaten hiç bir şey, Sebati Atamanın sözleri kadar D.P. Genel Kongresinin toplanması lüzumunu ortaya koyamazdı. Seçimler gelip geçmiş, Meclis toplanmış, fakat İktidar partisinin tutumu belli olmamıştı. Parti teşkilâtı Genel Başkanı tasvip ediyor muydu, yoksa etmiyor muydu? Bunun bilinmesi şarttı. Görünen, Genel Başkanın belki hâlâ tasvip edildiğiydi. Ama gene görünen, Genel Başkanın etrafının sureti katiyede tasvip edilmediğiydi. Yalnız teşkilâtta değil, bizzat Grupta -bir rivayete göre 65 kişilik bir hizip. Başbakanın ve dolayısıyla Genel Başkanın icraatına muhalifti. Onu doğru yola davet etmek için fırsat kolluyordu. Bu daveti en sert şekilde yapmaya hazırlanıyordu. Tabii hizbin içinde Başbakanın bir zamanlar İdeal Arkadaşı olmuş onu müşkilat içinde bırakmış, kazandığı servetle ispat hakkı teklifini gerekli kılmış, sonra da bu teklifi yapanları vatan hainiyim işler gibi partiden kovdurmuş olanlar da vardı. Ama gene de bu hizbin D.P. ye. hattâ Menderesin iyi taraflarına bağlılığını muhafaza ettiğinden zerrece şüphe yoktu. Ama bunların şansı, haftanın, ortasında, pek parlak görünmüyordu. Zira D.P. de bir uyarıcı hareketin başladığını sezmek kolay değildi ve uyarıcı gibi görünen hareketlerin şampiyonları içinde -Çelikbaştan Kalafata, 1954 Samedinden Mandalinciye- hiç kimseye yüzde yüz bel bağlamanın doğru olmadığını hadiseler ispat etmişti.

Ankaranın macerası

Bu keşmekeş içinde, seçimlerden sonra kurulan ve Eren hizbine karşı olduğu bilinen D.P. Ankara il teşkilâtının başına getirilen General Enver Akoğlu vazifesinden alındı ve yerine Rıza Çerçel getirildi, Galiba Genel Başkan Ankara teşkilâtının başında havacılıkla alâkalı bir zatın bulunmasını istiyordu. Zira Enver Akoğlu -rivayete göre halis süt içmekten pek hoşlanmaktadır- Hava Yollarının bugünkü. Rıza Çerçel ise dünkü Umum Müdürüdür. Fena diller şimdiden bunu, D.P. nin uçmaya mahkûm bir siyasi teşekkül haline geldiğinin delili saymaktadırlar.

Fakat Enver Akoğlunun istifası bu hafta içinde, D.P. de beliren temayüller karşısında ikinci plâna geçti. Büyük Kongrenin behemehal sonba harda toplanmasını isteyenler, bizzat Menderesin yakınında temsilcileri bulunmakla beraber ekalliyette kalmışa benziyorlardı. Hele Sebati Ataman -eski C.H.P. li. ara seçimlerinin yapılmaması kararım Büyük Kongrede Genel Başkanın değişmemiş olmasına bağladıktan sonra, şikâyetlerin böylesine arttığı bir sırada Kongreye gitmek son derece güçleşiyordu.

Okuyucu mektupları

Politikacılar hakkında

AKİS'in 215' inci sayısında İsmet İnönünün "Kıbrısa dair düşüncelerini" başlıklı yazısını —daha doğrusu Metin Tokerle yaptığı mülakatı— dikkatle okudum. Bu yazıyı okuduktan sonradır ki iyice aklım yattı. İnönü gerçekten de Türkiyenin nadir yetiştirdiği devlet adamlarından biridir. Kim ne derse desin, devr-i demokrasimizde bugüne kadar onun ayarında bir devlet adamı daha yetişmemiştir. İsmail Koral — Konya

Son sayınızda İsmet Paşanın Kıbrısa dair yazısını, okuduk. Paşa büyük bir vukuf ve dirayetle Kıbrıs meselesini enine boyuna tahlil etmiş. Yetmiş küsur senelik bir ömrün yarısını devlet işlerinin en mühimlerinde geçirmiş, yıllarca Başbakanlık, Cumhurbaşkanlığı yapmış, milletinin tarihine geçmiş bir insan elbette ki bu mevzuda da en selâhiyetle konuşacak ve yazacaktı. Ancak dikkatimizi bir nokta çekti: Pasa, Kıbrıs politikamızdan bahsederken, bu politikanın , bugünkü hale gelmesinden mesul olması gerekenlerden tek kelime ile bile söz etmemiş. Bu niye?

Emin Bedük - Yeşilköy

Muhalefet Lideri İsmet İnönünün mecmuanız vasıtasıyla Türk umumi efkârına açıkladığı Kıbrıs politikamız hakkındaki düşünceleri yüreklerimize su serpti. Pek çokları gibi biz de, Kıbrıs isinin bir çıkmaza girdiği endişesi içinde bunalmıştık. Ama Sayın İnönünün çizdiği tablo herşeye rağmen pek de karanlık değil. İçimizde bir ümit ışığı belirdi.

Sururi Kosovalı — Bartın

215 inci sayınızdaki "Dinleyiniz, Bay Seyfi Kurtbek" başlıklı yazıyı kim yazdıysa elleri dert görmesin. Ancak o yazıyı yalnızca Bay Seyfi Kurtbeke, yalnızca Bay Namık Gedike ithaf etmek haksızlık. Zira gene o yazıda belirtildiği gibi D.P. içinde Seyfi Kurtbek ve Namık Gedik zihniyetinde o kadar çok politikacı var ki, yazının başlığını çekinmeden "Dinleyin, Bay Demokratlar" koyabilirdiniz ve belki de çok daha doğru yapmış olurdunuz.

İhsan Toraman — Antalya

Şu Mümtaz Tarhanla hâlâ niye uğraşır durursunuz anlamam. Bir zamanların D.P. İktidarının meşhuuuur Çalışma Bakanına son seçimlerde Ankaralı seçmenleri vuracakları kadar vurdular. Adam seçime Bakan girdi, bakar çıktı. Sonra tuttular İstanbula vali yaptılar. Orada da gene bir takım zevat vuracağı kadar vurdu. Vali geldi, veli gitti! Bir de siz ne uğraşırsınız?

Mücap Yener — Ankara

Üstelik, ara seçimlerinin geri bırakılması gönüllerde yatan bir çok aslanın ölümüne sebep oldu. DP. Teşkilâtının basına geçen pek çok kimse, Meclis azalıgını hayal ediyor ve teşkilatı, bir ara seçiminde kendisini milletvekili seçecek şekilde kalkındırmaya bakıyordu. Simdi ise, Büyük Meclis ara seçimini uygun bulmamıştı. Karardan sonra teşkilâtın da derin uykuya dalmak hiç bir Demokratı şaşırtmamalıdır.

Kıbrıs

Dar kapıdan geçinizi

(Kapaktaki politikacı)

BU haftanın başında pazartesi sabahı Yeşilköy hava meydanında bir canlılık, bir hazırlık göze çarpıyordu. Gerçi, son zamanlarda pek alışıldığı gibi bina bayraklarla donatılmamaştı; selâm resmi ifa edecek askeri kıta da yoktu. Ama bir köşeye çekilmiş büyük, siyah otomobil ve üzerindeki, artık İstanbulluların pek iyi tanıdığı iki rakkamlı numara bizzat Başbakan Adnan Menderesin orada bulunduğunu gösteriyordu. Başbakan, zaman saman gülümsemekle beraber, zihnen pek meşgul ve oldukça asabi görünüyordu.. Yeşilköy meydanında yar-ı vefakârı Nuri Said Paşayla randevusu vardı. Randevu hayli evvel tertiplenmişti. Geçen haftanın, içinde, evvelâ Menderese hazırlandığı sandan hususi bir askeri uçak Ankaranın Etimesut hava meydanında benzin ikmali yapmış, sonra da, gecenin on buçuğunda Dışişleri Bakanlığının bir künyesini hamal olarak Bağdada müteveccihen hareket etmişti. Kuriye Başbakan Menderesten Başbakan Nuri Saide tabii mahrem ve mühim bir mesaj götürüyordu. İşte, iki devlet adamı, mesajın gitmesinden tam altı gün sonra, Yeşilköyde buluşmak üzere meydana geliyorlardı.

İngilterenin Orta Doğudaki "emin adamı" nı taşıyan ve Bağdattan kalkan uçak saat tam dokuz buçukta meydana indi Paşayı Menderes samimi tarzda karşıladı. Sonra, iki Başbakan meydanın şeref salonuna doğru, kolkola yürüdüler. Menderes ağır işiten Nuri Saide sesini duyurmak için, türkçe yüksek sesle konuşuyordu. Fakat söyledikleri, bir karşılayıcının misafirine söylediği beylik sözlerden ibaret kaldı. İki devlet adamı salona girdikten sonla kapılar meraklıların yüzüne kapandı Badece, ikramda bulunan garsonlar kapıları aşabildiler. Saat onu çeyrek geçe Başbakanlar, gene samimi bir tavırla dışarı çıktılar. Nuri Said heyecanlı bir veda sahnesini takiben, Londraya müteveccihen yoluna devam etmek üzere uçağa bindi. Başka bir uçak, saat birde, Menderesi Ankaraya uçurdu. Bağdat Paktına dahil iki memleket

Nuri Salt Paşa
Kapalı kapılar ardında

Başbakanlarının Kıbrıs meselesiyle alâkalı bir görüşme yapmış oldukları hususunda kimse tereddüt dahi etmedi. Nuri Said Paşa Londrada İngiliz devlet adamlarına Menderesle yaptığı bu mülakatın intibalarıni anlatacak, böylece Ankarayla Londra arasında manevi bir köprü rolü oynayacaktı. Tabii bu vesileyle, Bağdat Paktı mevzuunda İngiltere üzerine bir tazyikin yapılacağı rivayetleri de piyasaya süratle çıkarıldı ama, Sir Nurinin temayüllerini bilenler Irak Başbakanının İngiltere başkentinde, kapalı kapılar arkasında İngiliz devlet adamlarına karşı nasıl bir dil kullanacağı hakkında en ufak hayale kapılmadılar. Paşanın vazifesi daha ziyade katalizörlük olacağa benziyordu.

Yanan ışıklar

İstanbulda bu hâdisenin cereyan ettiği günlerde, yani haftanın başlarında Ankarada, Bakanlıkların en şık binası da kesif bir faaliyete sahne oldu. Dışişleri Bakanlığının ışıkları -Başbakanlık da aynı binadadır- geceleri pek geç vakitlere kadar yandı. Bakanlık memurları alışılmamış bir sürat içinde Kıbrıs hakkındaki Türk plânını hazırlıyor ve şimdiye kadar sadece lâfı edilen Taksim tezini elle tutulur, gözle görülür bir hale getirmeye çalışıyorlardı. İngilterenin teklif ve bizim kabul ettiğimiz üçlü müzakereler gerçekleşirse konferansa, son Londra konferansının aksine, masaya yumruk vurmak suretiyle değil, elimizde bir plân tutarak katılacaktık.

Bakanlıktaki hava, geçen haftaya nazaran daha sakin görünüyordu. Yeni İngiliz plânının uyandırdığı sinirlilik, telâş ve şaşkınlık azçok yatışmıştı. NATO memleketleri elçilerinin, İngiliz plânına (hükümetlerinin taraftar olduğunu söylemek için birer birer bakanlığın merdivenlerini tırmanmaları bu havayı bozmadı

İşlerin hiç de parlak gitmemesine rağmen bu sükûnet, bir ara altlarındaki toprak kaymış gibi paniğe uğrayanların, halen ne yapacaklarım bilmemelerinden ileri geliyordu. Zira geçen haftanın başında, diplomasi devrinin sona erdiğini sananlar, Büyük Meclisin gizli toplantısından sonra dünyada diplomasiye hâlâ yer olduğunu öğrenmişlerdi.

Nitekim haftanın nihayetinde, İngiliz plânı resmen açıklandıktan sonra Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlunun verdiği beyanatı okuyanlar bir "hava değişikliği" ni müşahededen geri kalmadılar. "Ya derhal Taksim, ya ölüm" sloganının yerini "Taksim ve teşriki mesai prenşipleri bağdaştırılabilir" tezi almıştı. İnönünün, Zorlunun bu beyanatından önce AKİS'te çıkan mülâkatındaki fikirleri, hatırlayanlar Cumhuriyet Hükümetinin yeni tutumunu yadırgamadılar ve bu tutumda hangi müsbet tesirlerin, irşadın rol oynadığını derhal keşfettiler. Bu haftanın ortalarında başkentte katiyetle bilinen şuydu: İngilterenin ileri sürdüğü ve Türkiyenin de prensip itibariyle kabul ettiği en yüksek kâdemedeki üçlü konferans veya diğer temaslar sırasında Cumhuriyet Hükümeti Londraya, Adanın taksimini "nihai hal çaresi" olarak kabul ettirmeye çalışacaktı. Herşeyin kaybedildiğine kanaat getirildiği bir ânda İnönü, İngiliz plânının bizim lehimizde sayılacak taraflarını ve böylece kaydedilen terakkiyi gözler önüne sermek suretiyle Türk diplomasisine yeni. bir yol çizmiş ve Dişişleri Bakanlığına rahat nefes almak imkânını vermişti. İnönünün müdahalesi yalnız bizim siyasî çev-

ARA SEÇİMLERİ

Turhan FEYZİOĞLU

Bu satırlar yazılıp makinaya verildikten bir kaç gün sonra T. B. M. M. sinin tatile girmesi muhtemeldir.

"Son yılların değişmeyen geleneğine göre, tatile girmeden önce T. B. M. M. sinde şöyle bir sahne cereyan eder:

D. P. Grubunun ileri gelenlerinden bir kaç Milletvekili, "bu yıl ara seçimi yapılmaması" hakkında bir önerge verirler. Bu önergede ara seçimlerinin lüzumsuz masrafa yol açacağı, Meclisteki kuvvet muvazenesini değiştirmiyeceği, memlekette seçim heyecanı yaratacağı, vatandaşı işinden gücünden alıkoyacağı ileri sürülür. Neticede, D. F. Grubunun oylarıyla bu önerge kabul edilir.

Bu yıl ne olacak? Ara seçimleri yapılacak mı, yapılmayacak mı? AKİS'in bu sayısı okuyucuların eline geçmeden önce, sanırız ki bu hususta bir karar verilmiş bulunulacaktır.

Bu yazıda, ara seçimlerini yapmanın hem hukuki hem de siyasi bakımdan zarurî olduğunu belirtmeye çalışacağız. Hukuki bakımdan ara seçimi yapılması Anayasanın açık emridir. Siyasi bakımdan ise, ara seçimi, milletin nabzını yoklamanın ve umumi efkârdaki temayülleri öğrenmenin en iyi yollarından biridir.

T. B. M. M. nin 11 Temmuz 1956 tarihli celsesinde, ara seçimlerinin yapılması için ısrar eden muhalefet sözcülerine, Başbakan Menderes şu cevabı veriyordu: "Ne Anayasada... ne de Seçim Kanununda... ara seçimlerinin milletin nabzını yoklamak için yapılacağına dair bir kayda rastlamak mümkün değildir.'*

Evet, kanunlarımızda "ara seçimleri milletin nabzını yoklamak için yapılır" tarzında lüzumsuz izahlara elbette rastlanmaz.

Fakat Anayasaya göz atılırsa şu acık hükme rastlanır: "Mebusluk sıfatı zail veya sakıt olan veyahut vefat eden mebusun yerine bir diğeri intihap olunur."

Bu açık Anayasa hükmüne rağmen, 1951 den bu yana hiçbir ara seçimi yapılmamıştır. Bu durum karşısında, haklı olarak, D. P. ricaline şunu sorabiliriz:

"Anayasada veya seçim kanununda, D. P. nin işine gelmediği müddetçe ara seçimi yapamaz" diye bir kayda rastlamak kabil midir?.."

Ara seçimi, temsili demokrasilerin en eski müesseselerinden biridir. 1876 tarihli ilk Kanunu Esasimiz bile , Heyeti Mebusanda boşalacak her yer için, gelecek toplantı yılına kadar mutlaka seçim yapılmasını emrediyordu. (Kanunu Esasi, madde 74). Bugünkü Anayasamız "boşalan yer İçin seçim yapılır" diyor. Maddede kesin bir müddet konmamış olması yıllarca asla ara seçimi yapılmamasını mazur gösterir mi? Ara seçimlerinin yıldan yıla muntazaman tehiri, Anayasanın bir emrinin ihmali ve ihlâli değil midir? Anayasalını 103. maddesi ise açıkça şu kaideyi vazeder: "Teşkilatı Esasiye Kanununun bin bir maddesi, hiç bir sebep ve bahane ile ihmal veya tatil olunamaz."

1951 den beri ara seçimi yapılmamasını savunan D. P. sözcüleri, seçim kanunumuzun 6. maddesine dayanırlar. Bu madde aynen şöyledir: "Seçim başlangıcı: Seçim döneminin son toplantı yılının 23 Temmuz günü seçimin başlangıç tarihidir. Ara seçimleri de, T. B. M. M. aksine karar vermedikçe, her yıl yine 23 Temmuzda başlar ve her iki halde Eylül ayının 3. Pazarına rastlayan gün oy verilir."

Maddedeki "T. B. M. M. aksine karar vermedikçe" ibaresinden, D. P. sözcüleri "T. B. M. M., yıllarca üst üste ara seçimleri yapılmamasına karar verebilir" mânasını çıkarmışlardır. Hakikatte, bu madde, seçimin yapılıp yapılmaması hususu ile değil, seçimin yıl içindeki başlangıç tarihi ile ilgilidir. Maddenin matlabı (başlığı) bu hususu isbata kâfidir. T.B.M.M., seçimin yapılmamasına karar veremez. Ancak seçimin 23 Temmuzda başlıyacak yerde başka bir tarihte başlamasına karar verebilir.

Fakat, ara seçimi için başka bir başlangıç tarihi tesbit etmeksizin düpedüz "bu yıl ara seçimi yapılmayacaktır" tarzında karar vermek ve aynı kararı her yıl tekrarlamak, seçim kanunumla ruh ve maksadım ihlâl etmektir.

Anayasadaki "intihap olunur" sözü, "intihap olunmaz" şeklinde değişmedikçe, hiç bir tefsir zorlaması bugüne kadar devam eden tatbikatın Anayasaya aykırılığını örtbas edemez.

*

Siyasî bakımdan da, durum aynı derecede açıktır. Ara seçimleri umumi efkârdaki gelişmeleri takip etmek için faideli ve lüzumlu bir müessesedir.

Parlömanter demokrasisinin beşiği İngilterede, 1841 yılında, Sir Robert Peel, Başbakan Lord Melbourne'a şöyle hitap ediyordu: "Ara seçimleri umumî efkârın aleyhinizde inkişaf ettiğini göstermiştir. İstifa etmek için ne bekliyorsunuz?"

İngiltere yakın zamana (1926 ya) kadar, nazırlığa tâyin edilen milletvekilleri derhal milletvekilliğinden çekilip kendi seçim bölgelerinde bir ara seçimine girmeğe karşı partilerin göstereceği rakipleri yenmeğe mecburdurlar. Bu ara seçimini kazanamazlarsa, vekil olmak şöyle dursun, milletvekilliğini de kaybederlerdi.

Türk ve yabancı Anayasa mütehassısları, ara seçimlerinin vatandaş nabzını yoklamak bakımından taşıdığı önemi reddeden Başbakan Menderesle hemfikir değildirler. Bir tek misal vermekle yetinelim: Fransanın en büyük Anayasa otoritelerinden , Barthelemy ve Duez, şöyle diyorlar: "Ara seçimlerini haklı gösteren sebep, bir memleketin siyasî hayatını canlı tatmak lüzumudur. Ara, seçimleri sayesinde, seçim dönemi boyunca umumî efkârdaki hareketleri takip etmek kabil olur."

Hem, ara seçimi D. P. ye büyük bir fırsat veriyor: bir çok bölgelerde, meselâ İstanbulda, seçimlere itirazlar yapılmıştır. Yalnız İstanbulda, kütükte adları olmadığı halde 17352 kişiye oy hakkı tanındığını gösterir resmi bir vesika Yüksek Seçim Kuruluna intikal etmiştir. Bu, şikâyetlerin yalnız bir tanesidir. Rey vermek haklan iken bu hakkı kullanamıyanların şikâyetleri ayyuka çıkmıştır. Buna karşılık, Ankarada "kütük hileleri" sayesinde muhalefetin secim kazandığı bizzat D. P. il başkanı tarafından yazı ile ifade edilmiştir!..

İşte meydan!.. Ara seçimleri yaparak, bu iddialardan hangisi haklıdır, millete gösteriniz.

Zamlardan, kuyruklardan, gazetecilerin hapsedilmesinden, bir millî kahramanın yolunun kesilmesinden, neşir yasaklarından ve her yıl- tıpkı ara seçimleri gibibir yıl sonraya talik edilen bolluk, ucuzluk, refah vaatlerinden dolayı milletin sayın Menderese, sayın Gedike ve yakınlarına ne kadar medyun ve müteşekkir olduğunu isbat etmek fırsatı elinizde... Bu fırsat kaçırdır mı?..

relerimizde değil, Ankaranın bilhassa yabancı siyasî çevrelerinde son derece müsbet karşılandı.

Yeni yol

Bu yeni yolun sonuna varmak elbette ki kolay olmayacaktır. Zira Amerika dahil, bütün NATO memleketleri Taksim tezinde ısrar etmememiz için ellerinden geleni yapacaklardır. Zira İngiliz planını tamamiyle destekleyen NATO Konseyi ancak Türkiye Taksimden, Yunanistan Self - Determination'dan vaz geçerse, NATO'nun doğu kanadını felce uğratmağa namzet Kıbrıs ihtilâfına bir hal şekli bulunacağına inanmaktadırlar. Bu sebeple önümüzdeki günlerde gerek Amerika, gerek diğer NATO memleketleri Türkiyeyi hiç değilse şimdilik Taksim tezinden bahsetmemek suretiyle NATO için fedakarlığa katlanmağa zorlayacaklardır. Ayni şekilde, Self _ Determination iddiasından vaz geçmesi için Yunanistan Üzerindeki tazyik de artırılacaktır.

İstesek de istemesek de Kıbrıs meselesi artık "Natolaşmış" tır. Bundan sonra Türkiye ve Yunanistanın karşısına sadece İngiltere değil, NATO devletleri çıkacaktır. Bu ise girişilecek müzakerelerde yeni bir inceliği, . ustalığı gerektirecektir.

Zorlu bir diplomat

Bu yüzdendir ki haftanın ortalarında Ankarada gözlerin üzerine çevrik bulunduğu adam Dışişleri Bakam Fatin Rüştü Zorluydu. Fakat zorlu diplomatın metodlarını bilenler kendisinin gerekli inceliği, gerekli ustalığı göstereceğinden tamamiyle emin değildiler. Meselâ son günlerde âdeta Kasım Güleke nazire yaparmışçasına kırdığı bir pot, ancak bahis mevzuu kimsenin olgunluğu neticesinde zararsızca atlatılmıştı. İsmet İnönünün Churchill'in "münasebetsiz gazeteci" oğlunun görüşme talebini kabul ettiğini öğrenen Zorlu hemen telefona sarılıp ulus gazetesinin dış politika yazarı Ahmet Şükrü Esmeri bulmuş, "Aman, Paşadan rica ederiz, Randolph Churohill ile konuşurken bizim Taksim tezimizin aleyhinde bulunmasın, bizi desteklesin. Bunu Paşaya duyurun" demişti. Paşaya bu duyurulduğunda Paşa kahkahayı basmıştı. Hükümet Muhalefete en ufak bilgiyi vermeyecek, sonra. Muhalefete, nasıl konuşması lâzım geldiği .yolunda talimat gönderecek! Tabii İnönü, Churchill'e Zorlunun esrarengiz fikirlerini değil, kendi fikirlerini anlatmış, bunları iki gün sonra da Büyük Mecliste açıklayarak bizzat Dışişleri Bakanının gözlerini açmıştı.

Fatin Rüştü Zorlu, 1910 yılında İstanbulda doğdu. Galatasaray lisesinin Ticaret kısmını bitirdikten sonra Avrupaya gitti. Paris Siyasi İlimler Okuluna ve Cenevre Hukuk Fakültesine devam etti. Yüksek İlimler Beynelmilel Enstitüsünü tamamladı. Yurda döner dönmez de Dışişleri Bakanlığına girdi. Yakışıklı diplomat bir müddet sonra zamanın Dışişleri Bakam Tevfik Rüştü Arasın kızı Emel Arasla evlendi. Berrin Menderesle Emel Zorlu teyze çocuğu olduklarından böylece Fatin Rüştünün Adnan Menderesle de yakınlığı doğdu. Dışişleri Bakanının damadı, genç ve yakışıklı hariciyecinin dışarıdaki ilk vazifesi Paris Büyük Elçiliği başkâtipliği oldu. Fransızlar Almanların karşısında acı bir mağlûbiyete uğradığı zaman Zorlu Paristeydi. Meşhur Fransız devlet adamı Herriot harp yıllarına dair yazdığı bir kitapta bu genç elçilik başkâtibinden bahseder. O zamanki Türk elcisi mağlûbiyetin acısını unutturmak için Herriot'ya gönül alıcı lâflar söylerken yanındaki başkâtip "diplomasi" yi bir kenara bırakarak dertli Fransız devlet adamına "Almanlar çalıştı, siz tembellik ettiniz, . ektiğinizi biçtiniz" mealinde lâflar, söyler. Herriot bu lâfları unutmamış, kitabına geçirmiştir. Müstakbel Dışişleri Bakanı, mesleğiyle pek bağdaşamayan bu tarz konuşma huyunu bütün hayatı boyunca bırakamadı.

Orta - Doğuda İngiltere

Olmak ya da olmamak

Zorlu, Harbin ilk yıllarını üçüncü kâtip Melih Esenbel, Başkonsolos Fikret Şefik Özdoğancı ve konsolosluk memurlarından Kenan Gökart ile birlikte Vichy'de geçirdi. Bu yıllar, birlikte çalışan genç hariciyecilerimizin yetişmeleri bakımından pek istifadeli oklu. Zorlu bir müddet sonra Saraçoğlunun Dışişleri Bakanlığı sırasında merkeze çağırıldı ve dehaya ihtiyaç göstermeyen şifre müdürlüğüne getirildi. Bu arada Fatin Rüştünün eline beklemediği bir fırsat geçti. Rusyadaki temsilcimiz intihar etmişti, yerine hiç kimse, gitmek istemiyordu Zorlu, kızıldan hasta yatmasına rağmen maslahatgüzarlığa talip oldu. Kuibişefe gitti. Harp sonuna kadar orada kaldı. Genç diplomat Rusyadan çok iyi intibalarla ayrıldı. Zorlunun Ankara Tenis klübünde anlattığı

Rusya intibalarını bugün faile hatırlayan pek çok kimse vardır. Fatin Rüştü, bundan sonra bir müddet Beyrutta Başkonsolosluk yaptı. Çok geçmeden Ticaret Dairesi Müdürlüğüne getirildi. Genç hariciyecinin iktisatçılığı böyle başladı. O sıralarda Marshall Plânı ortaya çıkmıştı.

Marshall Plânı ile vazifeli Devlet Bakanı Cemil Sait Barlasın nazarı dikkatini çeken Zorlu, İktisadi İşbirliği Teşkilâtı Genel Sekreterliğine tayin olundu. Daha sonra Dışişleri Bakanlığında ihdas edilen İktisadi İşler Umumi Kâtip Muavinliği de ona verildi. Zorlu, 1950'den biraz evvel Büyük Elçi sıfatını kazandı. 1952'de Türkiyenin NATO'ya girmesi ile NATO Daimi Delegeliğine getirildi. Ayrıca Paristeki Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı ile olan münasebetlerimize de nezaret ediyordu. Fakat Zorlu nadiren Pariste görünüyordu. Vaktinin büyük kısmı Ankarada geçiyordu. İktidarın âdeta iktisadi islerini tedvire memur "müşavir" haline gelmişti. O yıllarda alınan iktisadi kararlarda Zorlunun payı büyüktür. Fiyaskoyla biten liberasyon ve "İstediğiniz kadar borçlanın, Amerika nasıl olsa ödeyecektir" siyasetlerinin fikir babalığı ona maledilir. Bol mahsul yıllarında bizde yetişmeyen bir cins buğdayın mecburen Amerikadan alınıp Almanyaya satılması hikâyesi de pek meşhurdur.

Başdondüren yükseliş

Zorlunun "müşavir" hayatı 1954'te bitti ve o tarihte mesuliyet devri başladı. Fakat ikinci devir, itiraf etmek lâzımdır ki yakışıklı diplomat için birincisi kadar talihli olmadı. Başdöndürücü bir yükselişe rağmen. Zira iyi bir memur olarak kendisini gösteren Fatin Rüştü, emir vermek ve hattı hareket çizmek mevkiine geçince pek çok kimseyi! hayal sukutuna uğrattı.

Yakınlarına arzu etmediğini söylemesine rağmen Zorlu 1954 seçimlerinde Çanakkaleden milletvekili seçildi Ve derhal Başbakan Yardımcılığına getirildi. NATO Daimi Delegeliğini de muhafaza ettiğini zanneden Başbakan Yardımcısı, eskisi gibi dış iktisadi meselelerle meşgul oluyordu. O tarihten sonra Zorlu, gayri iktisadi dış işlerle de ilgilenmeğe bağladı. Ortadoğu meseleleri gittikçe" ehemmiyet Kazanıyordu. 1955 başında Bağdat Paktı imzalanmıştı. Türkiye, düne kadar Suriyeyi ilhak etmek hülyasıyla yaşayan Nuri Said için kıymetli bir dost olmuştu. Su yüzden Paktla birlikte, o tarihlerde komünistlerle hiçbir alışverişi olmayan Suriye ile Türkiye arasında gerginlik ve "Güney Manevraları" başladı. Bütün Arap devletleri ile iyi geçinme siyasetine taraftar olan aslında kifayetsiz Köprülünün, "Suriye notası hâdisesi" yüzünden istifasından sonra, Ortadoğuda Nuri Said dostluğuna dayanan siyasetimiz daha bariz bir şekil kazandı. Köprülünün istifasını müteakip Dışişleri bakanlığını bizzat Başbakan üzerine aldı. Köprülü Devlet Bakanlığından Başbakan Yardımcılığına getirilince Zorlu Devlet Bakanlığına geçti. 1955 Ağustosunun sonunda Kıbrısla alâkalı olarak Türk, Yunan ve İngiliz Dışişleri Bakanları arasında yapılan Londra Konferansı sırasında Devlet Bakam Dışişleri Bakan vekilliğini de ifa ediyordu. Zorlu, "ya statüko, ya Adanın bütünü" teziyle Londrada, ültimatomlarla ifade edilen diplomasinin parlak bir örneğini verdi. Birkaç gün sonra 6/7 Eylül hadiseleri vuku buldu. 6/7 Eylülü D.P. Grubundaki fırtına ve Zorlunun, mensup bulunduğu Dövüş Komitesinin icraatı ile bazı yolsuzlukların tahkikatı takip etti. Zorlu bu hâdiseden siyasi kariyerinin son bulduğunu düşünecek kadar bedbin bir haleti ruhiye ile çıktı. Hattâ bir ara İsviçre Büyük Elçiliğine gitmeğe razı oldu.

Fakat Başbakan Menderes, yanında Zorluya ihtiyaç hissediyordu. Zira Fatin Rüştü, bütün kusurlarına rağmen formasyonu, kafa teşekkülü itibariyle Menderesin o tarihlerde etrafını teşkil eden kimselerden bir kaç gömlek üstündü. Hepsi doğru olmasa da bir dünya görüşü, hâdiseleri takibi, iktisat bilgisi, batıya açılmış bir penceresi vardı. Etraflarında "mediocre" tiplerin toplandığı kudret sahiplerinin hepsi gibi Menderes de bu, ötekilere nazaran değişik görünüşlü eski mesai arkadaşını fedaya razı olmadı. Katlandı. Resmi bir sıfat vermemekle beraber onu gene de yanından ayırmıyordu. Kıbrıs tezimizi savunmak için Birleşmiş Milletlere giden heyette en çok sesi işitilen adam Çanakkale milletvekili Zorlu oldu. 1957 seçimlerinden evvel Çanakkale milletvekili tekrar Devlet Bakanlığına getirildi. Seçimler bitmeden radyonun neticeleri vermesi üzerinde, protesto için telefona sarılan C.H.P. Genel Başkanı karşısında aynı Zorluyu buldu.

Nihayet Menderes V. Hükümetinin kurulmasıyla Zorlu, ilk defa olarak resmen Dışişleri Bakanlığı koltuğuna oturdu. Vali Foot'un Adaya gönderilmesi ve Kıbrıs hakkında yeni bir İngiliz plânından bahsedilmesi ayni tarihlere rastlar. Yeni Dışişleri Bakam önce, Foot plânı hikâyesine hiç aldırış etmedi. 1958 yılı başında, meselâ AKİS'in alarm işaretini verdiği bir sırada Zorlu, "İngilterenin Türkiyeyle istişare etmeden hiç bir karar almayacağını" söylüyordu,: İngiltere ve Türkiye arasında bir görüş farkı olacağını aklına bile getirmiyordu. Meşhur Ankara 'Konferansı arifesinde, "Türkiye ile İngiltere arasında Kıbrıs meselesinden dolayı bir görüş ayrılığı yoktur. Lennox -Boyd da bir konuş-

P L A N

Kıbrıs Plânı, Taksim ve Self - Determination (kapılarını zahiren açık bırakmakla beraber, aslında (bu iki kapıyı da kapamağa çalışmaktadır. Geçen Perşembe günü resmen açıklanan Plânı etraflı bir şekilde inceleyen AKİS'in dış politika servisinin vardığı netice budur. Filhakika Plânda İngilterenin bir gün Adadaki hükümranlık haklarından vaz geçeceğine dair en ufak bir emare yoktur. Sadece İngilterenin hükümranlık haklarını Türkiye ve Yunanistanla "paylaşması" bahis konusu edilmektedir. Ada için düşünülen tek nihai statü, yedi yum sonunda üçlü bir Condominium'dur.

İngiliz hükümranlığında geçecek yedi yıl ortak idare için bir staj devresi teşkil edecektir. Bu devre zarfında Türk ve Yunan Hükümetlerinin tayin edeceği iki komiser, Valinin yanında Adanın idaresine katılacaklardır. Münhasıran Valinin selâhiyetleri çerçevesinde olan iç emniyet, savunma ve dış meseleler mevzuunda bir karar alınmadan evvel komiserlerin fikirleri sorulacaktır. Komiserler bundan başka, cemaatlerden birini kayırdığını sandıkları kanunların müstakil bir mahkeme tarafından incelenmesini isteyebileceklerdir. Komiserler ayrıca, dört Rum ve iki Türkten mürekkep Ada temsilcileri ile birlikte Valilik Konseyine katılabileceklerdir.

Görüldüğü gibi İngiltere, şimdilik hâkim durumunu muhafaza etmekle beraber Türkiye ve Yunanistanı Adanın idaresine iştirak ettirmeğe çalışmaktadır. İki komisere İngiliz Valisiyle eşit haklar tanındığı zaman Condominium gerçekleşecektir. Zaferin tabiriyle, "katolik nikâhı gibi birşey, ölünceye kadar beraber!"

Bunun dışında eğitim, dini mevzular vesaire ile meşgul olmak üzere iki cemaat için iki ayrı Meclis kurulmaktadır. Adalılar İngiliz tabiyetini kaybetmeden Türk veya Yunan tabiyetine geçebileceklerdir. Zaferin "teselli Mükâfatları" diye vasıflandırdığı bu hükümler, kabul etmek lâzım ki, sayıca üstün cemaatin diğerini ezmesini bir hayli zorlaştırmaktadır. Cumhuriyet hükümetinin bir ara "makul bir münakaşa zemini" teşkil edebileceğini söylediği Radcliffe -Projesine nazaran yeni Plân son derece lehimizedir.

masında tezimiz olan Taksimi kabul etmiştir" diyordu. Birkaç ay sonra İngilterenin - Taksimi kabul etmeyen bir plân hasırladığı artık gün gibi ortaya çıkınca Zorlu "mihenk taşı" siyasetini tezgâha koydu. Bu siyaset, NATO ve Bağdat Paktı dostumuz İngiltere ile merhabayı kesmek veya kesmekle tehdit etmek mânasına geliyordu. Ne var ki İngilizler bu, "Taksimi yapmazsan senin için fena olur ha!" siyasetine aldırmadılar ve Amerikanın da desteğiyle yeni plânlarını açıkladılar. Zorlu, dönüş yolu bırakmamak için gemilerini yakan bir kumandana benziyordu. Çıkar bir yol bulmak için, İnönünün müdahelesi gerekti.

İngilterenin durumu

Önümüzdeki günlerde, "gözlerin üzerine çevrik bulunduğu adam" ınziyadesiyle incelik ve maharet ' göstermesini gerektiren bir başka husus ta, Kıbrıs plânının İngilteredeki karşılanış tarzıdır. Gerçi plân İngilterenin dışında ne İsayı memnun etmiştir ne Musayı ama, bunun "tek hal çaresi" ni teşkil ettiği kanaati İngilterenin içinde gittikçe yayılmaktadır. İnatçı İngiliz hükümeti bu haftanın ortasında, AKİS baskıya verilirken, görüşlerini Majestelerinin Muhalefetine beğendirmeğe hazırlanıyordu. Perşembe günü öğleden sonra Muhalefet, plân hakkındaki fikirlerini açıklayacaktır. İşçi Partisinin esas itibariyle plânı destekliyeceği sanılmaktadır. Zira MacMillan hükümeti, daha plân tezgâhtayken Vali Foot'un arabuluculuğu sayesinde Muhalefete yeni görüşünü parafe ettirmeği unutmamıştır. Tenkitlerin daha ziyade müfrit Muhafazakârlar cenahından gelmesi beklenmektedir. Hakikaten, halen gerek siyasi partiler, gerek İngiliz halk efkârı Zafer başyazarının "keten tohumu lapası" adını taktığı plânın şimdilik mümkün *"tek* hal çaresi" olduğuna inanmaktadır. Bu sebeple halk efkârı ve basın, İngiliz hükümetinin sağdan soldan gelen seslere aldırmaksızın NATO'nun da yardımıyla plânı sahneye koymaya teşvik etmektedir.

(Muhalefetle istişare suretiyle hazırlanan plân İşçilerin resini vaftizinden geçtikten sonra, Majestenin hükümeti bunu yürütmeye çalışacaktır.

Adadaki durumu

Fakat bu haftanın ortasında, Avam Kamarasında vaftiz muamelesi devam ederken plânın yürümesi için İngiltereyle teşriki mesai etmeleri şart üç unsurun üçü de muvafakatim bildirmiş değildi. Bilâkis, halen ne Yunanistan, ne Türkiye ve ne de Adalılar bu teşriki mesaiye hazırdırlar. Halbuki plân, şimdiye kadar olup bitenlerin unutularak tarafların elele vermesini gerektirmektedir. Fakat İngiltere, bu durumu bilmekle beraber, hiç bir taviz vermeden yeni plânda ısrar ederse havanın yumuşayacağını ve yakın bir istikbalde işbirliğinin gerçekleşeceğim sanmaktadır.

İngiltere, bilhassa Kıbrıslılar yeni' plânı kabul ederek ilk adımı atarlarsa Yunanistan ve Türkiyenin de çok geçmeden ayni şekilde davranacaklarını düşünmektedir. Bu bakımdan gerek 400 bin Adalı Ruma, gerek Atina hükümetine söz geçirecek kudretteki tek adam Makariosun plâna evet demesine İngilizler son derece ehemmiyet vermektedirler. Nitekim plân açıklandıktan sonra televizyonda konuşan Dışişleri Bakanı Selwyn Lloyd "Makariosun Kıbrıs Rumlarının temsilcisi olduğu" nu söylemeğe bilhassa dikkat etmiştir. Keza Vali Foot, Daily Mirror'a verdiği bir beyanatta "Makariosa ilk fırsatta Adaya dönme müsaadesi verileceği ve kendisinden EOKA'nın tethiş hareketlerinin takbih etmesinin istenmiyeceği" ni söylemiştir. Dünkü katil ve tethişçi Makariosa gösterilen bu itibar boşuna değildir.

Gelgelelim Makarios Self - Determination kapısını kapadığını ve Türklere "aşırı haklar" tanıdığını ileri sürerek plânı red etmiştir. Buna rağmen Vali Foot Yunanlıların "evet demek istedikleri zaman hayır dediklerine" inandığı için iyimserdir! Yalnız Vali Foot ve İngiliz hükümetinin görmek İstemediği bir nokta vardır: Plân tarafların işbirliğine dayanmaktadır. Bu sebeple, halen plânı beğenmeyen Türk ve Rumların plânı yok etmek için, bu işbirliğinin mümkün olmadığım ve olamayacağını fiilen göstermeleri muhtemeldir. O halde plan havayı yatıştıracağı yerde bilâkis iki cemaati yeni yeni hâdiseler çıkartmağa sevk edebilir. Bu takdirde İngiltere yangına körükle gitmiş olacaktır. Gerçi şimdilik Kıbrıs sakindir. Yeşil Adada bir ölüm sessizliği hüküm sürmektedir. İki cemaat arasındaki çarpışmalar hemen hemen durmuştur. Zira halen işgal altındaki bir memlekete benzeyen Kıbrısda tam 37 bin İngiliz askeri asayişi korumakla vazifelendirilmiştir Lefkoşe ve diğer şehirlerin sokakları parmakları tetikte dolaşan tepeden tırnağa silâhlı askerlerle doludur. Sokak harpleri için hususi surette yetiştirilmiş bu adamlara en ufak bir nümayiş teşehbüsü karşısında ateş etmek emri verilmiştir.

İşbirliği yapmaya davet edilen iki Cemaat .İngilizlerin tâbiri Us Kıbrıs halkı- ancak bu şekilde "sükûnet içinde" tutulabilmektedir. Baskı biraz hafifler hafiflemez, Foot plânını kâğıt sepetine yollamak için eskisinden şiddetli bir şekilde harekete geçilmesi kuvvetle muhtemeldir.

İngiltere, Majestelerinin temsilcileri vasıtasıyla Ankarada ve Atinada giriştiği temaslarda Türkiye ve Yunanistan hükümetlerine o takdirde ne yapacağım açıklamıştır: İngiltere, Filistin işinde olduğu gibi, meseleyi Birleşmiş Milletlerin eline terkedip "hayrını görün" diyecektir. Majestenin temsilcileri hem Ankarada, hem Atinada o hal sure-

Sir Hugh Foot
Kamerde bir adam

Makarios
Canilikten kahramanlıya

tinin kimse lehinde olmayacağını bilhassa tebarüz ettirmişler Ye alâkalıları İngiltereyle teşriki mesaiye davet etmişlerdir.

Politikanın ötesi

Haftanın ortasında, sinirler biraz gevşemişken Kıbrıs davasının görünüşü işte buydu. Bilhassa Türkiyede, Amerikanın ve NATO müttefiklerinin tutumları da göz Önünde bulundurularak "geçimsiz memleket" sıfatının Yunanistana bırakılması ve bir çıkar yolun aranması temayülü kuvvetleniyordu. Milli hassasiyetin delili olarak mitingler devam ediyordu. Fakat diplomatik seviyede kapıların açık tutulmasına bilhassa itina gösteriliyordu. Tabii '"Taksim ne demekmiş? Biz Adanın tamamını isteriz" diyen Osman Bölükbaşı gibi muhteşem devlet adamları eksik olmuyordu ama, memleket mukadderatında ve işlerin ciddi tutumunda böyle sözlerin rolü bulunmadığım herkes biliyordu. Türkiye, mensubu bulunduğu NATO'yu bir "şantaj" vasıtası niyetine kullanmayacaktı. Nitekim, Yunanlıların İzmirdeki NATO karargâhında vazife gören askerlerini geri çekmesi her tarafta gayet kötü karşılandı.

Şimdi Ankarada ikili veya üçlü, Başbakanlar seviyesindeki görüşmeye hazırlanılmaktadır. Bu görüşmelerde, Adnan Menderesin yanında gene Fatin Rüştü Zorlu bulunacaktır. 48 yaşındaki Dışişleri Bakam D.P. iktidarının iç politikada kullandığı metodları gene bavulunda o görüşmelere götürürse başarı kazanması müşkül olacaktır. Zorlu, kariyerden diplomat olduğu halde her nedense bahis mevzuu metodlara fazla ısınmıştır. Bilhassa D.P. Grubu karşısına çıktığında -bir iki defa faydasını gördüğünden- hemen meydan toplantısı havası içinde konuşmakta, hakikatlerin sık sık yanından geçmekte, her halde muhataplarının meseleleri iyi bilmedikleri kanaatinde olduğundan garip mantık oyunlarıyla alkış toplamaya çalışmakta, kendisini ve politikasını tenkit edenlere fütursuzca "crypto" damgasını vurmakta, bir McCarthy edasına bürünmektedir. Tabii bunlar, diplomatik temaslarda netice veren usuller değildir ve dış politikamızın pek çok hüsranı bu yüzden doğmuştur. Hele uzağı görememesi veya görmek istemeyişi, ziyadesiyle kısa vadeleri göz Önünde tutması, "bugünü atlatalım, yarına Allah kerim" zihniyetini beğenmesi büyük handikaplarındandır. Başka bir handikapı mesuliyet mevkiinde bulunanların her meselede, ama her meselede gön derece titiz, ellerine verilmiş kudreti ve bilhassa tasarruf ettikleri imkânları kullanmakta ziyadesiyle dikkatli davranmaları lüzumunu odasının en belirli köşesine büyük harflerle yazmayı unutmasıdır.

Zorlu - Menderes - Köprülü
İki cami arasında beynamaz

Resmi hayatının dışında Zorlu,' tamamiyle aksine, hiç mütecaviz olmayan, nazik, 'kibar, çelebi bir adam hissi verir. Bakanlıkta fena halde haşladığı memurlarım -Numan bey ekolünden yetiştiği için. bakanlığın dışında masasına aileleriyle birlikte alır, masasını onlarla süsler. Umumi yerlerde görünmekten hoşlanır. Dansı sever. Tek kızı güzel Sevin Zorluya düşkündür.

Unesco

Alışılmayan sözler

Kır saçlı ve bol jestli adam kürsüye çıkıp da konuşmaya başlayınca, Galatasaray Lisesi Konferans salonunu dolduran delegeler şaşırdılar. Kürsüdeki delege, bu toplantıda açılması mutad olmayan ve kazara açılırsa hemen kapatılan mevzulara temas ediyordu. Hâdise geçen haftanın sonunda İstanbulda toplanan Unesco Türkiye Milli Komisyonunun yıllık genel toplantısında cereyan etti. Toplantının ikinci günü kürsüye çıkan hatip bu toplantıya ilk defa katılan Hukuk Kurumu Başkam sabık doçentlerden Muammer. Aksoydu.

Unesco'nun Türkiye Milli Komisyonunun yıllık toplantısının birinci günü ve ikinci gününün ilk saatleri âdet olduğu üzere hay-ı huy içinde geçmişti. Delegelerin, büyük çoğunluğunu resmi müesseselerin veya kültür derneklerinin, mümessilleri teşkil ediyordu. İki gün süren müzakerelerin ağırlık merkezi "Sark - Garp" meselesi olmuştu. Hasan Ali Yücelden İsmail Hakkı Baltacıoğluna kadar bir çok hatip tekrar tekrar bu meseleyi incelemişler -çok kere de mevzuu birbirinden tamamen başka mânalarda anlayıp anlatarak- bir kör döğüşü içinde yuvarlanıp gitmişlerdi.

Muammer Aksoyunki hariç, toplantının en enteresan beyanını Milli Kütüphane Müdürü Sami N. Özerdim yapmıştı. Kütüphaneciliğe ve kitaplara candan gönül vermiş bir insan olarak Özerdim, Unesco kitap kuponlarının -hem de bir takım profesörlerimiz tarafından- dışardan kitap getirtmek için değil naylon eşya getirtmek için kullanıldığından dert yanmıştı. Ama bu konuşma, hazır bulunan delegeler üzerinde buza yazılmış bir yazı kadar bile tesirli olmamıştı. Derken toplantının, alkışlar arasında, Milli Komisyonun bir yıllık "cansiperane çalışmalar" ını tasdik ederek sona ereceği saatlerde kürsüye sabık doçent Muammer Aksoy çıkmıştı.

Muammer Aksoy söze İsmail Hakkı Baltacıoğluna cevap vererek başladı. Baltacıoğlu, Şark - Garp meselesinin münaka$ası sırasında cemiyetimizi göklere çıkaran konuşmalar yapmıştı. Aksoy bir topluluğun öğünmeye olduğu nisbette kendi kendini de tenkit etmeye ihtiyacı bulunduğunu, halbuki bu toplantıda yapılanın sadece öğünme olduğunu belirtti. Kendisinin tenkit vazifesini yerine getirmeğe çalışacağım söyledi. Sonra ortaya cidden alâka uyandıran bir takım meseleler attı. Meselâ bunlardan 'birincisi suydu: Bir kanunla resmen iltihak ettiğimiz Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve

Kültür Kurumu sözleşmesinin şartlarını yerine getiriyor muyuz? Bu şartların yerine getirilmesi için Unesco Türk Milli Komitesi ciddi bir şekilde çalışmakta mıdır? Mesuliyetini müdrik hür ve şahsiyet sahibi aydın yetiştirebilmek için, örnek hocalara ihtiyaç vardır. Halbuki memleketimizde 6435 sayılı kanun, profesörlerin, dekanların ve rektörlerin bile fikirlerinden dolayı Milli Eğitim Bakanlığınca kürsülerinden edilmelerine cevaz vermektedir, Eğer hür ve mesuliyetlerine hazırlanmış vatandaş yetiştirme gayesi ciddiye alınıyorsa fikirce öğretim hürriyetini baltalayan hükümlerin kaldırılması için Unesco Türk Milli Komisyonu ne gibi bir faaliyet göstermiştir? Sözleşmenin 8. maddesi "her fiye devlet. Eğitim, Bilim, ve Kültür hayâtına ait kanunlar hakkında kuruluşa vakit Vakit raporlar verecektir" dediğine göre Milli Komite şimdiye kadar Türkiyede profesörlerin Milli Eğitim Bakanları tarafından istenildiği anda kürsülerinden uzaklaştırılmalarını mümkün kılan bir kanun hükmünün mevcudiyetini Unesco merkezine bildirmiş midir? Eğer bu bildirilmemişse ve bu bildirilmeyiş bir ihmale dayanıyorsa, bu ihmale artık bir son vermek gerekmektedir. Şayet bu bildirmeyiş ihmalden değil de bu gibi hükümlerin mevcut olmasının memleketimiz için menfi kanaatler doğurmasına sebep olacağı endişesine dayanıyorsa bu takdirde yapılacak en doğru hareket zararlı kabul edilen hükmü saklamak değil, değiştirmeye çalışmaktır. Yok, profesörleri bakanlık emrine almayı mümkün kılan hükmün zararlı olmadığına kani isek. bu takdirde başka memleketlerin de hu hükmü örnek alarak faydalanabilmeleri için bunu gene bir an önce merkeze bildirmek lâzımdır!

Muammer Aksoy
Çölde yükselen ses

Unesco'nun faaliyet sahalarından biri de telif hukukuna taallûk etmektedir. Hattâ merkez tarafından telif hukuku bülteni adım taşıyan bir mecmua muntazaman yayınlanmaktadır. Hal böyleyken biz telif hakları anlaşmasına imza koymamışızdır. Hem de, en sudan bir bahane ile. Halbuki memleketimizde, hele hukuk sahasında, yabancı müelliflerin eserleri cümle cümle ve kelime kelime tercüme edilip üzerine mütercimin adı müellif diye kaydedilmektedir. Bu kültürün gelişmesini önleyen bir engel olduğu gibi, eğitim bakımından da zararlıdır. Hocasının başkasına ait cilt cilt eserinin kapağına kendi adını koyduğunu gören talebe imtihanda bir kaç kelimelik kopya çekerse elbette ki kendisini haklı görecektir. Milli Komisyonun vazifelerinden biri de hu telif hakları işine bir çare bulmaktır.

Gene Unesco'nun faaliyetleri arasında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin üye memleketlerde tanınması ve gerçekleştirilmesi yolunda gayret sarf edilmesi derpiş edilmiştir. Bu yolda da memleketimizde herhangi bir faaliyet gösterildiği iddia edilemez. İnsan Hakları Beyannamesinin 16 ve 21. maddeleri bir arada incelenince görülür ki, bir şahsın başka ırk ve dinden bir kadınla evlenmesi onun âmme hizmetlerinde vazife alması bakımından mahzurlu olamaz. Gelin görün ki memleketimizde ecnebi asıldan bir kadınla evlenen şahıs memurluk yapamaz. Her memlekette ve hele memleketimizde sayısı mahdut olan ilim ve sanat adamlarının, bir de bu gibi akla ve adalete aykırı kanunlarla üniversite ve sanat müesseselerinden uzaklaştırılması muhakkak ki memleketimizin ilim ve sanat alanında gelişmesi bakımından pek zararlı neticeler doğurmaktadır. Bu memleket, müstesna bir sanat adamını, Konservatuvar Müdürünü, yine ayni okulda çalışan bir yabancı asıllı öğretmen hanımla evlendi diye kaybetmiştir. Üniversitelerimizde yedi ceddi yabancı olan profesörlere yer vardır da, sadece karısı aslen ecnebi olan Türk ilim adamlarına yer yoktur. Unesco Milli Komitesinin vazifelerinden biri de bu acayip kanun hükümlerinin kaldırılması için çalışmaktır.

Unesco'nun Türkiye Milli Komisyonu Yıllık Genel toplantısının yapıldığı salonda sıcaktan gevşeyen delegelere hitaben söylenen bu sözler, ortalıkta ister istemez bir kıpırdanma yarattı. Ama neye yarar ki, bu kıpırdanma da, toplantının sona ereceği saatlere rast gelmişti ve delegeler, bir yıllık yeni bir rehavetin eşiğine ayaklarım basmışlardı.

Ferruh Ağan
Baskın çıktı

Hür. P.

Önemli işler partisi!

Geçenlerde Ankarada, Yenişehirdeki Menekşe sokaktaki yassı bir binada hayli eğlenceli sahneler cereyan etti. Evvelâ, tabir caizse ev basıldı. Bir "heyeti hâkime" aniden içeri girdi ve bazı defterlere el koydu. Bina, aydın liderler partisi Hür. P. nin Genel Merkezi olduğundan hâdise heyecan yarattı. "Heyeti Hâkime"nin işi neydi? Yoksa hükümet siyasî partileri mi- kapatıyordu? Ar ma, siyasî parti kapatma işine de Hür P. den başlanır mıydı? Hem, bu teşekkülün ocağına incir dikmek düşünülüyorsa o işi aydın liderler mükemmelen yapıyorlardı. Her müdahale bir fuzuli müdahale olacaktı. Allahtan, mesele süratle aydınlandı.

"Heyeti Hâkime" içeri girer girmez, kendilerini karşılayan zattan karar defterim istedi. Karar defteri 1-190 sayfadan ibaretti, bunun karar defteri olduğuna dair başına şerh verilmiş, şerh Hürriyet Partisi mühürlüyle tasdik edilmiş, ayrıca her sayfa da âdet veçhile mühürlenmişti. Eve gelenlerden bilirkişi Saim Çellek defteri alıp, karıştırdı. 6-7. sayfalarda bir karar vardı. Sonradan Saim Çellek raporunu yazarken o hususu şöyle anlattı:

> Bu kararın başında karar tarihi 5/6/958 ve kararda bulunanlar F. L. Karaosmanoğlu, İbrahim Öktem, Turan Gü-

neş, Aydın Yalçın, Rahmi Aybar, Fethi Çelikbaş, Hasan Kangal, Cihat Baban, İrfan Aksu, Y. Azizoğlu, Ekrem Alican, Emin Paksüt olarak gösterildikten sonra bir kaç maddelik mukarerat yazılmış, ondan sonra sadece 6/6/958 diye yeni bir tarih konarak gene mukarerat maddeleri sıra numarası takiben yazılmış ve bu sonuncu maddeler içinde 6. maddenin "Ankara Vilâyeti idare heyetinin, takdirlerini kullanarak en iyi şekilde muakkat (burada bir kelime silinip üzerine çıkıntı olarak muakkat kelimesi yazılmıştır) olarak kurulması için İbrahim Ökteme ve Suphi Ergeneye selâhiyet verildi" şeklinde kaleme alınmış olduğu görülmüştür, İşbu karar maddesinde bu işe dair başkaca sarahat mevcut değildir. Sonuna imza için F. L. Karaosmanoğlu, İ. Öktem, T. Güneş, *A.* Yalçın, R. Aybar, F. Çelikbaş, H. Kangal, C. Baban, İ. Aksu, Y. Azizoğlu, E. Alican, E. Paksüt isimleri yazılmış ve imza yerleri bırakılmış olduğu halde hiç bir ismin altı imza edilmemiştir.

Keyfiyeti saygı ile arz ederim.

"Tüzük rafta" mucip sebebiyle D. P. den istifa edenlerin kurdukları parti, aydın liderlerin etine geçtiğinden ben kararlar böyle alınıyordu!

Hâdisenin esası

Heyeti Hâkime Menekşe sokaktaki Genel Merkeze bizzat bir Hür. *P.* linin şikâyeti üzerine baskın vermişti. Şikâyetçi, partinin Ankara il başkanı avukat Ferruh Ağandı. Ferruh Ağan, vekili avukat Nuri kışlalı vasıtasıyla Ankara nöbetçi Sulh Hukuk Hâkimliğine müracaat etmiş ve başına gelenleri anlattıktan sonra "Delillerin tesbiti yolu ile karar defteri muhtevasının tesbit ve tâyinine karar verilmesi"ni talep etmişti. Ferruh Ağanın başına gelen şuydu: Hür. P. Genel Merkezi Ankarada yeni bir il idare kurulu kurarak mesaiye başlatmıştı. Halbuki il başkanına hiç bir tebligat yapılmamıştı. Tüzüğün 12. maddesi gereğince böyle bir heyet ancak Genel Merkez kararıyla kurulabilirdi. Böyle bir karar var maydı? Ferruh Ağan dilekçesinde diyordu ki: "Atiyen, vaziyeti kurtarmak arzusuyla böyle bir karar da verilebilir. Binaenaleyh işin ihmali delillerin ziya--a sebebiyet verebilir. Bu zaruretle Hür. P. Genel Merkezinde mevcut karar defterinin bilirkişi marifetiyle tetkikiyle bu yolda bir karar verilmiş olup olmadığının tesbitini dilemek mecburiyeti hasıl olmuştur".

Anlaşılan Hür. P. nin eski Ankara il başkanı aydın liderleri iyi tanıyordu. Zira karar defteri tetkik edildiğinde, kararın hakikaten imzasız olduğu ortaya çıktı. Bu, inanılmaz bir fiyaskoydu. Ama maalesef doğruydu. Meşhur "Doktrin Partisi"nin doktrini demek bundan ibaretti!

Hadisenin duyulması, orada, burada yeni istifalara yol açtı. Aydın liderler böyle hadiselerden dolayı soğuyup çekilenlerin arkasından hâlâ ithamlar yağdırıyorlardı: Şunu D. P. kandırdı, bunu C. H. P.!

İşte Hakikat!

Şu D.P. Grubunun garip bir tecellisi var. Grubun bazı belirli mensupları, Grubun diğer mensuplarını galiba biraz safça buluyorlar. Yalnız safça değil, aynı zamanda dünyadan da habersiz-.. Zira milletvekili arkadaşlarının, karşısına çıkıyorlar ve bir takarın gayriciddi lâfları ciddi ciddi, bir takım hilâfı hakikat lâfları hakikatmiş gibi söylemekten çekinmiyorlar. İşin tuhafı, ötekilerden kimse "Yahu, bunların sözlerinin aslı faslı yok, mesele öyle değil, böyle" demiyor. Hayret!

Meselâ, meşhur Basın Kanunu "kandırma mevzuları" ndan biri Bu kanun son derece demokratikmiş, Amerikada da aynı prensipler varmış, dünya bizim Basın Kanununa hayran kalmış, herkes bizi takdir ediyormuş! Şimdi, lütfen şu satırları okuyunuz:

Bu konuda Birleşik Amerika Hükümetinin harekele geçmesini talep edecek değiliz. Zira Türkiyedeki diplomatlarımızın konuyu Ankara Hükümeti ile müzakere etmelerinin faydadan çok zarar sağlaması ihtimalinden korkmaktayız. Buna karşılık Amerikan umumî efkarının, hasseten Amerikan basınının durumu şiddetle protesto etmesi gerektiğine inanıyoruz. Türk basınına karşı acayip tutumunun Türkiyenin Birleşik Amerikadaki iyi nam ve şöhretine hayli büyük ve uzun süreli zarar ika edeceği hususunda Menderes Hükümetinin en ufak bir şüphesi dahi kalmamalıdır. Bu durum müstakbel Türk - Amerikan münasebetlerini ciddi şekilde bozabilir. Bugün basın hürriyeti uğrunda büyük bir cesaret, azim, sebatkârlık ve meharetle mücadele etmekte olan Türk gazetecilerine muhabbet, minnet ve takdirlerimizi ulaştıralım. Onlara anlatalım ki, onların savaşını kendi savaşımız biliyoruz. Çünkü onların dâvası, basın hürriyeti dâvası, bizim de davamızdır".

Bu satırlar daha bundan bir ay evvel Amerikanın Indianapolis Star gazetesinde çıkmıştır. —Sayın Murad Âli Ülgenin bilgi edinmesi için not: Indianapolis Star gazetesi komünist değildir—. Yazı, bizim Basın Kanununun en acı tenkididir. Gazete şöyle demektedir:

Bu çeşit kanunlar Birleşik Amerikada mevcut olsaydı, tek bir Amerikalı Neşriyat Müdürü veya gazeteci birkaç saatten fazla hapishane dışında (kalmak imkânım bulamazdı. Zira, Türk Basın Kanunu Neşriyat Müdürlerine de, muharrirlere, karikatürcülere de hükümet mensupları veya resmi şahıslar lobi hakaretamiz görülebilecek herhangi bir makale, havadis yazısı veya karikatür yüzünden ağır hapis ve para cezaları verilmesini gerektirmektedir".

Hani Amerikada daha ağır cezalar vardı, hani Amerikada kanun daha sertti?

Ha, bir de bizim Basın Kanununun "terbiyetkâr fazileti" iddiası mevcuttur. Türk basını bu fazilet sayesinde terbiyeli hale gelmiştir! Bu, bir Türk milletvekilinin kanaati. Şimdi bir de Amerikan basınının kanaatini dinleyiniz:

Fazla olarak, Türk gazetecisinin daima yüksek bir vatanseverlik, sorumluluk duygusuna malik olmak ve, hürriyet ve demokrasi prensiplerine sadık kalmak gibi fevkalâde bir şöhrete sahip bulunduğunu da hatırdan çıkarmamak lâzımdır. Onların bir havadisin nasıl yayınlanıp, nasıl yayınlanmayacağını, bir makale veya fıkranın nasıl yazılıp yazılmayacağını öğretecek Basın Mahkemelerine ihtiyaçları yoktur".

İnsanın, merak ettiği, hakikat bu iken nasıl, oluyor da bazı kimseler çıkıp, açıktan, hiç fütursuz D. P. Grubunun azalarına masal okumak, cesaretini buluyorlar ve daha garibi, Gruptan da ağızlarının payını almıyorlar?

Hayret! Hakikaten hayret!..

Buğday çuvalları üzerinde bir köylü
İçi *beni yakar, dışı seni*

Dış Yardım

Görünmeyen eller

Geçen haftanın sonundan bu haftanın ortalarına, Ankaradaki pek çok gazeteci bir iz peşindeydi. Bir haber, kati olarak biliniyordu: Türkiyeye iki heyet gelmişti. Biri, İktisadi İşbirliği Teşkilâtının mütehassıslarından müteşekkildi, öteki ise Milletlerarası Para Fonunun. Bunların, tezgâhı Merkez Bankasında kurdukları da öğrenilmişti. Gerçi sonradan bu husus, (hiçbir şeyi tekzip etmeyen bir tekzibin neşrini gerektirmişti ama, heyetlerle temasın başladığında zerrece şüphe yoktu. Fakat sonradan, ufacık Ankarada mütehassısların izi kayboldu.

Halbuki gazeteciler işi kurcalamakta devam etselerdi, mütehassısların Türkiyede birer prens muamelesi gördüklerini kolaylıkla tesbit edebilirlerdi. Heyetler şerefine bizzat Başbakan Menderes toplantılar tertipledi ve mütehassıslara izzette, ikramda hiç bir şey esirgenmedi. Ancak, her biri hakiki bir kıymet olan ve en aşağı bizim kadar "açıkgöz" olduklarında zerrece şüphe bulunmayan azalar izzet ye ikramın yiyecek, içecek, itibar göstermeden ibaret kalmasını istemiyorlardı. Buraya, prens muamelesi görmek için değil, karışık ve sıkıntılı Türk iktisadını tetkike gelmişlerdi. Mensup bulundukları müesseseler durumdan, aşağı yukarı bizzat Türk halkı kadar şikâyetçiydiler. Bir çıkar yol bulmak lâzımdı. Yardım eli Türkiyeye, uzanmaya hazırdı, iş ki Türkiyede bu el samimiyetle ve iyiniyetle sıkılsın..

Heyet, İktisadi sahada aradığı İzzet ve ikramın ilk gösterisini geçen haftanın sonunda buldu: Anadolu Ajansı, zirai kazançların vergilendirilmesi için hazırlıkların başladığını ilân etti.

Bir varmış, bir yokmuş

Bize yardım etmek isteyenler dipsiz kuyuya taş atmaya meraklı olmadıklarından iktisadi sahada bir takım tedbirlerin alınmasını şart koşmaktadırlar. Bilhassa Para fonunun mütehassısları politik değil, mali zihniyetle mücehhez olduklarından tedbirlerin hemen sadece iktisat ve maliye ilimleri bakımından fazileti üzerinde durmaktadırlar. Anadolu Ajansının haberini bildirdiği Ziraî gelirlerin vergilendirilmesi, bu tedbirlerden biridir. Daha 1946 yılından itibaren büyük zirai kazançların vergilendirilmesi düşünülmüştü. Fakat o zamanlar bile, Toprak Kanunuyla büyük arazi sahiplerini . ayaklandırmaktan çekinmiyen C. H. P., onlardan vergi almayı "politik" bulmamıştı. Bu mevzu, toprak ağalarının Cadillac sürülerinin çoğalmaya başladığı 1954 yılında yeniden sahneye çıktı. Hükümetin, bir tasarı hazırladığı söyleniyordu. Fakat o tarihlerde, j arazi vergisinde yapılacak ehemmiyetsiz bir tadilâtı, Meclisin "son derece enerjik" bir şekilde reddetmesi üzerine, bu teşebbüs suya düştü. Tasarının müzakeresi şurasında, hâlen Hür. P. li bir milletvekilinin "bu tasarı kabul edilirse, seçmenlerimin karşısına nasıl çıkarım" diye ettiği feryat bugün bile kulaklardadır.

Son seçimlerin tehlike çanını çalması üzerine, bir ara Millî Korunmadan da başka tedbirlere ihtiyaç olduğunu düşünen İktidarın, ziraî gelirlerin vergilendirilmesi üzerinde çalışmalara başladığı haberi ortaya çıktıysa da bu teyit edilmedi.

Fakat şimdi bizzat Anadolu Ajansının eski meseleyi tazelemesi, işin biraz daha farklı bir gözle ele alındığının delilidir. Zira herşeyin " devlet s ı r r ı " sayıldığı memleketimizde böyle çalışmaların Ajans vasıtasıyla ilân edilmesi âdet değildir. Enflâsyonu durdurmak için Meclise dahi danışmadan birçok mühim kararlar alacak mevkide bulunan İktidarın, işe bir kanun tasarısının ilanıyla başlaması da biraz acayip görünmektedir. Bu işin altında iş vardır... Hükümet, ziyaretçi heyete bir iyi niyet gösterisi yapmaktadır.

Tasarının kanunlaşması için kat'edilecek önümüzde uzun bir yol vardır. Zamları ekseriyetle -ittifakla değil- tasdik eden D. P. Grubundan, ziraî kazançların vergilendirilmesine dair tasarı, -geçerse- çok daha ufak bir ekseriyetle geçecektir. Ma amafih, durumun ciddiyeti karşısında D. P. Grubunun çok daha anlayışlı davranmasını temenni etmek lâzımdır.

Diğer tedbirler

Avrupa İktisadi İşbirliği Heyetinin dolar kesesini açmadan evvel alınmasını şart koştuğu tedbirler bundan ibaret değildir. Bunu, tedbirlerin mahiyetini keşif için müneccim olmaya lüzum yoktur. Zira bu milletlerarası teşekkül, her yıl neşrettiği raporlarda, İktisadî durumumuzu düzeltmek için enerjik tedbirlere ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Bilhassa bu ayın başında açıklanan son rapor, kimseyi kırmamak için nazik ve ihtiyatlı bir dille yazılmasına rağmen, sert bir ihtar mahiyetindedir. Yeni rapor daha ilk sayfalarında, memleketimizde biraz iktisattan anlıyanların artık yazmaktan bıktıkları durumun ' bir tablosunu çizmektedir: Fiyatların şahlanması, Merkez Bankası kapılarının ardına kadar açılması, kredi hacmindeki aşırı artışlar vs. kısa ve sarih bir dille anlatılmaktadır. Rapor bundan sonra, herkesin malûmu hastalığın, ilmî bir şekilde teşhisini koymaktadır: Hastalık aşırı talepten ileri gelmektedir. Aşırı talebin iktisadımıza yüklediği tazyik gittikçe artmaktadır. Bu durum karşısında hükümetin tatbike koyduğu maddî kontrollerin -yani su Millî Korunmanın- menfi tesirleri iktisadî faaliyet üzerinde geniş ölçüde hissedilmektedir.

O halde ne yapmak lâzımdır? Rapor ne yapılması lâzım geldiğini teferruata girmemekle beraber - açık açık söylemekte ve bazı tedbirler üzerinde durmaktadır. Batılı mütehassısların lüzumlu gördüğü bu tedbirler İktidarın herhalde hoşuna gitmiyecektir. Zira bu adamlar, sanki bizim Muhaliflerle işbirliği yapmış gibi aynı türküyü okumaktadırlar: Hali hazır şartlar altında

umumi masraf yekûnunun gelirleri geçmemesinin mutlak bir zaruret olduğunu söylemektedirler. Diğer bir deyişle: Gerek devlet, gerek hususî sektörün harcamalarını kısmak lazımdır. O halde bütçe masraflarını indirmek, - vergileri arttırmak, krediyi daraltmak vs. gibi tedbirlere ihtiyaç vardır.

Mütehassıslar, bilhassa İktidarın yatırım politikası üzerinde durmaktadırlar. Gelişi güzel, tasarruf hacminin üstünde ye döviz kaynaklarım gözönünde bulundurmıyan bir yatırım politikasının şiddetle aleyhindedirler. İşbirliği Teşkilâtı "Kuvvetle ümit edilmelidir ki, Hükümet, yatırımlara en münasip şekillerde istikamet verecek ve bu yatırımları harici ve dahilî tevazün ile telifi mümkün hudutlarda tutacak noktaya kadar kontrolleri yakın bir âtide icra edebilmek imkânlarına sahip olsun" diyerek, Türkiyenin nasıl bir yatırım politikası takip etmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Rapor, son 'bendinde tekrar bu noktaya dönmekte ve malî istikrarı teinin için yatırım talebinin şimdilik kısılması ve istikbalde yatırımların daha "metodik" bir şekilde yapılması lüzumunu belirtmektedir. Bu 'metodik" kelimesi, İktidarın alay ettiği plân ihtiyacının başlıca bir şekilde ifadesinden ibarettir. Demek ki Türkiyeden onlar da, bizim Muhalifler gibi, planlı bir yatırını politikası takip etmesini istemektedirler. Kazak kocalar tarzında Muhalefet ne derse aksini yapan İktidarın, herhalde "gizli maksatlar" gütmiyen milletlerarası bir teşekkülden gelen sesi daha büyük bir ciddiyetle dinliyeceği ümit olunur..

İşbirliği Teşkilâtının son derece ehemmiyet verdiği meselelerden biri de, Türkiyenin dış ticaret durumudur. Rapor, tediye muvazenesindeki güçlükler dolayısıyla konulan tahditlerin, muazzam ithalât vergilerinin, ihracata ödenen primlerin vs. nin zarurî olduğunu inkâr etmemektir. Yalnız mütehassısların zihninde bunlar, kısa vadeli ve geçici tedbirlerdir. Bunların "sonradan daha liberal bir sisteme intikali müşkül kılacak tedbirler mahiyetini almaması" gerekmektedir. Demek ki, kredi musluğunun anahtarım elinde tutan teşekkül, nâzik ve üstü örtülü bir şekilde dış ticaret rejiminin arap saçına döndürülmesinden ve bu durumu değiştirmek için bir gayret gösterilmesinden duyduğu endişeyi ifade etmektedir. Hakikaten bu gün artık dış ticaret rejimimizin ne hale geldiğini herkes bilmektedir. Meselâ gelişi güzel finanse edilen primler, dış ticaret anarşisinin sadece bir veçhesidir. Primsiz mal satmak imkânsız hale gelmiştir ve primlerin nisbeti gittikçe artmaktadır. Bu sayfadaki ufak tablo, 1958 yılında, başlıca ihraç mallarımızdan dışarıya **her 100** liralık satışta, ne kadar prim ödenmesi **gerektiğini göstermektedir:**

İhraç malları	**Her** yüz **liralık satış için** ödenen **prim (TL.)**
Pamuk	**51**
Tütün	**12,5**
Üzüm	**44,5**
Küsbe	**37,5**
Bakır	**53**
Krom	**24**
Buğday	**56**
Arpa	**52**
Fındık	**44**

*

İşbirliği teşkilâtı tedricen bu duruma son verilmesini ve tahditlerin süresiz sürüp gitmemesini istemektedir. Rapor, bunun' için ne yapılması gerektiğini açıkça söylemektedir. Ama karargâhım Pariste kuran teşekkülün bu husustaki fikirleri malûmdur. Muvaffak bir devalüasyon ve ondan sonra tahditlerin, munzam ithalât vergilerinin ve primlerinin tedricen kaldırılması, İşbirliği teşkilâtının bütün üyelerine tavsiye ettiği beynelmilel bir reçetedir. Bu yılın başında büyük miktarda kredi alan Fransaya evvelâ bu reçete sunulmuştur.

İşte, Ankarada büyük bir gizlilik içinde çalışan heyetin, Türk Hükümetine tavsiye ettiği tedbirler bundan ibarettir. Kredi, bu tedbirler alınırsa verilecektir.

İzzet Akçal
Ağzıyla kuş tutsa...

Konsolidasyon

Bu satırlar yazıldığı sırada yabancı heyetlerle müzakereler başkentte büyük bir gizlilik içinde devam ediyordu. Zaten bizim iktisadi kurmay heyeti bu müzakerelerde hazırlıklı bulunmak için bir buçuk aydır Dışişleri Bakanlığında muntazaman toplanıyor ve bir tedbirler listesi hazırlama» ya çalışıyordu. İstenilenlerden nelerin yapılabileceği bilinmemektedir. Fakat muhakkak olan, heyetlerin ancak müsbet ve fiili adımları gördükten sonra müsbet ve fiili yardım yapmak niyetleridir, O takdirde borçlarımız konsolide edilecek -tabii, konsolidasyomın gerekli teminatını verirsek- ve elimize münasip miktarda dolar sıkıştırılacaktır. Böyle bir başlangıçtan sonra, eğer Kristof efendisinin yumurtasından yemeğe devam arzumuzu yenebilirsek, taşa toprağa para gömmek merakımızı bırakırsak, kredimizi sıkarsak uzun bir vade sonunda belimizi doğrultmamız mümkün hale gelebilecektir.

Hâlen temel mesele, İktidarın, ileri, sürülen tedbirleri, ne derece samimiyetle ve ciddiyetle tatbik edeceğidir. Hastalık ortadadır ve nasıl tedavi edileceği bilinmektedir. Acaba İktidar, senelerce süren bir inattan sonra, hastayı ameliyat masasına yatırmaya razı olacak mıdır? Yoksa sadece şu dar anı atlatmak için yeni krediler teminiyle mi ilgilenmektedir? Önümüzdeki aylar bu suallere bir cevap getirecektir.

Ama bu haftanın başında pazartesi günü muteber Zafer gazetesi, büyük iftiharla İstanbul mahreçli şu haberi yayınlıyordu:

> İstanbul, 22 (Hususi) — Evvelki gün şehrimize gelen Başvekil Adnan Menderes, bu sabahın erken saatlerinde imar sahalarını dolaşmış, faaliyetleri takip etmiş ve alâkalılara gerekli direktifleri vermiştir. Başvekil, ilk önce Karaköy'ün son durumuna görmüş, müteakiben Tophane - Dolmahahçe inşaatı ile yakından alakadar olarak yolun bir an evvel **trafiğe** açılması için çalışmaların süratlendirilmesi hususunda ilgililere emir vermiştir. Bilâhare Boğaz sahil yolunu da gezen Başvekil Adnan Menderes öğleden sonra **Eminönü** - Unkapanı yolu beton dökme ameliyesini ve sahil yoluna tetkik etmiştir.

Memurlar

Sabır taşı çatlar

Görülmemiş kalkınmanın en çok göze batan mağdurları olan memurların dört gözle bekledikleri ümit gemisi Personel Kanunu, gecen hafta yeniden siyah bulutların arkasına **girdi.** Zira geçen cuma günü toplantısında Bütçe Komisyonu, tasarının **yedi** kişilik **bir** tâli **komis-**

Okuyucu mektupları

Pahalılık hakkında

Birr hikâye vardır. Bilmem bilir misiniz? Hocaya bir köylü gelmiş, aman demiş beş çocuk, karı, kayınvalide, kayınpeder bir de ben bir odaya sığamıyoruz, derdimize bir çare. Hoca» "bu aksam yatarken içeri merkebi de al da yat". Köylü, "aman hoca" demiş "biz zaten sığamıyoruz". Hoca gürlemiş. "Sen dediğimi yap" Adam boynunu büküp gitmiş. Ertesi gün gelmiş bu sefer halinden daha flok şikâyet ediyor. Hoca, "bu aksam içeri kefilleri de al" demiş. Adam gene gitmiş. Daha ertesi gün şikâyeti göklere çıkıyor. Hoca tekrar "bu akşam koyunları da al" demiş. Aradan beş on gün geçtiğinde köylünün ahı vahı yeri göğü tutuyor. Hocanın eline ayağına kapanıyor. Aman hoca etme eyleme diye yalvarıyor. Nihayet Hoca "bu aksam merkebi çıkar" deniş. Köylü ertesi gün geldiğinde de "nasıl" demiş, "bu aksam biraz rahat mıydınız?" Köylü, "şükür Allaha biraz rahatladık" cevabını vermiş. Ertesi gün Hoca "ke çileri de çıkar" demiş. Köylü memnun, Daha ertesi günü Hoca koyunları da çıkarttırmış. Bu günlerce böyle devam etmiş gitmiş. Nihayet ilk hale gelinmiş. Hoca sormuş. "Nasıl rahat mısınız?" Köylü "aman Hocam dün akşamki kadar rahat yattığımızı hatırlamıyorum" demiş. Şimdi bizim İstanbulda Denizyollarına yapılan zamlar da bu hesap, önce göklere çıkardılar, şimdi de az az yontuyorlar. Millet de memnun!

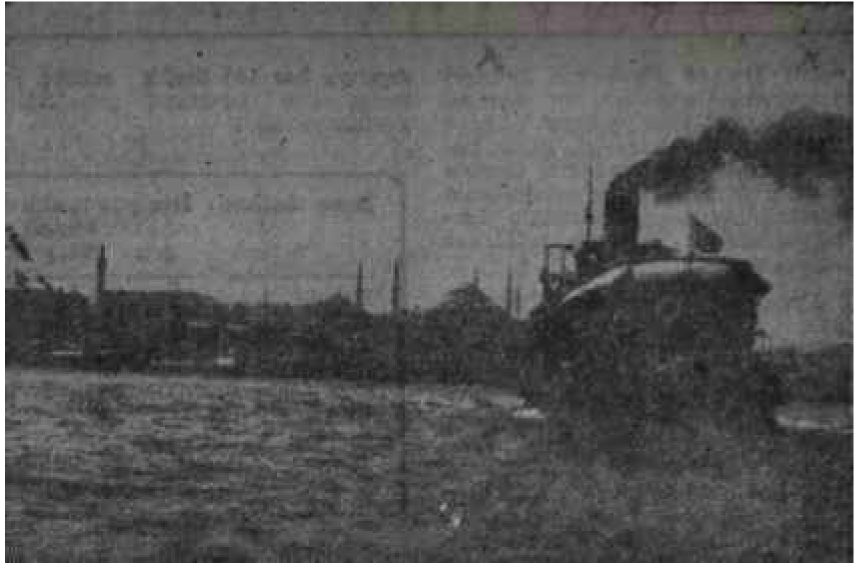
Ali Güzelhisar — İstanbul

Bir şirkette çalışıyorum ve 250 lira' ücret alıyorum. Bir karım bir çocuğum, hepimiz üç kişiyiz. Doksan lira kira veriyorum. Aylık yavan -ekmek paramız 13,5 lira. Günde bir paket yenice içerdim. 'Ayda 24 lira tutuyor diye birinciye indirdim. 20 lira elektrik su parası veriyoruz. Evim işime uzak. Otobüsle gidip geliyorum. Yeni zamlardan sonra bu da ayda 30 liralık bir masraf kapısı açtı. Böylece 168.50 liralık bir masraf her ayın başında heyula gibi karşıma çıkıyor. Otobüse zam yapıldı diye sigaranın birincisini de içmekten vaz geçtim. Ama gene de elimde, yüz lira kalıyor. Nasıl geçineyim?

Murat Şahin — Ankara

Ona zam buna zam. Suya zam, otobüse zam, elektriğe zam, ku maşa zam, vapura zam, trene zam, tayyareye zam, demire zam, kömüre zam, zam zam zam... Acaba bu adamlar bu zamların altından bu milletin nasıl kalkacağını, kalkarsa da. kalktığı anda kendilerini düşüreceğini düşünmüyorlar mı?

Yakup Türk — İzmir

İstanbul Şehir Hattı vapurlarından biri

Zamdan tenzilât yapıldı!

Zamlar

Bulunan eşek

Bu pazar günü İstanbulun Demokrat Belediye Meclisinin azalarından biri Cumhuriyet gazetesinin "Vilayet ve belediye muhabiri" Erol Dallıya, bir kahkahadan sonra şunları söyledi:

"— Allah fakiri sevindirmek için ilkönce eşeğini kaybettirir, sonra da buldururmuş".

D . P . li âza bu sözleri Şehir Hatları vapurlarına yapılan zammın azaltılması, yolunda karar alınması üzerine söylüyordu.

Vatandaşı şaşkına çeviren zamlar serisinden bir tanesinin nispeten hafifletilmesi kararı gecen haftanın son günü verildi. Ulaştırma Bakanlığının bu yoldaki emri Denizcilik Bankasına süratle tebliğ edildi.

Şehir hatlarına bundan bir sene evvel de bir zam yapma teşebbüsünde bulunulmuştu. Fakat bizzat Başbakan bu işle ilgilenerek zammı kaldırtmıştı. O zaman, zamdan sonra gelen bu tornistan, her isi halle 'muktedir Başbakana, Yeni Sabah vasıtasıyla İstanbul halkının bol bol dua etmesine sebep olmuştu! Cenabı Hakkın fakirlerin yüzünü güldürmek için icat ettiği bu masrafsız ihsan şekli, dar gelirlileri sevindirmişti.

Fakat bu sefer, zammın geri alınması, Başbakanın lütfûyla ilgili değildir. Zamlar, bu yakınlarda "çatlak sesler"in çoğaldığı İstanbul Belediyesi Meclisinde yükselen feryatlar yüzünden kaldırılmıştır. Filhakika Ulaştırma Bakanlığı, Denizcilik Bankasına tarifelerde indirmeler yapılmasını emretmeden bir gün evvel Belediye Meclisi fırtınalı bir toplantı yaptı. Bu toplantıda Denizcilik Bankası zamlarına dair avukat Muzaffer Ererin önergesi müstaceliyetle görüşüldü. D. P. etiketini taşıyan bir zamanların sessiz Meclis üyeleri büyük bir öfke ve asabiyet içindeydiler. Tıpkı Muhalifler gibi, "Bir göz ve bir kulak her şeyi duyamaz. Hepimizin vazifesi vatandaşın ıstırabım duymaktır. Vatandaş ıstırap içindedir. Vatandaş bu zamlara tahammül edemez" demekteydiler. Hele particilik hissini kaybetmeyen bir üye "hiçbir Muhalefet liderinin, zamları yapan Denizcilik Bankası idarecileri kadar Muhalefete hizmet edemiyeceğini" iddia etti.

İşte bu fırtınadan sonra. Ulaştırma Bakanlığı, "Muhalefete çalışan" Denizcilik Bankasının yıllardır istediği ve nihayet kabul edilen ayarlama talebini ayarlama kararma vardı!

yona havalesine karar vermiştir. Sebep, işlerinin çokluğu yüzünden Maliye Bakanı Hasan Polâtkanın komisyon toplantısına gelmeme sidir!

Tasarının bir tâli komisyona havale edilmesinin «e mânaya geldiği kimsenin gözünden kaçmamıştır. Memur meseleleriyle yakından ilgilenen tecrübeli milletvekili İzzet Akçal, (D.P.) havalenin işleri büsbütün uzatacağını belirtmiş ve tasarının doğrudan doğruya Bütçe Komisyonu tarafından acele olarak incelenmesinin karara bağlanmasını istemiştir. Böyle bir talebi çoktan beri bakliyen C.H.P. milletvekilleri, bu görüşü bütün kuvvetleriyle desteklemişler, fakat mûtad üzere neticeyi değiştirememişlerdir.

Kolayca hatırlanabileceği gibi AKİS, bundan bir ay kadar önce, D. P. çevrelerinde tasarıyı geciktirmek lehinde bir cereyanın uyandığını belirtmişti. Maliye Bakanının Bütçe Komisyonu toplantılarına üretememesi, bu cereyanın şimdilik muzaffer olduğunu göstermektedir Bu durumda, beklemeye alışık memurlara, bir defa daha yâ sabır demekten başka çare kalmamaktadır.

Lübnan

Siyanet meleği

Geçen haftanın sonuna doğru, gaydaları ve flütleriyle Londradaki bir askerî geçit resmine katılan Majestelerinin kısa etekli, uzun çoraplı İskoç Birlikleri, merasim esnasında beklemedikleri bir emir aldılar. Birliğin pılıyı pırtıyı toplıyarak derhal harekete hazır bir hale gelmesi isteniyordu. Aynı emir diğer bazı askeri birliklere de gönderilmişti, Birinci Muhafız Tugayı, 46' inci Kraliyet Deniz Komando Birliği ve 16'ncı Paraşütçü Tugayı "hazırol" emrini alan birlikler arasındaydı.

Büyük Britanyanın bu en güzide askerî birlikleri, Kraliyet Hava Kuvvetlerinin nakliye uçaklarına bindikleri zaman Kıbrısa sevkedildiklerini öğrendiler. Bu suretle Yeşil Adada toplanan İngiliz askerlerinin sayısı 35 bini buluyordu.

Haber Londrada büyük bir telâş ve heyecan uyandırdı. Hükümet heyecanı yatıştırmak için askerî birliklerin bu büyük ölçüdeki hareketinin, bir iç harp eşiğinde bulunan Kıbrısta asayişin muhafazasıyla ilgili olduğunu söylüyordu. Ama kimseyi bu habere inandırmak mümkün olmadı. Gerçi herkes Kıbrıstaki durumun son derece nazik olduğunu biliyordu. Ama asayişi korumak için, ufacık adada 35 bin kişinin mevcudiyetine herhalde ihtiyaç yoktu. Sonra çıkartmalarda kullanılan gemilerin Kıbrısta toplanmasına neden lüzum görülmüştü? Bu işin altında mutlaka bir iş vardı. Talihsiz Süveyş seferinden evvel de aynen böyle olmamış mıydı? Aynı birlikler, Kıbrısta toplanmamışlar mıydı? O halde İngiliz kuvvetlerinin hareketi Lübnanda muhtemel bir askeri müdahele ile ilgiliydi. Zaten Kahire ve Moskova Radyoları haftalardır, İngiltere ve Amerikanın Lübnana asker çıkartacağını yazıyor, Arap halk efkârını Batılılar aleyhinde kışkırtmaya çalışıyordu.

Altıncı Filoyu Beyrut açıklarından ayırmıyan Amerika Dışişleri Bakam Dulles'ın geçen haftaki basın toplantısı da şüpheleri arttırdı. Dulles, "Birleşik Devletlerin, Lübnan Hükümetini korumak için asker göndermeye hazır olduğunu" söylüyordu. Yalnız Amerika bu müdahaleyi "tercihan" Birleşmiş Milletlerin talebi üzerine yapacaktı. Fakat "başka şartlar altında da" asker çıkartabilirdi.

Hakikaten İngiltere ve Amerika, Lübnandaki duruma hâkim olamıyan ve çoktandır S.O.S. işareti veren Başkan Camille Chamoun'un imdadına gitmeyi ciddî olarak düşünmektedirler. General de Gaulle'ün işbaşına gelmesiyle, büyük devlet olduğunu hatırlıyan Fransa da. Lübnan açıklarına bir harp gemisi göndermiş ve "iki büyüklere" haydi Chamoun'u kurtarmaya gidelim demeye başlamıştır.

İhtiyat meselesi

Gelgelelim Sam Amca ve imtiyazlı müttefiki İngiltere, General de Gaulle'ün memleketi kadar cesur değildir. Gergi onlar da Chamoun'u her ne pahasına olursa olsun kurtarmaya hazırdırlar. Ama Orta Doğuda ve diğer nötralist memleketlerdeki halk efkârının bu müdahale yüzünden iyice aleyhlerine dönmesinden korkmaktadırlar. Hem sonra Kremlin, Nagy'nin idamıyla Batıya nötralist memleketlerdeki prestijini arttırmak için iyi bir fırsat vermiştir. Ruslar talihsiz Süveyş seferi arefesinde de, Macar ihtilalini kanla bastırarak Batılılara, Kremlinin hakiki çehresini dünyaya göstermek imkânım temin etmişti. Fakat o zamanlar Nasıra karşı İngiltere ve Fransa tarafından girişilen hareket, Macar hâdiselerini gölgelemişti. Aynı hatayı bir daha işlememek lâzımdı. Bu sebeple, Eisenhower Doktrininin adı altında bile olsa, Sam Amca tek taraflı bir müdahaleyi pek cazip bulmuyordu. Ancak Birleşmiş Milletlerin talebiyle yapılan bir müdahale, bu mahzurları ortadan kaldıracaktı. Bu yüzdendir ki, Dulles'tan bir gün sonra mutad basın toplantısında konuşan Eisenhower, Birleşmiş Milletler çerçevesinde bir hal çaresi bulmak için bütün imkânlara başvurulmadan Amerikanın Lübnanda tek taraflı bir harekete girişmiyeceğini ihsas etti. İngilterede de İşçi Partisi, Hükümeti Birleşmiş Milletlerin otoritesi dışında herhangi bir harekete girişmemeye zorlamaktadır.

Bu arada asiler. Chamoun'a karşı giriştikleri harbi şiddetlendirmişlerdir. Eğer herhangi bir hal şekli bulunmaz ve Chamoun'un mağlûbiyeti kat'ileşirse, İngiliz, ve Amerikan paraşütçüleri ye deniz komandoları dost Cumhurbaşkanının imdadına koşacaklardır.

Her taşın altında Nuri Paşa

İlk bakışta, Batılıların Lübnanın iç hâdiselerine karışmak mecburiyetim duymalarım anlamak imkânsızdır. Zira Lübnan ne bir komünist taarruzuna uğramıştır, ne de içerdeki komünistler hükümet devirmeye kalkmışlardır. Hatta Lübnan halkının ekseriyetinin Chamoun'un tarafında olduğunu söylemeye bile imkân yoktur. Nüfusun yarısından fazlasını teşkil eden müslüman halkın hemen hemen hepsi hükümetin aleyhine dönmüştür. Bütün din adamlarının takbih ettiği Başbakan Sami el sulhun kabinesindeki müslüman bakanlar birer birer kaçmaktadır. Hristiyanların bile çoğu, Chamoun'a karşı cephe almışlardır. Bu hristiyanlar arasında iki eski Cumhurbaşkanı, dört sabık dışişleri bakanı bulunmaktadır. Papazlar, bilhassa Maruniîlerin dini şefi Meuşi de muhalifler arasındadır. Lübnanı kurtarmak endişesiyle Meuşi lâfını esirgememekte, "ne yaptığından bihaber Chamoun'un müslümanları ve hristiyanları biribirlerine karşı ayaklandırarak kendi kuyusunu kazdığım" söylemektedir.

Chamoun'a karşı cephe alan bu kimselerin çoğunun, Nasırın maşa-

Doğu Akdenizde Lübnanın durumu ve petrol boruları

"Denizler durulmaz dalgalanmadan..."

ları olduğunu herhalde aklı başında hiç kimse iddia edemiyecektir. Bu kimselerin Birleşik Arap Cumhuriyetine katılmayı düşünmediğini Batılı diplomatlar da çok iyi bilmektedirler. Keza Nasırın da Lübnanı hâlen birliğe almaya pek hevesli görünmediği anlaşılmaktadır.

İşte Amerika ve İngilterenin her ne pahasına olursa olsun kurtarmaya karar verdikleri Chamoun, çoğunluğun sevgisini tamamiyle kaybetmiş bir adamdır. O halde Londra ve Washington bu meselenin ü--erinde neden bu kadar ehemmiyetle durmaktadırlar? Acaba. Batılı büyükleri atın hassasiyete sevkeden stratejik sebepler mi mevcuttur? Filhakika Lübnan, Aramco ve Irak Petrol Kumpanyasının petrol borularının döküldüğü limanlara sahiptir. Bu bakımdan Batılılar, petrol borularının tamamiyle güvendikleri bir hükümetin elinde olmasını istiyebilirler. Ama haritadan da görüleceği gibi, petrol boruları Lübnana gelmeden evvel, Suriye topraklarından geçmektedir.. Ve Suriye, talihsiz Süveyş seferi sırasında Lübnana ihtiyaç kalmadan, petrol borularım kolayca havaya uçurabilmiştir. Lübnan kimin elinde bulunursa bulunsun, aynı tehlike bugün de mevcuttur. Suriye istediği zaman petrolün Akdenize akıtılmasını önliyebilir, Mısır Süveyş kanalını kapayabilir. O halde, Suriyenin Albay Seracın eline geçmesine ve Mısırla birleşmesine ses çıkarmıyan Batılıların, Lübnan hâdiseleri karşısında görülmemiş bir telâşa kapılmalarım stratejik sebeplere bağlamak imkânsızdır.

Batılılarla telâşı aslında bir prestij meselesinden ileri gelmektedir. Londra ve Washington, Chamoun'u bırakırlarsa, Orta Doğudaki müttefik memleketlerin hükümet adamlarının gözünde kredilerinin sıfıra ineceğini bilmektedirler. Krallar Federasyonunun zeki olduğu kadar otoriter Başbakanı Nuri Said, "Chamoun devrilirse, sıra bizde" demektedir. Hakikaten Irak ve bilhassa Ürdün tahtları, halkın arzusuna rağmen, Batılıların yardımı sayesinde ayakta durabilmektedir. Lübnan hâdiseleri Batı yardımının tesirsizliğini gösterirse, Ürdün ve Irakta da ayaklanmaların başlıyacağı muhakkak gibidir. Chamoun giderse, kurt devlet adamı Nuri Said, muhalefet dalgalarına daha fazla dayanamıyacağını ve herşeyin kaybedileceğini bilmektedir. İşte bu sebeple Nuri Said, Chamoun'dan fazla Chamoun'cu kesilmiş, Londra ve Washington'u "karagün dostu" olduklarını göstermeye davet etmiştir. Nuri Saidin sağ kolu Fazıl Cemali, Güvenlik Konseyindeki toplantıyı bahane ederek bunun için Amerikaya gitmiş, Dulles'ın kulağını bükmüştür. Bizzat Sir Nuri bu haftanın başında Londraya gitmiş, 40 yıllık dost İngiltereye "zaaf göstermemek zarureti-ni" bir defa daha hatırlatmıştır. Tabii ki "iş bilen" devlet adamı Sir Nuri, zengin Kuveytlin, Krallar Federasyonuna katılmasını temin için Londranın yardımını istemeyi de unutmıyacaktır.

İşte halkın sevmediği müttefikler edinmekte yarış eden Londra ve Washington, Nuri Saidin, Chamoun'un, Faysalın, Hüseyinin "makûs talihi" ni yenmek için Altıncı Filoyu, paraşütçüleri, komandoları seferber etmişlerdir.

Kısa bir Avrupa gezintisi

İki aya yaklaşan iç harbin sonunda Cumhurbaşkanı Chamoun müttefiklerinin tank, top, uçak v.s. yardımına rağmen partiyi kaybetmek üzeredir: Lübnanın Şimal kısmı es-ki Meclis Başkam Sabri Hamedanın kuvvetlerinin elindedir. Cenupta, milletvekili Ahmet El Essaad kumandasındaki 30 but kişi Tir şehrini ele geçirmişler, Sidonu muhasara etmişlerdir. Beyrutun yarısından fazlası âsilerin elindedir. Jandarma ve polis, içinden hak verdiği kardeşlerine silah çekmeye pek yanaşmamaktadır. Hattâ birçok jandarma, silâhlarıyla birlikte ihtilâlcilerin safına geçmektedir. Parti kavgalarına karışmak istemiyen ordumun! Başkumandanı General Şahap da, orduyu Chamoun lehine angaje etmekten kaçınmakta ve kuvvetlerini ancak askeri hedeflere karşı kullanmaktadır. Chamoun'un müteaddit emirlerine rağmen General Şahap, Beyrut ve Trablusşamda, âsilerin pencerelerinden ateş yağdırdıkları evleri, top ateşiyle yıkmayı reddetmiştir. Sekiz bin kişilik orduda "emin olmıyan" bir sürü müslüman subayın mevcudiyeti de ayrı bir derttir. Ancak müfrit hristiyanlar, Chamoun'u desteklemektedirler. Bu dununda, Meuşi'nin tabiriyle "ne yaptığından bihaber" Chamoun'un bu badireden yüzünün akıyla tek başına çıkabilmesine imkân yoktur. Bunu bilen muhalefet liderleri, Cumhurbaşkanının yeniden seçilmeye çalışmıyacağı ve sonbaharda müddeti dolunca sahneden çekileceği hususunda tâviz vermesine rağmen anlaşmaya yanaşmamaktadırlar. Chamoun'un derhal ayrılmasını, Meclisin feshini Ve yeni seçimlere gidilmesini istemektedirler. Dini Şef Meuşi bile "eğer Chamoun kan dökülmesini önlemek istiyorsa, hükümeti feshetmeli. General Şahabı Ağustos veya Eylülde yapılacak seçimleri hazırlamaya memur etmeli ve kendisi ufak bir Avrupa seyahatine çıkmalı" demektedir. Bu ültimatomlar. Cumhurbaşkanının tutumunu sertleştirmiştir. Chamoun, geçen haftanın ortasında Le Monde muhabirine verdiği beyanatta "Mücadeleye sonuna kadar devam azminde olduğunu" bildirmiştir. Ne var ki, mücadeleye tek başına devama gücü yetmemekte, İngiltere ve Amerikayı imdadına çağırmaktadır. "Bugün sana, yarın bana" düsturuna sadık Krallar Federasyonu da şimdiden Londra ve Washington'a S.O.S. işaretini çekmiştir.

Hâlen, Allah kelâmım ağzından eksik etmiyen Dulles bu çapraşık işe Mr. H.ın bir hal çaresi bulması için dua etmektedir. Aksi takdirde büyük demokrasiler, Chamoun'u kurtarmak için, Lübnan halkım silâhla susturmak zorunda kalacaklardır. Bu durumda Chamoun, Nuri Said v.s. bir müddet için kurtulacak, fakat Arap halkının Batıya olan sempatisi belki ebediyen kaybedilecektir.

Sabık Kraliçe Süreyya
Tasarısı *gitti, adı kaldı yadigâr*

Almanya

Süreyyanın tasarısı

Geçen haftanın son günü Ulus gazetesinde. Alman Adliye Nâzın Fritz Schaffer'den gelen bir mektup vardı. Emektar gazetenin fotokopisini yayınladığı, "Bundesjustizministerium" başlıklı kâğıda yazılmış yazı, Ulusçuların yazdıkları bir mektuba cevaptı

Ulusçular, Zafere Bonn'dan gönderilen bir haber üzerine, Adliye Nazırına sormaya karar vermişlerdi. Zira bütün yolları Romaya çıkartmakla vazifeli Zafer, bu ayın başında Alman Basın Kanununun, bizimkine benzer bir şekilde değiştirileceğini bildirmişti. Zafere göre. Adliye Nazırı bir basın toplantısı yapmış, "şahısları da hakaret ve neşir yoluyla tecavüze karşı korumak için tedbirler alınması" gerektiğini söylemişti!

Herkes gibi Ulusçular da bu habere inanmamışlardı. Bugünkü Almanyada bizimkine benzer bir basın kanununun çıkmasına imkân olmadığını yedikleri ekmek gibi biliyorlardı. Ama, bu yakınlarda mûtad gürültülü üslubuyla, mehaz sormayı âdet edinen Zafere unutamıyacağı bir ders vermek istemişlerdi. İşte bu sebeple, Batı Almanya Adliye Nasırına bir mektup yazmışlar, muhtevasını evvelden bildikleri bir cevap almışlardı. Hakikaten Schaffer, Alman Basın Kanununun tâdilinin düşünülmediğini bildiriyordu. Ulusçular bundan başka, malûmu ilâm kabilinden şu meşhur ispat hakkının Almanyada mevcut olup olmadığını sormuşlardı. Gelen cevapta "mer'i hukuka göre basın ispat hakkına mâliktir. Hattâ hususî hayata ait haberler bahis konusu olduğu zamanlarda da bu hakka maliktir" deniliyordu. Yani Almanyada yazdığım ispat edebilen gazeteciler, hiçbir cezaya çarpılmadan —Sıtkı Yırcalının tabiriyle— siyaset adamlarının yatak odalarına bile girebilirlerdi.

Başka gazetelerde çıkan haberlere pür hiddet yalan damgasını yapıştıran Zaferin bu acayip haberi, sabık Kraliçe Süreyyanın Bonn'daki Sefir babasını memnun etmek için bir ara çıkartılması düşünülen bir kanun tasarısından galat olsa gerektir. Tasarı, yabancı devlet başkanlarının ve ailelerinin hususi hayatlarına dair küçük düşürücü neşriyat yaparak, Federal Cumhuriyetin dış 'münasebetlerine zarar verenleri, ispat hakkı tanımadan 2 yıla kadar hapis veya para cezasıyla cezalandırmayı, derpiş ediyordu.

Bu projeden —daha sözü edilirken— bahseden Akis, böyle bir tasarının Alman Parlâmentosundan kolay kolay geçemiyeceğini yazmıştı. Son gelen haberler bu gülünç tasarının, Parlâmento önüne bile çıkamadığını göstermektedir. Zira Alman gazetelerinin alay etmek için "Süreyya tasarısı" adını verdikleri bu acayip eser, kabinede —'Parlâmentoda değil— ekseriyeti elde edemediği için, kâğıt sepetine atılmıştır. Tasarının kâğıt sepetine atılmasında tabii ki Alman basınının hep bir ağızdan sesini yükseltmesinin büyük rolü olmuştur. Hakikaten "eğer bu tasarı geçecek olursa, basın hürriyetinin sonu gelmiş demektir" zihniyetiyle hareket eden Alman basını Süreyyanın babasına cemile yapmak istiyenlerin ayaklarını çabucak suya erdirmiş ve kabineye bir Alman gazetesinin tabiriyle, "Basına yasak koyacaklarına, devlet adamları ve eşileri haysiyet içinde yaşamasını öğrenirlerse mesele kalmaz" görüşünü kabul ettirmiştir.

İşte Zaferin değirmenine su taşımaya çalıştığı Almanyada basının durumu budur. "Ağzını yumrukla kapamaya kalkanların, elini nasıl ısıracağım" söyliyen bu basın. Zaferin görmek veya göstermek istediği "dikensiz gül bahçesine" hiç benzememektedir. Ama 2 + 2=5 dediği zaman bile. susmasını bilmiyen Zafer, Alman Adalet Nazırının ağzından verilen cevaba bile. bir kulp takmaya çalışacaktır.

A. B. D.

Niçin hırsızlık yok?

Bu hafta, on beş yaşın üstündeki yüz küsur milyon Amerikalıyı Nagy'nin idamı kadar meşgul eden diğer bir mesele vardı: Başkan Eüsenhower'm sağ kolu olan ve hastalığı sırasında Beyaz Sarayı fiilen idare eden Sherman Adams, acaba vazifesini suiistimal etmiş miydi? İşte bütün Amerikalılar, basın, radyo ve televizyonun yardımıyla bu suale cevap arıyorlardı. Sanki dünyanın en büyük demokrasisi, 100 milyon Amerikalının jüriyi teşkil ettiği bir mahkeme haline gelmişti. İlgililer, bu namütenahi jüri üyesine hesap veriyorlardı.

Sherman Adams
Demokrasinin kefareti

Hâdise, İktidardaki Cumhuriyetçi Partiye mensup iki Senatörün Sherman Adams'tan hesap sormasıyla başladı. Senatörler, Adams'ın Bostonlu bir sanayici olan Bernard Goldfine'dan hediyeler aldığını tesbit etmişlerdi. Goldfine, Adams'ın karısına 700 dolarlık bir kürk hediye etmiş, evleri için 2400 dolarlık bir Şark halısı almış ve karı kocanın ikibin dolarlık otel hesabını ödemişti.

Bunu öğrenen Senatörler "aman partimize zarar gelir, muhaliflerin ekmeğine yağ sürmiyelim" falan filân demeden, Eisenhower'ın sağ kolunu hesap vermeye davet ettiler. Eğer hesap veremezse. Sherman Adams istifa etmeliydi. Senatörler böyle bir hareketin Eisenhower hükümetine ve mensup oldukları partiye zararı dokunabileceğini çok iyi biliyorlardı. Cumhuriyetçiler bir zamanlar, idare mekanizmasını bir ihtilas yuvası hâline getirmekle suçlandırdıkları Demokratların rakiplerini vurmak için böyle bir fırsat beklediklerinin farkındaydılar. Hakikaten Demokratlar derhal Adams meselesini istismar etmeye koyuldular. Antipatik ve mağrur tavırları yüzünden pek sevilmiyen Adams, siyaset adamları için iyi bir hedefti. fakat idare cihazının her türlü şüpheden uzak olması gerektiğine ve bunun ufak parti menfaatlerinin üstünde bile mesele olduğuna inanan iki Senatör, Adams işini halk efkârına duyurmakta tereddüt etmediler. Şüphe altında bulunan Adams da meseleyi örtbas etme yollarım aramadı. Balık avlamakla geçirdiği tatilini yarıda bırakarak gecen hafta salı günü, Temsilciler Meclisinin Tâli Tahkikat Komisyonunun önüne çıktı ve müdafaasını yaptı. Başkan Eisenhower'e imza için sunulan bütün dökümanlarda, "Yes" veya "No" şerhinden sonra imzası bulunan Sherman Adams, sanayici Goldfine'ı çok eskiden tanıdığını birbirlerine sık sık hediye verdiklerini anlattı. Meselâ Adams da arkadaşı Goldfine'a bir altın saat hediye etmişti. Adams konuşmasına başlamadan evvel, Cumhurbaşkanının basın sekreteri, Eisenhower'ın da Goldfine'dan deve tüyü bir elbise kabul ettiğim bildirmeyi münasip bulmuştu.

Eisenhower'ın sağ kolu bundan sonra, hediyelerin hangi şartlar altında verildiğini anlattı: Adams ailesi, Washington'daki yeni evlerine taşındığı zaman, Goldfine ziyaretlerine gelmiş, salondaki yer halısının zevksiz ve kötü bir mal olduğunu söylemiş ve daha iyi bir halı almak niyetinde bulunduğunu açıklamıştı. Bunun üzerine Adams, Washington'dan ayrıldıktan sonra halıya ihtiyaçları kalmıyacağını anlatarak, arkadaşım bu fikirden vazgeçirmeye çalışmıştı. . Fakat arkadaşına lâf anlatamamış, mülkiyeti Goldfine'a ait olmak şartıyla halıyı Washington'da kaldığı müddetçe kullanmak üzere muvakkaten kabul etmişti. Otel faturalarının ödenmesine gelince, Sherman Adams, Boston ve Plymounth'ta karısıyla birlikte işgal ettiği dairelerin bedellerini, arkadaşının bunları daimi olarak kiraladığım sanarak ödemediğini söylemiştir.

Eisenhower'ın yardımcısı, bir hükümet adamı için bu şekilde hareket etmenin bir ihmal ve ihtiyatsızlık olacağını kabul etmekle beraber esas meseleyi, hediyeler yüzünden Goldfine'a idarenin imtiyazlı mua-

mele yapıp yapmadığının tesbitinin teşkil ettiğini belirtmiş ve cevabını bizzat kendinin verdiği iki sual sormuştur: "Goldfine, Sherman Adams'ın dostu olduğu için. Federal Hükümetin herhangi bîr teşkilâtiyle olan münasebetlerinde, şu veya bu şekilde bir menfaat temin etmiş midir? Sherman Adams, Goldfine'a dostu olduğu için, herhangi bir menfaat teminine çalışmış mıdır?" Eisenhower'ın baş yardımcısının bu iki suale de cevabı, kat'î bir "hayır" dır!

Ertesi gün Başkan Eisenhower'ın mutad basın toplantısı vardı. Dürüstlüğünden ve dürüstlüğe son derece ehemmiyet verdiğinden kimsenin şüphe etmediği Eisenhower, Adams meselesinin kendisine sorulacağını biliyordu. Bunun için yazılı, bir beyanat hazırlamıştı. Eisenhower bu beyanatta, Adams'ın ihtiyatsız bir şekilde davrandığım kabul ediyordu. Fakat İke, Adams'ın son derece dürüst ve muktedir bir yardımcı olduğundan ve Tali Komisyon önünde hakikati söylediğinden emindi. Böyle kıymetli ve dürüst bir yardımcısı hizmetinden mahrum kalmayı düşünmüyordu.

Eisenhower'ın, tabii ki kılı kırk yaran incelemelerden sonra Adams lehinde yaptığı şahadet, Adams meselesi etrafında döneli polemiğe son vermiyecektir. Karşı partideki siyaset adamları ve rakipleri, dosyalarını zenginleştirmek ve Adams üzerine çöken şüpheleri arttırmak için ellerinden geleni yapacaklardır. Fakat İke'ın itimadına sahip olan Sherman Adams, şimdilik beraat etmiştir. Bu acı tecrübe ona ve hıçkıra hıçkıra ağlıyan Mrs. Adams'a "Sezarın karısının her türlü şüpheden uzak olması gerektiği" hakikatini öğretmiştir.

Adams'ın macerası bütün dünyaya, bir 'zamanlar gangsterlerin hüküm sürdüğü Amerikadan rüşvet ve ihtilasın nasıl kovulduğunu, bir daha da niçin bu en büyük demokrasinin kapısını çalamıyacağını göstermektedir. Zira Amerika, en ufak bir yolsuzluk ihtimalinin örtbas etmeye çalışılmadan, ortaya konulduğu billur bir saraydır.

Ne tuhaftır. Adams'ın Temsilciler Meclisinin "Tali Komisyonuna cevap verdiği tarihten üç gün sonra geçen hafta sonunda cuma günü, B. M.M. nde gündem dışı söz alan Çankırı Milletvekili Dr. Dursun Akçaoğlu, bu işlerin bizde nasıl cereyan ettiğini gösteren iyi bir misal veriyordu Akçaoğlu, bundan beş buçuk ay evvel "politika adamlarını her türlü dedikodudan korumak gayesiyle, milletvekilleri ve bakanların mal beyanına tâbi tutulmaları hakkında Hükümetin ne düşündüğüne" dair bir sözlü soru önergesi vermişti. Beş bucuk aydır önergeden bir ses seda - işitilmemişti. Meclisin tatile gireceği şu günlerde nihayet bir haber çıkmıştı: İçtüzüğe aykırı olduğu için önerge sahibine iade ediliyordu.

K İ T A P L A R

Ercüment Uçarı
"İkinci yeni" de yâr olmadı

CÜMBÜŞCÜBAŞI

(Ercüment Uçarının şiirleri, SHD. kitapları sayı 33, Ankara Yeni Matbaa 1958, 78 sayfa 100 kuruş)

«Şiirlerimde en çok üzerinde durduğum, iyi bir mısra Örgüsü Kurabilmek, öz ile biçimi yoğurup bir hamur haline getirmektir. Öte yandan bu şiirlerde İstanbullar, gökyüzleri, kolyozlar koşuşup durur. Denebilir ki kendi sesimle Türk şiirinde bir pencere açmanın çabasına girmişimdir. Üstelik 'Beta Işını' gibi şiirlerimde ise, makina çağının sillesini yemiş yeryüzünün daha değişik bir anlatılışı vardır. Ölümsüz bir duyarlığa ulaşmak amacımdır. Bunun yanında evrene her gün yeni bir acıdan bakmağa çalışıyorum". Bu sözler, bir şiir kitabının arka kapağından alınmıştır. Artık kitaplar hakkındaki tanıtma yazılarının arka kapaklara yazılması bir moda halini aldı. Bir kitabın yazarının biyografisi, sanat anlayışı kitapların baş tarafında değil de son tarafında veriliyor. Vaktiyle kitaplara önsözler yazılırdı, günümüzde ise bu önsözler yerlerini "arka söz" lere bıraktı. İşte yukardaki cümleler de günün havasına ayak uydurmuş bir kitabın "arka sözü" ünden alınmıştır. Kitabın ve bu sözlerin yazarı genç şairlerden Ercüment Uçarıdır.

Yukarıya alınan ve şaire ait olan cümleler son yıllarda şiirimize arız olan bir hastalığın en bariz emarelerini taşımaktadır. Yukardan konuşmak, İkide bir yerli yersiz "ben, ben" demek, yeni ufuklar fetih edeceğini ilânla, iri laflar etmek ve nihayet anlaşılmamak... Günümüzde şair geçinenlerin, hemen yüzde doksan dokuzunda görülen bu araz şiirimizin niçin bir bocalama, hattâ daha acısı niçin bir inhitat ve inkiraz içinde olduğunu çok iyi göstermektedir. Bilhassa son yıllarda "ikinci yem" diye piyasaya sürülmek istenen adı var kendi yok bir fidir cereyanının müntesiplerinde, hiç değilse sempatizanlarında görülen bu halin en belli başlı vasfı şiirde mânadan, aydınlıktan kaçmaktır. Bu şairlerden birisi "Seninle en cok delişmen olduğum saksılı bahçelerde - Tıkır tıkır işleyen balıklar var" dedi mi mısra-ı berceste söylediğim zannetmekte ve artık dünyanın en büyük şairiyim diye gerine gerine dolaşmaktadır. Gerine gerine dolaşmaktadır, zira, "yahu bu nasıl şiir böyle?" diyenlere vereceği cevap hazırdır: "Hıh, siz benim şiirimdeki mânaya eremezsiniz, ben ölümsüz bir duyarlığa erişmeğe çalışıyorum", veya "öz ile biçimi yoğurup bir hamur haline getiriyorum" diyecek ve işin içinden sıyrılacaktır. "İkinci yeni" ciler için şiir bir kelime bataklığıdır. Rast gele lâflardan yapılan bir armonidir. Daha doğrusu hiç bir şey değildir. Cümbüşcübaşı adlı kitabın yazarı Ercüment Uçarı da bunlardan biri Şayet bu sözüm ona şiirler gerçekten yeni bir yolun başında olsalar, yeni bir şeyler aramanın gayreti içinde olsalar bunlara hücum etmek belki haksızlık olur. Ama bunlar şiirin gelmişinden ve geçmişinden habersiz, aynı denemelerin kendilerinden çok daha evvel sürrealistler ve Birinci Dünya Savaşından sonra türlü adlarla ortaya çıkmış modernistler tarafından yanıldığından bihaber mürekkep ve kâğıt harcamaktadırlar.

Ercüment Uçarının şiirlerinin bariz vasıfları şu yukarıda sıralanagelen hususlardır. 1945'den beri şiir yazıp da bir türlü parlayamayan, adim duyurmayan bir sair olan Uçarı, son çare olarak şöhrete ermenin yolunu, işi "İkinci yeni" ye dökmekte bulmuştur. Ama bunun da, boşuna bir gayret olduğunu söylemeğe lüzum dahi yoktur.

SARHOŞ DÜNYA

(Ahmet Tufan Şentürkün şiirleri, Suat Osmanoğlu yayınları, Ankara Yeni Desen Matbaası 1958, 64 sayfa 200 kuruş)

«Yeden genç şairin, yaradılışındaki aşayışında daima sadeliği tercih tevazudan ve tabiattan mülhem içli ve geniş görüşlerle yazdığı şiirleri 1941 yılından beri İstanbul, Ankara ve diğer vilâyet sanat dergileriyle günlük gazetelerde neşredilmiştir. Her birinde ayrı bir anlayış a y r ı bir ide ve

sonsuz bir. gönül coşkunluğu ifade eden bir çok şiirleri içinden kendi müsadesiyle bir araya topladıklarımı bu küçük eserle okuyucularıma sunarak kendimi hissime düşen bir memleket ödevini başarmış addediyorum". Bu sözler, son zamanlarda piyasaya çıkarılan bir şiir kitabının arka kapağındaki, kitabın basıcısı tarafından yazılmış tanıtma yazısından alınmıştır. Her ne kadar tanıtıcı basıcı, şairin 1941'den beri muhtelif mecmualarda yazdığını, hem de "her birinde ayrı bir anlayış, ayrı bir ide ve sonsuz bir gönül coşkunluğu" getirerek yazdığım söylüyorsa da böyle bir şairin kim olduğunu kolay kolay bulup çıkarmak mümkün değil' Sonra Ahmet Tufan Şentürk adını buluyorsunuz ama, gene hatırlayamıyorsunuz. Kim bu Ahmet Tufan Şentürk? Onyedi yıldır şiir yazdığı halde hâlâ tanıyamadığınız bir şöhretten habersiz olduğunuz için de kendi kendinize kızıyorsunuz. Ama hafızanızı ne kadar kurcalarsanız boşuna. Baksanıza ne diyor tanıtıcısı: "Her bîrinde ayrı bir anlayış, ayrı bir ide..." E, bir çok şiiri olan ama her şiirinde ayrı bir anlayış, ayrı bir ide getiren şairi nereden tanıyacaksınız? Demek Ahmet Tufan Şentürkün her şiiri başlı başına bir âlem!

Okuyucuların bu yüz, yahut bin başlı şair hakkında bir fikir edinebilmeleri için herhangi bir şiirinden rast gele bir kaç mısra vermekle yetiniyoruz: "Mevsim kış, geceler ayaz-Geceler uzun, güzelim- Soğuk sıfırın altında - Elimde sigaram gözlerim dalgın - Vakit tam gece yarısı -Uyuyamadım: -Şarap içer gibi içtim hasreti - Kara gömlek gribi giydim ayazı - Geceyi çarşaf gibi çektim üstüme - Seni ve bahan düşünüyorum. . . . . vs."

K A D I N

Güzellik

Başın tacı

«Bir kadının güzelliğinin dörtte üçü başının üstündedir" sözü büyük bir hakikat ifade etmektedir. Gerçekten de kadını güzel gösteren şeylerin en başında saçlar gelir.

Saçları bakımlı bir kadın aslından on defa daha güzeldir. Saçlarına bakmasını bilen kadının kendine ve hayata karşı emniyeti artar. Gülmesini, neş'eli olmasını öğrenir. Beğenildikçe daha zeki, daha parlak, daha hoş olduğunu hisseder. Şu halde saçlar, bir kadının başının tacıdır. Bahtım bile değiştirebilir.

Kadın saçını severek, aşkla isteyerek taramalı, şekil vermeli, ona ihtimamla bakmalıdır. "Gözler ruhun aynasıdır" denirse de asıl ruhun aynası olan şey saçlardır. Muvazeneli, rahat, mesut insanın hali saçlarından belli olur. Birçok huzursuzluklar, ruh hastalıkları saçların perişanlığı ile meydana çıkmaktadır. Saçlarına bakan kadın yakınlarını etrafını da mesut etmeye çalışan kadındır. Çünkü perişan saçlar herşeyden evvel etrafı rahatsız eder.

Kadının en kıymetli ziyneti saçlarıdır. Saçların bir hususiyeti de kadına her zaman için değişik, yeni bir çehre kazandırabilmesidir. Bir kadın saçlarını daima modaya uyarak taramalıdır. Vakıa her moda saç, her çehreye gitmez ama, değişik saç insana daima yakışır ve ufak tefek değişikliklerle her biçim saç, her kadına yakışabilir. Senelerce aynı saç modelini muhafaza eden kadınlar yeknesak olurlar. Kısa saç. topuz, düz saç, bukleli saç zamanına göre *göte* aynı derecede hoş gelir.

Bu yılın modası

Bir ara saçlar bukleliydi, sonra dümdüz oldu. Bugün ikisi ortasında durmuştur. Bugün artık kıvır kıvır, lüleli saçlar moda değildir ama, vakti zamanın Marcel ondulasyonuna da tamamile dönülmemiştir. 1958in saç modası, saçları tamamile flu, yumuşak, supl olarak ortaya atmıştır. Saçlar çehrenin etrafında yusyuvarlak bir çerçeve teşkil etmekte, ondülasyonlu fakat intizamsız, hür kıvrımlarla yüze dinamik ve genç bir cazibe vermektedir. Bu saçı elde etmek için herşeyden evvel iyi bir permananta ihtiyaç vardır. Bugün artık soğuk permanantlar, diğerlerine tercih edilmektedir. Permanantın ise usta bir berber elinden çıkması şarttır.

Fazlaca kıvrılmış saçları ise aynı ilâçla düzlemek mümkündür. En mühimi ve bizde ihmal edilen husus, permanantlardan sonra saçları yumuşatacak olan besleyici bir ilâçla iyice supl hale getirmek, permanant ilâcının verdiği sertliği izale etmektir.

Yılın renkleri

Bugün güzellik sahasına getirilen binbir çeşit yenilik, saç boyamayı da çok kolaylaştırmıştır. Şampuanlarla dahi bunu temin etmek mümkündür. Moda renkler koyu kestane, kahverengi, kızıl dalgalı tabii saclardır. Koyu siyah ve tabii kül rengi saçlar da çok modadır. Platine saç ise tamamile demode olmuştur. Tabii durmayan renklerin hepsi tarihe ka-

1958 saç modellerinden üçü

Taçlandırılmış başlar .

rışmıştır. Saçların boyanması daima çok usta bir berber etiyle yapılmalıdır. Zira boya işini kolaylaştıran yeni ilâçlar, formüller sihirli şampuanlar henüz bize gelmemiştir. .

Saçınız çamaşır değildir!

Saçlarına itina eden bir kadının onları çamaşır yıkar gibi sabun" uyarak değil de, iyi şampuanlarla yıkaması şarttır. Şampuan kullanamayan kadınlar, hiç olmazsa sabunu rendeleyip, köpürtüp bununla yıkanmalı, sabunu kalıp halinde saçlarına sürmemelidirler. Saçlara dökülen son suya yarım limonun suyunu veyahut bir kaşık sirke ilâve etmek lâzımdır. Bu sabunu alır.

Saçın da cinsi vardır

Kuru saçlar, yağlı saçlar, uçları kırık saçlar, kepekli saçlar vardır. Bunların herbirinin kendine göre bakım ve tedavi usulleri mevcuttur.

Kuru saçlar ilk evvelâ, dahili ilâçlarla, vitaminlerle tedavi edilirler. Bundan başka yıkamadan evvel saçların kökünü zeytinyağı ile yağlamanın da çok faydası vardır. Yağlı saçlar için en iyi çare fırçadır. Ancak saçlar, yağlı olup da ayni zamanda dökülme de varsa o zaman bu saçları fırçalamanın kendine has bir usulü vardır. Kuru saçlar için de, yağlılar için de en iyi tedavi masajdır. Berberler saçları kuvvetlendirmek için birçok maddelerle saç banyoları yapmaktadır. Ancak bu bir ihtisas işidir. Saçım tanıyan kadın bunu evde de yapabilir. Kepek yağlı saçlara da, kuru saçlara da musallat olabilir. Bu da bir İhtisas işidir. Sebebini bulmak ve öyle tedavi etmek lazımdır. Doktor işidir. Kırık saçları berber düzeltebilir ama asıl C ve B vitaminli losyonlar derde deva bulacak ilâçlardır.

Normal saçlı kimseler saçlarını haftada en aşağı bir defa yıkamalıdırlar. Yağlı saçlı kimseler bu ameliyeyi haftada ikiye çıkarmak zorundadırlar. Kuru saçları ise on günde bir defa yıkamak kâfidir. Onları yağlıyarak daha sık yıkamak da mümkündür.

"Saçlarıma ak düştü..."

Saçların ağarmasının sebebi henüz bulunamamıştır. Bir nazariyeye göre saçların beyazlanmasında rol oynayan şey asabi sistemdir. Bir başka nazariyeye göre de saçların içindeki hava onların beyazlanmasına sebebiyet verir. Saçının birkaç teli beyazlaşan kadın, derhal saclarını boyatmak zorunda değildir. Bugün İstanbulda bazı güzellik enstitülerinde de mevcut olan basit bir madde ile bu ağaran saçları kaybetmek mümkündür. İyi yıkanmış, fırçalanmış, tedavi edilmiş bakımlı bir taç, iyi bir permananttan sonra kolayca biçime gelir. Tabii haftada iki üç kere onları evde sarmak ve iyice kuruttuktan sonra taramak şarttır. Birçok kadınlar, haftada bir kere berbere giderek bütün bir hafta muntazam gezmeye muvaffak olurlar. Tabii bu mizanplinin tutması saçın cinsine, bilhassa bakımına ve permananta bağlıdır.

Yaz Sürprizi

Jale CANDAN

İstanbul yazlığa gelenlere yeni yeni sürprizler hazırlıyor. Sürprizin iyisi var, kötüsü var. Açılan caddeler, genişliyen yollar meydana çıkan güzel camiler insanı sevindiriyor. Ucube halini aımış bir Beyazıt meydanı, her tarafta yığılı kalmış molozlar, yıkılan canım binaların arkasından ortaya çıkan viraneler, yıkma merakı üzücü bir manzara arzediyor. Neticede şu kırk yıllık İstanbulumuzda her yaz bir seyyah gibi, şaşkın dolaşıyoruz. Fakat bu eşsiz şehrin sakinleri için de, misafirleri için de bu yaz sürprizlerinin en yamam muhakkak ki naildi vasıtalarına yapılan büyük zamlar oldu. Zamların tatbik edildiği gün Kadıköyden Köprüye, oradan Boğaza geçtim. Vapurlarda konuşulan tek şey bu idi. Yeni fiyat listelerine göre, meselâ Yalovaya gidip gelmek, çocuklu bir aile için, artık büyük bir lüks olmuştu. Adalardan şehire inecek talebeler, iş sahibi kimseler kolay kolay bu yükü kaldıramıyacaklardı. O gün vapurda yüksek sesle konuşan birçok kimse, bundan böyle denizin öte kıyısında oturan eş dostla mektuplaşma yolunu tutacaklarını söyliyerek şakalaşmaya gayret ediyorlardı. Beykozdan İstanbula çalışmaya inen ve beş lira yevmiye alan bir işçi beş liranın iki lirasını yalnız vapura vermek zorunda kaldığını ifade ederken, kahkahayı basıyordu. Ama kahkahası öyle acıydı ki...

Senelerden beri tatbik edilen bu zam politikasının neticeleri malûm olduğuna göre artık herkesin bu konuda çok keski görüşleri ve fikri vardır. Herşey bir kenara idi ama, nakil vasıtalarına yapılan bu fahiş zamları mazur görmek imkânsızdır. Giyecek şeyler pahalılaşınca, eskiyi yeni yapmaya çalışmak, üç yerine bir yapmak, nihayet yamalı gezmek mümkündür. Yiyecek şeylerde de dar gelirli kimseler, uzun zamandır, ekonomi sanatının egzersizlerini yapmakla meşguldür. Pahalı maddeler aşağı yukarı aynı gıdai kıymeti haiz daha ucuz maddelerle telâfi yoluna gidilebilir. Herkes haliyle, bütçesine göre mutfağını ayarlamaya çalışıyor ve güç de olsa, yaşamakta devam etmeye muvaffak olmaktadır. Ama nakil vasıtasından, hele deniz vasıtalarından vaz geçmek, onlara binmemek mümkün müdür? O sabah Kadıköyden Köprüye geçen bir küçük memur: "Ben tenezzühe çıkmıyorum işe gidiyorum" diyordu da başka şey demiyordu. Otobüs, vapur, tramvay masraflarını hesaplamıştı. Bu, gelirinin hemen hemen üçte birini alıp götürüyordu. Hali vakti yerinde birçok ailelerin de canı sıkkındı. Deniz mevsimi çoluk çocuk güneşten, havadan sudan istifade etsin diye canım İstanbula gezmeye gelmişlerdi ama bin pişmandılar. İstanbul bu seste onlara fena bir yaz sürprizi hazırlamıştı. Yekûn bu ailelerin dahi bütçesinde gedik açıyordu. Hem resmî zamlar hususi nakil vasıtalarına da tesir etmişti. Şoförlerin yanına yaklaşılmıyordu. Kim haklıydı, kim haksızdı artık işin içinden de çıkılmıyordu. Artık karaborsacıları, istismarcıları şikâyete bile pek kimsenin dili varmıyordu. Neticede herşey cüzdana dayanıyordu ama cüzdanın dayanacak hali kalmamıştı.

İşte zamların ilk tatbik edildiği gün İstanbul böylesine şikâyetçiydi. Birkaç arkadaş gidip "ikincide otursak" diye düşündük. Eskiden bazan buna rahat etmek için yapardık, çünkü bizde tuhaftır, ikinci ekseri birinciden daha tenha olur ve birinci biletle ikinciye oturanlar da görülür. Ama ikinci mevki gene birinciden ten-- idi. Şaştık. O gün fiyatları protesto maksadı ile olsun, halkın ikinci mevki bilet almasını beyhude yere bekledik. Herkes şikâyetçi idi ama lüks mevki bile kaşla göz arasında doluvermişti. Adam belki aç kalacak, gece birincide gidip gelecekti, Talebeler de dünyanın her tarafında olduğu gibi ikinciye gideceklerine, gene birinciye iltifat edeceklerdi. Böyle olunca da zamlar, yeni zamlar kolaylıkla konabiliyordu. Yaşadığımız cemiyet için birşeyler yapmak istiyorsak meşru şikâyetlerimize meşru ve müspet mücadele sahaları bulmamız, köhne bir gösteriş merakından, heryerde eski bir zihniyetle (hareket etmekten vazgeçmemiz lâzımdır. Meselâ şu son misalde, ikinci mevkide seyahat etmekten değil, bütçemizin fevkine çıkmaktan utanmamız lâzımdır. Pahalıya iltifat etmemek, elbette ki fiyatları durduracak biricik tedbir değildir ama, belki de bir tanesidir. Öyle zannediyorum ki, gerek bütçelerimizi korumak için, gerek protesto mahiyetinde bu usule sık sık başvurmak zorundayız. Sürprizlere tâbi olmamanın ve onları karşılamanın bir çaresi de budur.

1958 in erkek ceketi
Eski hamam, eski tas

Moda

Erkekler de giyinirler

Giyatlı, aşırı yeniliklerden kaçman üzel giyinen erkek daima ihtierkektir. 1958 ilkbaharında da şık erkek herşeyden evvel bu ana prensibe sadık kalmıştır. Maamafih bu prensip erkek modasının hiçbir zaman değişmediğini ifade etmez. Erkek modası çok yavaş bir tempoda, teferruatlar üzerinde de olsa değişir. Moda tarihinde erkek modası bugüne kadar herhangi bir ihtilâl kaydetmemiştir. Bu sahada erkekler son derece muhafazakâr. Ürkek hattâ korkaktırlar.

1968 erkek modası daha ziyade İtalyan modasının tesiri altındadır. Erkek kostümü, erkeği her zamandan fazla ince ve uzun gösterecek şekilde . düşünülmüştür. Ceket eskisi kadar uzun değildir, vücuda eskisinden biraz daha yapışıktır, omuzlar düz, röverler ise biraz daha dardır. Pantalon ekseri röversizdir. Bu senenin abiye kostümü ekseri üç düğmeli ve nadiren tek renklidir. Belirli, belirsiz desenler, renkler koyu bir zemin teşkil etmektedir. Fakat bu desenler, bu muhtelif renkler öylesine birbirine karışmıştır ki, kostüm uzaktan gene tek renkli, düz bir kumaş hissi uyandırmaktadır. Meselâ siyah, mavi, yeşil iplikler bir kumaş üzerinde belirsiz kareler teşkil etmektedir.

Buna mukabil spor kostümler bu sene çok daha neş'elidir. Klâsik gri flaneller dahi koyu gri. değil, değişik açık gri renklerden seçilmektedir. Keten kostümlerin iplikleri gözle görülecek kadar kaba dokunmuştur, tivedler eğlenceli tonlarla karşımıza çıkmaktadır.

C E M İ Y E T

Bugünlerde gazeteleri bir büyük muamma pek meşgul ediyor: Mary Blanchard müslüman oldu mu, olmadı mı? Evvelâ, ortaya havadis sınıfından yazılar çıktı: "Mary Blanchard müslümanlığı çok evvelden kabul ettiğini söyledi", "Mary Blanchard dinimizi henüz kabul etmemekle beraber, dinlerin en iyisinin müslümanlık olduğunu bildirdi", "Mary Blanchard boynunda taşıdığı Maşallahı göstererek dindaşımız bulunduğunu ispat etti"... Bunları, fıkralar takip etti: "Mary Blanchard dini istismar ediyor", "Mary Blanchard din yoluyla kendisini tanıtmaya çalışıyor", "Mary Blanchard bile müslümanlığın ulviyetini anladı"..

Hani insanın, bu yılan hikâyesini okudukça Mary Blanchard'ın erkek değil, kadın olduğuna kızacağı geliyor. Muammayı hemen çözebilirdik te...

Amerikalılar Türkiyeye film yıldızı ihraç eder de, biz Amerikaya edemez miyiz? Ederiz tabii. Nitekim Türkiyede Mary Blanchard'ın Amerikada olduğundan çok daha meşhur olan sevimli Feridun Çölgeçen şimdi Hollywood'da. Gazetelerde, meşhur artistlerin yanında sütun sütun, poz poz resimleri çıkıyor. Bir bakıyorsunuz bizimki Yvonne de Carlo'nun atını tutuyor, bir bakıyorsunuz Audrey Hepburn'ün yanında, bir bakıyorsunuz Victor Mature ile hasbıhalde. Yalnız bize ihraç edilen de, bizim ihraç ettiğimiz de "yıldız" ların bir müşterek kaderi var: Resimleri hep, sadece bizim Türk gazetelerinde çıkıyor!

İstanbulluların bu hafta gözleri nurlanıyor. Avrupa güzellik kraliçesi seçimi Boğaziçi sahillerinde yapılacağı için, dilberler yavaş yavaş geliyorlar. Bu seçimlerin herşeyden evvel ticari tarafları mühim olduğundan gözleri nurlanacaklar İstanbullulardan ibaret kalmayacak. Dilberler Ankarayı ve İzmiri de ziyaret edecekler. Tabii yakışıklı zügürtlerle zengin geçkinler kendilerini harıl harıl dilberleri karşılamağa hazırlıyorlar. Yalnız, güzellik kraliçeleri yakışıklı zenginleri tercih ederler. Bu bakımdan bir çok kimsenin hazırlığı boşa çıkacağa benziyor.

Şimdi Ankarada, sıcaktan bunalan soluğu Klüp 47'de alıyor. Süreyya kapandığından beri, bu bahçeli klüp başkent sosyetesinin uğrak yeri oldu. Kışın nasıl "her parti Süreyyada biter" se, yazın da "her parti 47'de bitiyor". Yalnız, Süreyyada olduğu gibi 47'de de orkestra hiç durmasa ve orkestra azaları ikide bir "fasıla" vermeseler tabii herkes çok daha memnun olacak. Geçenlerde bir akşam kalabalık bir grup danstan hızını alamayıp gitti.

Geçenlerde Hürriyet gazetesinde bir havadis baslığı vardı: "Dağıtılmadığı için şeker mumla aranmaya başladı". Son günlerde gaz yokluğunu feci şekilde hissedip mum peşine düşen bir çok gecekondu sakini başlığı okuduktan sonra acı acı düşündü: "Peki, mumu neyle arayacağız ?"

Türkiyede basın hürriyetinin tam şekilde mevcut bulunduğunu evvelâ ispat, sonra iddia Demokrat komik Muammer Karaca ya nasip oldu. Oynadığı piyeste Adnan Menderes in taklidi dahil, Basın, mahkemelerinin ön misli, yüz misli hafiflerini suç sayıp mahkûmiyet kararı verdikleri nükteleri sereserpe yapıyor ve halkı -partisi aleyhine propaganda sayılsa da-, kırıp geçiriyor. Üstad bunun üzerine geçenlerde parlak bir de beyanat verdi. Diyor ki: "Hani Türkiyede Basın hürriyeti yoktu ? Ben neler söylemiyorum, ne tenkitler yapmıyorum! Hiç kimse gelip te, gözünün üstünde kaşın var demiyor".

Allah Allah! Hiç kimse bu memlekette D.P. li vatandaşlar için Basın hürriyeti yok' iddiasında bulunmadı ki.. Baksanıza D.P. organı gazeteler de her gün ağız dolusu küfür ediyorlar, onlara da hiç kimse kaşının altında gözün yar demiyor. Herkes, İnönünün tabiriyle "sade vatandaş" ların hürriyetinden haber soruyor, "sade vatandaş" ların!

Muammer Karaca
Kaşın üstündeki göz

T I B

Kongreler

Bekleyen dervişler

Elindeki mendille alnından şakaklarına doğru süzülen teri kurulayan genç adam aceleci adımlarla salondan içeri girdi. Fakat o da ne? Salonda en ön sıralara serpilmiş beş on kişiden başka kimseler yoktu. Kürsüyse boş duruyordu. Şaşkınlıktan elindeki mendili nereye koyacağını bilemeyen genç adam merakla - en ön sıralarda dağılmış oturanlara doğru yürüdü. Aşina bir çehre görünce de sordu:

"— Hayrola, niye kimseler yok?"

Aldığı cevap sadece "ne olsun'* kabilinden bir omuz silkelemesi oldu. Genç adam hemen ilk önüne gelen koltuğa çöktü ve etrafını tetkik etmeğe başladı. Sonra birden aklına gelmiş gibi saatine baktı. Acaba saati kendisine bir oyun mu oynamıştı. Daha toplantı saati gelmemiş miydi? Ama hayır, saat toplantının başlıyacağı ilân edilen vakti bir hayli geçiyordu. E o halde? O haldesi şuydu: Türkiye Tabibler Birliği yıllık Kongresinin yedincisi -yedi yıllık tarihinde ilk defa olarak -nisap temin edilemediğinden toplanamıyordu. Genç adamın biraz evvelki sualine omun silkerek cevap veren göz aşinası meslekdaşı onun merakını zail etmişti. Terden ceketinin sırtı bile ıslanmış Ankaralı genç -bir tabibdi- hayretle mırıldandı:

"— Demek nisap temin, edilemedi?"

Sonra o da beklemeğe başladı Tıpkı kendisinden önce gelenlerin beklediği gibi. Ama dakikalar geçi yor ve salona ne gelen oluyordu ne de giden. Herkes gözü kapıda, bek liyordu. Nihayet saat onbirde saat onda başlaması icap eden kongrenin öğleden evvel toplanamayacağını gören idareciler, toplantıyı öğleden sonra saat 14'e talik etmeği münasip gördüler.

"Bugün git, yarın gel!"

Öğleden sonra saat 14'de de Cağaloğlundaki köhne İstanbul Tabib Odası binasının üçüncü katındaki loş holde toplananların sayısı bir türlü 42'yi aşamadı. Halbuki bu kongreye seçilen delege sayısı 88 di ve nisabın dolması için hiç değilse 45 kişiye ihtiyaç vardı. Yedi senelik bir mazisi olan Türk Tabibler Birliğinin böyle ilk defa nisap temin edilememesinden toplanamaması tabii ki bütün dikkatleri muhafazakâr, durgun ve hareketli olmaya yanaşmayan yıllanmış başkan Dr. Ahmet Rasim, Onat ve arkadaşlarından müteşekkil Merkez Konseyinin üzerine çekiyordu. Kongreye katılmak için gelen delegeler ister istemen "Türk Tabibler Birliği doktor veya diş hekimlerine ne sağladı ki alâka beklesin" diyorlardı. Bazı delegeler o kadar ithamkâr konuşuyorlardı ki. bunlara göre derhal bu merkez konseyini değiştirmek ve faaliyet bakımından iflâs etmiş teşekküle bir canlılık ve dinamizm vermek gerekiyordu. Hikâye bu kadarla da bitmiyordu. Bu toplantıya Sağlık Bakanlığı da tek bir temsilci dahi göndermemişti. Bu tip toplantılara son derece meraklı olan Bakan Dr. Lütfi Kırdar da görünürlerde yoktu. B. M. M. de milletvekili ve Bakan olarak Muhalif Muvafık tam 63 doktor vardı ve bunların hepsine de teker teker davetiye gönderilmişti. 21 Muhalif, 42 Muvafık milletvekili doktordan bu toplantıya katılmak için gelen sadece ve sadece bir kişiydi, o da Adananın genç milletvekili, Ankara Tabib Odası Başkanı Dr Suphi Baykam.

Dr. Suphi Baykam
"Ümitlerim hep kırıldı...'

Saat 15de nisabın gene temin edilemediği görülünce kanuni formalite gereğince toplantının iki gün sonraya -perşembe gününe- talik edilmesine karar verildi. Yapılacak başka bir şey yoktu. Ancak Kongrenin perşembeye talik edilmesi de ortaya bir başka mesele çıkarıyordu. Delegelerin birçoğu Anadolunun dört bir köşesindeki Tabib Odalarını temsilen gelmişlerdi. Harcırahlarını bu odalardan iki üç günlük bir kongre için almışlardı. Perşembeye kadar bu harcırahlar bitecekti. Sonra cuma arifeye rast geliyordu. Arifede ve bayramda ise herkes memleketinde bulunmak istiyordu. Bu bakımdan her zaman iki üç gün sürecek olan Kongre perşembe toplanmakla peşinen bir günde toplanıp işlerini bitirmek zaruretini de kabullenmiş oluyordu. Delegelerden bir çoğu "perşembeden sonra bir saat daha kalmayız" diyorlardı.

Bu haftanın başında salı günü nisap temin edilemediği için kongre toplanamadı ama delegeler o akşam Eczacıbaşı İlâç Fabrikasının verdiği Kokteyle gittiler. Orada bol bol yenildi içildi. Gariptir, Eczacıbaşının kokteylinde gündüz nisap temin edilemediği için talik edilen kongreye gelenden çok daha fazla doktor vardı. Kokteylde, o gün kongrede hazır bulunamayanlar* hazır bulunanlara mazeretlerini sıraladılar: Kimisi hava çok sıcak olduğu için plaja gitmiş, kimisi bir hastasının konsültasyonunda hazır bulunmuş, kiminin de bilmem ne türlü bir mazereti çıkmıştı. Ama inşaallah perşembe günü hepsi Kongreye geleceklerdi!

Kırılan ümitler

Salı akşamı kokteylde hazır bulunan delegeler bir akşam sonra -çarşamba akşamı- Merkez Konseyinin Taksim gazinosunda şereflerine vereceği akşam yemeğinde buluşmak ümidiyle birbirleriyle veda1aştılar. Ama bu arada bazı delegeler, -meselâ Dr. Suphi Baykam, Dr. Lebit Yurdoğlu büyük bir ümit kırıklığı içindeydiler. Ta Ankaralardan, tamirlerden işlerini güçlerim bırakmışlar gelmişlerdi. Kongrede mesleki dertlerinin konuşulacağını dertlere derman aranacağım umuyorlardı. Ama işte kokteylden kokteyle, ziyafetten ziyafete taşınmaktan başka bir iş yapılmıyordu. Üstelik kongrenin bir güne sıkıştırılması, Merkez Konseyinin geçen yılki kongrede alınan kararları bile yerine getirmediğinden dolayı doğacak tenkitlerin dahi kâfi genişlikte yapılmasına imkân vermiyecekti. Yalnız Baykam, yalnız Yurdoğlu değil daha pek çok delege dertlerle doluydu ve bu kongreye büyük ümitler bağlamışlardı. Ama işte gelin görün ki. Merkez Konseyi daha bir kongreyi bile toplamakta aciz gösteriyordu. Pek muhtemeldi ki perşembe günü de -nisan temin edilsin veya edilmesin- toplanacak olan kongrede müsbet hiç bir karara varılamadan saat dolacak ve dertler bir yıl sonra yapılacak kongreye kalacaktı.

Okuyucu mektupları

Hürriyet hakkında

Meğerse, biz ne kadar bol bir hürriyet havası içinde yaşıyormuşuz da haberimiz yokmuş!.. Hele basın, hele basın! Adeta hürriyet denizinde yüzüyormuş. Biz muhalifler ne kadar gaflet içindeyiz yarabbi.. D. P. nin sayın milletvekili Biberoğlu söylemeseydi, böyle bir hürriyetten hangimizin haberi olacaktı? Bakın, Biberoğlu Büyük Millet Meclisinde ne buyurmuş:

"Hürriyet, hiç bir zaman bizim devrimizdeki gibi bol değildi ki Suistimali mevzu bahis olsun.."

İspat hakkı olmayan bir basının hürriyet içinde yüzdüğünü söylemek, meteliği olmıyan bir adamın milyonerliğinden bahsetmekten farklı mıdır? Biberoğlu muhakkak bir değişiklik olduğunu söylemek istiyorsa elhak doğrudur. Fakat biz bunu daha evvel meşhur heccav-Eşreften işitmiştik; malûmdur tekrarlamayalım.

Avni Vural - Adagüme

Mecm'ua hakkında

AKİS gibi her şeyin doğrusunu yazdığını iddia eden bir mecmua nasıl olur da rengini, güzelliğini yazdığı Bayan Nakiboğlunun, Dilâver Argunun kardeşi değil kızı olduğunu bilmez?

Ali Sar - İstanbul

Uzun zamandan beri beklediğim pulculuk hakkındaki görüşlerinizi, 212 nci sayınızda iki sütuncuk da olsa bulabildiğime memnunum.

Mürettip hatası olsa gerek, Truva pulları 36 kuruş değil. 86 liradan muamele görmüştür, keza 20 kuruş değil 20 liradır.

Ben amatör bir meraklı olarak P. T. T. den değil de, puldan zengin olmak isteyen zamane kurnazlarından şikâyetçiyim, öyleki Avrupa baskısı pul çıktı mı, anlayan anlamayan, toplayan toplamayan kuyruğa girip alır. Yerli baskı oldumu da yalnız meraklılara kalır. Mesela son Pamukkale pulları da ayni akibete uğradılar.

Pul klasörleri maşallah puldan daha evvel piyasaya ayak uydurdular. 20 yapraklı bir pul klasörü 25 lira. Yıl başından evvel 7,5 liraydı. Acaba bunun da mı sebebi hikmeti P.T.T. nin pul çıkarmasıdır?

Kâmil Yedikızanlı - Sapanca

AKİS mecmuası biz okuyucularında lâyık olduğu rağbeti fazlasıyla gördüğü halde, her nedense mecmuada okuyucu mektupları sütununa pek az yer vermektedir. Zevkle okuduğumuz AKİS mecmuasının daha çok sayfalı çıkması ve okuyucu mektupları sütununa daha fazla yer vermesi biz okuyucularınızı olca olsa memnun edecektir.

M. Bilgin, S. Gençtürk, M. Serdar
Sürmene

SİNEMA

Festivaller

Furya devam ediyor

1957 . 1958 sinema sezonunun kapanmasına rağmen, beyaz perde alemindeki canlılık ve heyecan bütün kuvvetiyle devam ediyor.

Hollywood Oscar mükafatlarını dağıttıktan sonra, beyaz perdenin kalbi Avrupada atmaya başladı. Sıra Avrupa filmciliğine gelmişti. Avrupadaki mükâfat tevzileri ve festivaller devamlı bir program hâlinde sıralanıverdi. İtalyanların "Gümüş Kordelâ" sı, Fransızların "Zafer Heykeli" ve Almanların "Altın Midye" si birbirini takip ettiler. Böylelikle Avrupa filmciliğinin üç büyük merkezi Roma, Paris ve Münih yılın artist ve filmlerini seçmiş oldu. Akademik mükâfatlar faslı bu şekilde sona erdikten sonra sıra festivallere geldi.

Yerli ve yabancı yıldızlar, plaj eğlenceleri, balolar, dedikodular ve galaları ile .pek büyük alâka toplamakta olan bu festivallerin ilki Cannes'da yapıldı. Bunun beyaz perde alemindeki akis ve dedikoduları daha sona ermeden Almanlar "Berlin Film Festivali" nin hazırlıklarına geçtiler. 27 haziranda başlayıp 8 temmuzda sona erecek olan "VII. Internationale Filmfestspiele Berlin VII. Berlin Beynelmilel Film Festivali" geniş çapta bir alâka uyandırdı.

Dünya stüdyolarının Berlinde şanslarını deneyecekleri filmler arasında dökümanter filmlerin çokluğu bilhassa dikkati çekmektedir. Bu listenin başında Cenubî Amerikalılar yer alıyor. Arjantinliler, Şilililer, Venezüellalılar ve Uruguvaylılar renkli ve sinemaskop kordelâlarını iddialı bir şekilde Berline yollarlarken Alman ve Fransızların da bu mevzua bilhassa önem verdikleri gözden kaçmamaktadır.

Mevzulu filmler arasında ise Amerikan, Alman, İtalyan, Japon, İsviçre ve Meksika kordelâları yer almaktadır. Bunları son dakikada diğer bazı memleketlerin takip etmesi de muhtemeldir. İsviçreliler Yugoslav rejisör Ladislao Vajda'nın idaresinde Heinz Rühmann, Michel Simon, Gert Fröbe gibi tanınmış Alman ve Fransız artistlerine çevirttikleri "Aydınlık Günlerde idi" filmi ile kendilerini favori saymaktadırlar. Japonlar, "Hakiki Bir Aşk" ve "Fettan" isimli filmleriyle girdikleri festivalde birşeyler yapacağa benziyorlar Hollywood da kendisini Berlinde çevrilen bir filmle temsil edecek. Erich Maria Remarque'ın "Yaşamak Vakti ve Ölmek Vakti" isimli romanından alınan bu filinde başrolleri Alman artisti Liselotte Pulver ile John Gavin oynamaktadır. Mevzuu Berlinde geçen bu filmin "Berlin Festivali" ndeki şansına da biraz hatırı sayılır bir yer ayırmak icab etmektedir.

Bütün bu atmosfer içinde Almanlar kendilerine has bir organizasyon mükemmelliği iki hazırladıkları festivali asmak üzere 27 haziranı bekliyorlar.

Bizim Hollywood

Avrupada beynelmilel film festivallerinin harıl harıl devam ettiği bu günlerde "Türk filmciliğinin Hollywood'u" diye anılan Beyoğlundaki Yeşil Çam sokağında, derin bir sessizlik hüküm sürmektedir. Bütün dünya filmciliğinin isbat-ı vücut ettiği bu festivallerde memleketimize ait bir arşin kordelânın dahi bulunmayışı Türk filmlerinin bütün iddialarının elan Anadoludan bir karış uzaklaşamadığını göstermektedir. Her sene piyasaya sayısız filmler süren Yeşil Çam sokağı şirketleri —ne yazık ki— bunların arasında beynelmilel festivallerde gösterilebilecek kıymette bir eser ortaya koyamamaktadırlar.

Türk filmciliğinin takip etmekte olduğu yol filmcilerimizi de endişeye düşürmüş olacak ki onlar da bu mevzuda harekete geçme zamanının geldiğini anlamışa benzemektedirler. Söylendiğine göre filmcilerimizin kurmuş oldukları Cemiyet, Türk filmlerinin kalkındırılması yolunda ilk adımını atmak üzeredir. Bu ilk adımı, gazetecilerle yapılacak bir temasın teşkil edeceği ve Cemiyetin bu toplantının hazırlıkları ile meşgul olduğu rivayet edilmektedir. Gazete Yazı İşleri Müdürleri ile sinema yazarlarının çağırılacakları bir toplantıda ileri sürülecek temenniler. Türk filmciliğinin istikbalde tutacağı yol hakkında bir fikir verecektir.

Şimdiki halde bu toplantıyı ve Yeşil Çam sokağı temsilcilerinin bu toplantıda ileri sürecekleri fikirleri dinlemek ve alınacak kararlan beklemekten başka çare yoktur,

Ankara

"Deli"

İstanbul Şehir Tiyatrosu Komedi Bölümü, yaz turnesinin ilk durağı olan Ankarada temsiller vermektedir. Darülbedayi devrinden beri, İkinci Dünya Savaşının birkaç yılı bir yana, Şehir Tiyatrosunun Anadoluda turneye çıkması, bir gelenek 'olmuştur. Bütün bir tiyatro mevsimi İstanbul seyircisine görünen Şehir Tiyatrosu, böylece hem Anadolu seyircisine kendini tanıtmakta, hem de tiyatroların pek seyrek uğradıkları Anadoluda halkın tiyatroyu taramasına imkân hazırlamaktadır. Şehir Tiyatrosu bu tutumuyla muhakkak ki, bütün yaz boyunca pinekliyen, üstelik bedavadan dört ay para alan Devlet Tiyatrosu mensuplarına iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Komedi Bölümü turne programına, Nicola Manzari'nin "Ölüler Vergi Ödemez" ve Aldo de Benedetti'nin "İki Düzine Kırmızı Gül" adlı komedileri ile Refik Erduranın üç perdelik "Deli" 'adlı komedisini almıştır.

İlk olarak oynanan "Deli" hin yazarı Refik Erduran bugün otuz yaşlarındadır. Amerikanın Cornell Üniversitesinde tiyatro tarihi ile dramatik edebiyat tahsil ettikten sonra Türkiyeye dönmüştür. Yazarın ayrıca "Karayar Köprüsü" adlı üç perdelik bir dramı ile "İp" ve "Korkunçlar" adlı birer perdelik piyesleri yayınlanmıştır.

Samiye Hanımın Başına Gelenler

"Deli" 1956 yılında yazılmıştır ve yazarın 1948 yılında sahneye konan "Kahraman" ından sonra sahneye çıkan İkinci piyesidir. 'Eser, öteden beri komedilere konu olmuş cimriliği ve bu cimrilik yüzünden ortaya çıkan gülünç durumları sahneye getirmektedir.

Samiye Hanım son derece paraya düşkündür. Ağabeyi Prof. Tumalapı bir yolunu 'bularak tımarhaneye attırmış, bu yolla da onun paralarına konmuştur. Şimdi de kızı Nermini zahire kralı Hâmit Beyin oğlu ile evlendirmek için plânlar kurmaktadır. Öte yandan dürüst bir kız olan Nermin bu plânı bozmak için bir müddet önce şifa bulmuş olduğu anlaşılan dayısı Prof. Tumalapı çağırır. Profesör gelir ve kız evini, ziyaret etmekte olan Hâmit Beyleri kapı dışarı eder.

Profesör bir yandan da, ölen karısından kalan bir torba altını yolda bir yere gömdüğünden bahsetinektedir. Samiye Hanım altın sözünü duyunca yine ağabeyini tımarhaneye attırmak için plânlar kurmıya başlar. Profesör kardeşine kanmış gibi davranır. Ancak altınların yerini söylemek için Samiye Hanımın bu dünyada gözü olmadığını ispat etmesini ister.

Samiye Hanım muhayyel altınların hesabını kitabını yaptıktan sonra bu dünyada gözü olmadığını göstermek için evin eşyasını satar, parasını kızına verir ve Profesörün rahmetli karısının huzuruna çıkmak için çuval giyer. Samiye Hanım boş bir odada, sırtında çuval rahmetli görümceye dert anlatırken Hâmit Beyler çıkagelir ve durumu gördükten sonra da Nermini istemekten vazgeçerler. Bu arıda Samiye Hanımın çağırdığı doktor da gelmiştir. Fakat doktor, hastanın Samiye Hanım mı, yoksa Prof. Tumalap mı olduğunu anlamakta bir hayli güçlük çeker. Profesörün altın hikâyesini mahsus uydurduğunu öğrenen Samiye Hanım birdenbire deliriverir.

Refik Erduran
"Deli" nin akıllı müellifi

Vasfi Rıza Zobu
Alkış, alkış yine alkış!

Behzat Butak
"Cevher sakıt olmaz yere düşmekle"

Deli'nin Sonu

Yazarın yazdığı piyes burda biter ama sahnedeki oyun bir müddet daha devam etmektedir: Nermin, evlerinin yanındaki arsayı kullanan balıkçı Ömer Reisi sevdiğini anlamıştır. Ömer Reise yaranmak için türlü dillerden birtakım balıkçılık kitapları ısmarlar. Kitapları okuyup sevgilisine balıkçılığın modern ' gelişmelerinden 'bahsedecektir. Samiye Hanım delirip gittikten sonra balıkçıların ağları kaybolmuştur. Ömer Reis bunları ararken mutfakta bir çığlık duyar. İçeri girdiğinde de, sevgilisinin hoşuna gitmek için balık ağlarım örmek istiyen Nerminin ağa düştüğünü görür Ve Nermini kucaklıyarak götürür. Böylece Samiye Hanım tımarhaneye gitmiş, onlar da muratlarına ermiş olur.

Piyesi önceden okumuş, sonra da sahnede seyretmiş olan seyirci bu sahne karşısında bir hayli afallar. Ama piyesin metni ile sahnedeki oyun arasındaki farkı merak eder ve araştırırsa Türk piyes yazarlarının talihsizliğini ortaya koyan bir macera ile karşılaştığını anlar. "Deli" piyesinin sonu da böyle bir maceranın kurbanı olmuştur.

Refik Erduran ele aldığı mevzuu oldukça hafif, aşağı yukarı bir tuluat anlayışı ile işlemiştir. Kişiler karşılıklı olarak birbirlerine lâf atmakta ve bu lâflar dengine getirilip bir nükteyle karşılanmaktadır. Refik Erduramn usta taraflarından biri nükte hazırladığım belli etmemesidir. Gerçekte akıllı olan Prof. Tumalapın çevresindekilerce deli sanılıp deli muamelesi görmesi gibi komik durumlarla birlikte oyuna sık

sık serpilmiş olan nükteler komediyi son derece kesif olarak ortaya çıkarmaktadır.

Bununla beraber, oldukça sık nükte aralamak yazarı bir hayli ucuzluğa götürmüştür. Her ne kadar nükteler yerine oturuyorsa da, bu yüzden lüzumsuz kişilerin lüzumsuz yerlerde oyuna girmeleri, hele çıkışlarım bir hayli geciktirmeleri göze batıyor. Bu da olayın akışını bir hayli aksatmaktadır. Refik Erduranın "Deli" deki nükte düzme ustalığı, aynı zamanda zaafı olmuştur. Esasen güldürücü olan olay dizisi ön plâna alınarak, açık nüktelerden değil de daha çok olaydan komediyi çıkarma yoluna gidilseydi piyes daha hoş "bir hava kazanırdı.

Sahnedeki Deliler

Piyes, Şehir Tiyatrosu Komedi Bölümünün kendine has anlayışı ile sahneye konmuştur. Esasen Şehir Tiyatrosu, kadrosundaki dev oyuncularına rağmen son yıllarda sahneye koyduğu piyeslerle ortalama seviyeyi aşamıyan, hattâ alaturka zihniyetten kurtulamayan, iyi tiyatro örneği olmaktan uzak bir tiyatrodur. Hele Komedi Bölümü vodvillere pek düşkündür. Nerden çıktıkları bilinmiyen birtakım piyesler repertuvara alınır, yine nerden çıktıkları pek kestirilemiyen bir sahne görüşü ile sahneye getirilir.

Bununla beraber, Şehir Tiyatrosunun yerli piyeslere olan bağlılığı Devlet Tiyatrosu göz önüne alınırsa öğülmiye değer. Fakat sırf alaturka anlayışa uygun düşsün diye piyeste, repliklerde yapılan değişiklikler. oyuncunun lehine olsa bile yazarın aleyhine olmaktadır.

Piyesi Vasfi Rıza Zobu sahneye koymuştur. Eskinin büyük aktörü Vasfi Rızanın adı, bir yandan da rejisör olarak, yazarın adı ihmal edilse bile afişlerde görünmektedir. Ancak sahnedeki oyunları gördükten sonra rejisörün nerde olduğunu kestirmek bir hayli güç olmaktadır. Vasfi Rıza rejisör olarak. Prof. Tumalapı oynıyan Vasfi Rızayı sahneye getirmekten başka bir iş yapmamıştır. Bilhassa ikili sahnelerde oyuncular karşı karşıya" dikilmekte birtakım kelimeler gevelemektedirler.

Diğer oyuncular da içlerinde hiç bir endişe olmadan ezberlerini okumaktadırlar. Komşu Nafi rolünde Rauf Ulukut ve Doktorda Behzat Butak bir yana, kimse rolünü biraz düşünmek zahmetine katlanmamıştır. Samiye Hanımda Şaziye Moral, rolünü cadı olarak anladığı için olur olmaz bağırmakta, Nerminde Hümaşah Göker boyuna körüklenen gıcıklayıcı bir sesle güzellik enstitüsü mankenlerine benzemektedir.

Prof. Tumalapda Vasfi Rıza Zobu orta seviyeyi ancak bulmaktadır. Esasen Vasfi Rıza seyirci alkışı arasında yetiştiğinden oynarken bilhassa alkışlanmıya dikkat etmektedir. Oyunun tek elle tutulur oyuncusu Behzat Butaktır. Behzat Bu--ak, "Büyük Behzat" olduğunu bir kere daha göstermiştir.

Tiyatromuzun Meseleleri

Kızma Birader

Refik ERDURAN

Tiyatroyla ilgili bir arkadaş geçenlerde sinir içinde üstüme geldi. Elindeki gazetenin kırmızı kalemle işaretlenmiş bir yerini gösterdi, haksız yere idama mahkum edilmiş bir insanın müthiş isyanıyla, 'Bak', dedi, "bak şuna' benim için ne yazmış! Allah aşkına şuna bir yerde cevap verelim!'

Gazeteyi aldım, yazılan yazıyı okudum. Kısacası, bizim oğlanın pek işinin ehli olmadığım söylüyordu. Buna verilecek en tesirli cevabın zamanla ehliyetini İnsanların büyük ekseriyetine kabul ettirecek kadar iyi iş görmek olduğunu anlatmağa çalıştım; lâfı ağzıma tıkadı. Baktım ısrar edersem benim namusumdan da şüphelenecek, üstüne varmadım.

Gün geçmiyor ki bir yazarımız veya oyuncumuzun haksız tenkidlerden acı acı şikâyet ettiğini duymayayım. İşin tuhafı, bu bize mahsus bir hâl sayılıyor: Şarklılığımızdan, tenkidde objektif ölçü kullanmadığımızdan, çok sert davrandığımızdan, 'şahsiyat' a girdiğimizden hattâ kızınca birbirimizin hususi hayatını söz konusu ettiğimizden dem vuruluyor.

Bunların iyi huylar olduğunu söyleyecek değilim, ama niye bize mahsus sayıldıklarını anlayamıyorum. Bu iş dünyanın her yerinde böyledir. Bazı mesleklere girerken haksız hücuma uğramak tehlikesi önceden kabul edilir; futbolcu olacaksanız ara sıra kasıdlı tekme yemeği, politikaya atılacaksanız her gün yalan yanlış çekiştirilmeği göze alırsınız. Sanat ve bilhassa tiyatro hayatına girerken de, insanın şunu bilmesi gerekir: Burada maçlar ekseriyetle kazanılır, ittifakla değil. Çünkü sanat tenkidinde objektif ölçü yoktur. En objektif gibi görünen ölçüleri kullanarak birbirine tabantabana zıt hükümlere varmak mümkündür. İşin sonu her zaman iki sözden birine dayanır: 'beğendim' veya 'beğenmedim.' Beğenmeye bağlı işlerde ittifak olabilir mi? İstisnasız herkesin beğeneceği kadar güzel kadın, istisnasız herkesin tercih ettiği lokanta var mıdır? Beğenmeyenin gırtlağına sarılıp "Hani senin objektif ölçün?' diye bağıran, sanatçının davranışı, müşterisine "Bu yemeğin lezzetsiz olduğunu ispat et!' diyen aşçınınkinden farksızdır. Tabii, birşeyi beğendiği halde şu veya bu sebeple beğenmedim diyen insanlar, bir temsili beğenmemek niyetiyle seyre giden tenkidçiler eksik değildir. Ama bu da futboldeki kasıdlı tekme gibidir; kızılsa da şaşılmaz ve 'bizim şarklılığımız' diye vasıflandırılamaz.

Hükümlerin fazla sertçe ifadesine gelince, ben meselâ İngiliz ve Amerikan basınında ara sıra gördüğüm kadar alaylı ve iğneli saldırışlara daha bizde şahid olmadım. İşte birkaç örnek:

Peter Ustinov piyesine dair söylediklerimi ciddiyetsiz bulmuş. Şuna inanmasını rica ederim: İkinci perdenin sonunda çıkıp gitmem gayet ciddî bir tenkiddi.'

'Mr. Stewart Grainger Paganini rolünde keman çalar gibi yapıyor. Kendisinin çalgıcılığında bir çiftçi edası var: Bir eli testereyle odun keserken öbür eli inek sağıyor.'

Oralarda insanların gözünün yaşına bakmayanlar yalnız tenkidçiler değil. Yazarlar da başkalarını tenkid için kalemi ellerine alınca onlara taş çıkartıyorlar. Bernard Shaw'un Shakespeare için söylediklerine bakın:

'... yazdıkları adinin bayağısı, aşağılık, zamanımızın entellektüel ölçülerine vurulunca pespaye, aptalca, iğrenç ve tahammülfersa. Durmadan başkalarının hikâyelerini aşıran bu üstad hırsızın tumturaklı yaveleri sahnemizin başına nereden belâ olmuş! Rahat gevezelikle tam bir kafa kısırlığını nefsinde birleştiren bu ukalâ dümbeleğini en ince meseleleri dünyanın en beylik lâfları haline getirişi mektep çocuklarını bile çileden çıkarır.'

Ve Swinburne'den aldığı cevap: "Shakespeare'e ancak böyle ağzı bozuk bir soytarı dil uzatabilir.'

'Şahsiyat yapmak' ve insanların hususi hayatlarından bahsetmek hususunda da oraların tenkidcileri, yazarları ve oyuncuları bizden daha 'şarklı' dırlar. Yeni evlenen bir aktrisin kocasına bütün mazisini açıkladığını anlattıktan sonra 'Ne dürüstlük! Ne cesaret!' diye yazan birine Ethel Barrymore'un cevabı: 'Ne hafıza!'

Evet, bu heryerde böyledir; zaten kemiği bulunmayan dil, iddiaların en çok sürtüştüğü bir âlem olan tiyatro dünyasında büsbütün sivrileşir. Onun için hırı gürü okudukça 'Şarklıyız' filân diye hayıflanmayalım. Sade mümkünse hücumlarımız biraz daha ince olsun da, bari eş dost eğlensin.

İstanbul

Bir Heifetz geldi!

Geçen hafta bir İstanbul gazetesinin, ünlü kemancı Jascha Heifetz'in memleketimize geleceği haberini vermesi, şehrin sanat çevrelerini bir hayli heyecanlandırdı. Konser mevsimi geçmişti ve kemancının İstanbulda bir konser vermesi ihtimal dışı görünüyordu. Hem, Heifetz'le geçenlerde temasa geçmiş olan manacer Fernando Franko, virtüözün çok para istemesi yüzünden kendisini Türkiyeye davet etmenin mümkün olamıyacağını söylemişti. Fakat ister çalsın, ister çalmasın, Jascha Heifetz'in İstanbula gelmesi mühim bir hâdiseydi. Anadolu Ajansı haberi "Heifetz şehrimize geldi" diye bültenine dahil etti. İstanbul Radyosu, sanatçıyla bir röportaj yapmak için ekip hazırladı; gazeteciler ve bilhassa musiki tenkitçileri mülakat için, Hilton otelinden randevu sağlamıya çalıştılar. Nihayet, sanatçıyı karşılamak için Çarşamba gecesi Yeşilköy hava alanına gidenler oldu.

İki saat kadar sonra, Anadolu Ajansının İstanbul Bürosu Müdürü, gazelere telefon ediyor ve "Heifetz geldi" haberinin bültenden çıkarılmasını bildiriyordu. Gerçi bir Heifetz gelmişti ama, bu virtüöz kemancı Jascha Heifetz değil, Amerikalı bir desinatör olan Yesha Heifetz'di.

Yesha ile Jascha arasındaki benzerlik, isim benzerliğinden ibaret değildir. İkisi de Rusya doğumludurlar. İkisi de Rusyadan kaçıp Amerikan uyrukluğuna girmişlerdir. Yesha da küçüklüğünde keman çalmıştır.

Rusyadan kaçtıktan sonra bir müddet Türkiyede yaşıyan (Kadıköyde oturan) desinatör Heifetz her gittiği memlekette şimdi, bu isim benzerliği yüzünden, önemli bir kişi gibi karşılanıyor, karşılayıcılarını da hayal sukutuna uğratıyor. Bir gazeteci "yanlış anlaşılmaları önlemek için neden isminizi değiştirmiyorsunuz?" sualini sorduğunda desinatör Heifetz, kemancı Heifetz'i kasdederek "o değiştirsin" dedi.

Amerika

Yerli operalar

New York'un "Metiropolitan'dan sonra en büyük opera teşekkülü City Center'in, ilkbahar mevsimi programlarını baştan aşağı Amerikan operalarına ayırması, millî operaların desteklenmesi ve bunlara sahneye çıkma imkanı verilmesi bakımından, sadece bize değil, bütün dünya memleketlerine örnek olacak bir teşebbüstür

Ford Vakfının 105 bin dolarlık bağışıyla işe girişen New York Şehir Operası, nisan ve mayıs ayları boyunca, on tane Amerikan operası sundu. Dönemi açan, Douglas Moore'un librettosu John Latouche tarafından yazılmış. "Baby Doe Balladı" oldu. Eser ilk olarak geçen yıl Colorado'da temsil edilmiş ve Broadway'daki temsilinin çok başarılı olacağı hususunda büyük ümitler' vermişti. "Baby Doe" nun City Center'deki temsili, bu ümitlerin gerçekleşmesini sağladı.

ikinci programda iki opera vardı. Mark Bucci'nin, Elizabeth Enright'ın bir hikayesinden mülhem, Puccini'vari "Tale for a Deaf Ear" (Sağır Bir Kulak İçin Hikâye) adlı operası ve Leonard Bernestein'ın "Trouble in Tahiti" (Tahitide Kargaşalık). Ne w York Filarmoni Orkestrasının yeni şefi Bernstein, Amerikan popüler musikisi tarzında yazılmış operasının City Center'deki temsilini bizzat idare etti.

Londra Krallık Operası
Ispanak, şalgam ve "Tosca'

Üçüncü program, Bertolt Brecht'-in "Üç. Metelik Operası" nı bestelemiş olan, Alman asıllı Kurt Weill'ın, Maxwell Anderson librettosu üzerine yazdığı "Lost in the Stars" (Yıldızlarda Kaybolan) dı. Bunu, Vittorio Giannini'nin, Shakespeare'in ünlü piyesi üzerinde yazdığı, "Ta» ming of the Shrew" takip etti. Marc Blitzstein'in "Regina" sı kuvvetini bilhassa, operanın konusunu teşkil eden, Lilian Hellman'ın "The Little Foxes" adlı piyesinden alıyordu.

City Center'in listesindeki diğer iki opera, Robert Kurka'nın "The Good Soldier Schweik" (İyi Asker Schweik) ile Carlisle Floyd'un, 1956 yılında, New York Musiki Tenkitçileri Mükâfatım kazanan ve yakında Brüksel Panayırında Amerikan Tiyatrosunu temsil edecek olan "Susanna" adlı operasıydı.

Metropolitan repertuarı

Her yıl olduğu gibi, musikiseverlerimiz, Ankara Devlet Operasının gelecek yıl hangi eserleri temsil edeceğini merak ededursunlar -bunu altı ay sonra bile öğrenemiyeceklerdir- New York Metropolitan operasının 1958 . 69 mevsiminde uygulayacağı kesin liste belli oldu ve buralara ulaştı bile.

Metropolitan önümüzdeki mevsimde 26 opera oynayacaktır. Listeye, bu teşekkülün geleneği mucibince gene, "klasik repertuar" operaları hâkimdir: Aida, La Boheme, Carmen, Don Giovanni v.s. Fakat bu yıl bir modern opera, yirminci yüzyılın opera sanatına kazandırdığı belki en büyük şaheser sayılan, Alban Berg'in "Wozzeck" i, ilk defa olarak Metropolitan repertuarına girecektir.

İngiltere

Krallık Operasının yıldönümü

Londranın Krallık Opera Binası, Covent Garden, gecen hafta yüzüncü yıldönümünü kutladı. Bu münasebetle verilen gala temsilinde, Kraliçe Elizabeth ve Prens Philip de hazırdı. Locaları, taze sebze ve meyvalarla süslenmişti. Bu süsleme, tuhaflık olsun diye yapılmış deşildi. Bir mânası vardı. Sebze ve meyvalar bir sembol teşkil ediyorlardı. Krallık Opera Binası, Londranın meşhur sebze ve meyva pazarı Covent Garden'dedir. Nesiller boyunca opera ve bale meraklıları, ıspanak çuvallarının, limon küfelerinin arasında kuyruk yapmışlardır.

Krallık Opera Binası ilk defa 1732 yılında inşa edilmiş, 1808 yılında bir yangında kul olmuştur. Yerine inşa edilen bina da 48 yıl sonra gene yanmıştır. Üçüncü Covent Garden binası birinci dünya savaşında antrepo olarak kullanılmış, ikinci dünya savaşı boyunca ise dans salonu haline getirilmiştir.

Gala gecesi programında, Krallık Operasının bir asır süresince sunduğu temsillerden numuneler verildi. Gece, 1896 yılında aynı yerde ilk temsili yapılan, Weber'in "Oberon" operasını anmak için, bu operanın uvertürüyle başladı. 1956 yılından da bir örnek verildi ve Krallık Balesinin "Yıldönümü Hediyesi" adlı balesi sunuldu.

Fakat gecenin yıldızı, Bellini'nin "I Puritani" operasından Çıldırma sahnesini teganni eden soprano Maria Callastı. Numarasını bitirdikte» sonra sekiz defa sahneye çağrılan ve büyük bir güvenle halkı selamlıyan Callas sahne gerisinde şaşkın ve çekingen, hareket etti. Kraliçe Elizabeth, ünlü yıldızı tebrik etmek için kulise gitmişti. Callas'a "Na muhteşem bir teganni!" diye iltifat etti. Callas, bir reverans yapmakla kaldı. Sanki nutku tutulmuştu. Daha sonra, dostlarına izahat verdi "Kraliçeye bir cevap vermem lâzımdı. Fakat aklıma hiçbirşey gelmedi. Ben de sustum. Ne yapayım.

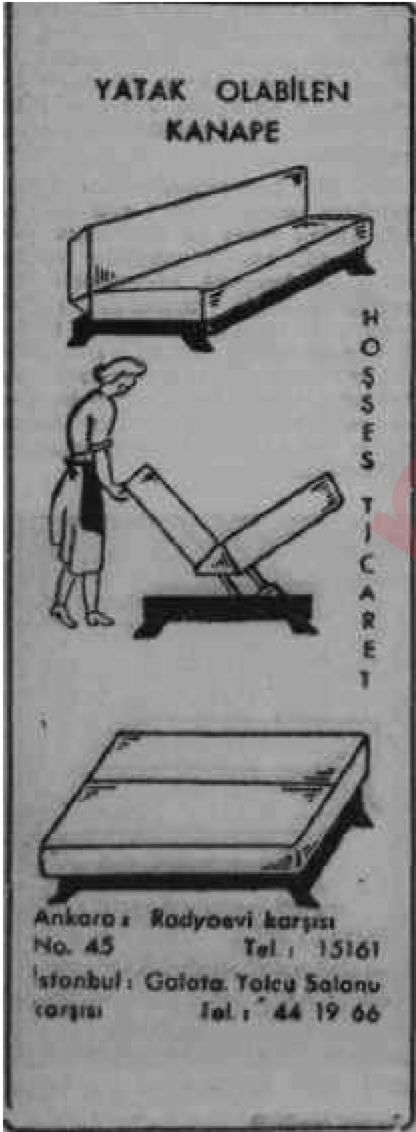
S P O R

Futbol

Dünya Kupası

Stocholm Haziran

1958 Dünya Kupası ikinci tur maçları da büyük sürprizler içinde cereyan etmektedir. Başlangıçta hiç de hesaba katılmayan iki takım, İsveç ve Fransa, hemen bütün rakiplerini eleyerek başta gelmeğe başladılar. Hem de "en çok g o l atan ekipler" olarak... Almanya ve Brezilya ise hemen bunların peşinde yarı finale ulaştılar. İlk günlerin favorileri sayılan İngiltere ve Rusya ise inanılmayacak bir tarzda elendiler. Geçen haftanın ortasında Brezilya, futbol tarihine geçecek' bir maçtan sonra Rusyayı *2-0* yenecek, zayıf ve kendisinden bir şey umulmayan Avusturya da rakibi İngiltereyi iki defa yenik duruma düşürdükten sonra neticede2-2 berabere kalarak bu iki

favoriyi son derece güç durumda bıraktılar. Artık bundan sonra dördüncü grubun ikinciliği için İngiltere ve Rusya kozlarını kendi aralarında paylaştılar. Ama şampiyonanın tek galibiyet bile alamayan talihsiz takımı İngiltere, Rusya karşısında da feci bir mağlûbiyete uğradı. Rus solaçığı İlline'nin ayağından yediği bir golle turnuvadan silinip gitti. İngiltere bu turnuvadan elenineceye kadar yaptığı maçlarda müthiş bir perişanlık gösterdi. Hele forved hattı inanılmıyacak kadar dağınık ve zayıftı. Yıllardan beri dış .temaslara aldırmayan ve Wembley ile Hareme kapanıp kalan İngiltere bu hareketinin cezasını daha ilk turda elenerek çekti.

Kupanın ilk turda elenen büyük takımı yalnız İngiltere değildir. Hemen onun yanıbaşında Macaristan da aynı akıbete uğradı. İsveçin Gal maçında rezerve oyuncularını kullanmasmdan faydalanarak bir beraberlik kazanan Galliler Macaristanla "extra" maç yapmak hakkını aldılar. Bu maçda da şöhretli kaleci Grosics'in adeta kendilerine hediye ettiği iki golle sahadan 2-1 galip çıkarak Macaristanı elediler. Bu maçtan önce AKİS muhabiri ile konuşan meşhur Macar selektörü Morton Bukovi; "ümitsiz" olduğunu açıkca söylemiş ve genç bir ekip kurduklarını, iki veya üç yıl sonra eski klaslarını bulabileceklerini anlatmıştı. Bukovi çok haklıydı. Bozsik, Grosics veya Hidegkuti artık son oyunlarını oynuyorlardı. Kendilerinden daha fazla birşey beklenemezdi.

İlk turun üçüncü "extra" maçı Kuzey İrlanda-Cekoslavakya arasında yapıldı. Daha önce Belfast sayesinde İtalyayı eleyen İrlandalılar bu maçta da solaçık McParland'ın golleri ile Çekleri 2-1 yenerek ikinci tura katılmak hakkına sahip oldular. Artık bu maçlardan sonra tek eleminasyon kalmıştı ve kaybeden kupa dışı ediliyordu. Yeni turun en önemli maçı Malmö'de Almanya ile Yugoslavya arasında oynandı. Bu maça sıra gelinceye kadar da Kuzey İrlanda ile Fransa arasında ve Kuzey İrlandanın sür klase olduğu bir maç Fransayı yarı finale ulaştırdı. Liedhom'ü Rusya için solice çıkaran İsveç, Hamrin ve Simonson'un golleriyle Sovyetleri 2-0 yeniyor ve kupa dışı ediyordu. Stockholmde bu maç oynanırken hemen aynı saatlerde Göteborg'da Galliler Brezilyalılara karsı cansiperane bir oyun çıkarıyorlar ama en iyi oyuncuları John Charles'in sakatlığı yüzünden 76 dakika dayandıktan sonra bir gol yiyerek Brezilyalılara final kupasını açıyorlardı. İkinci turun son oyunu Malmö'deydi. Almanya ile Yugoslavya belki de bütün turnuvanın en şahane maçını yaptılar. 1954 Dünya Kupasını kazandıktan sonra, yeni programını 1956'da

Özcan

Kimin malı?

servise koyan Alman Millî Takımı antrenörü Herberger, 1958 için de fevkalâde bir ekip hazırlamıştı. Bu ekip, Brezilya kadar ustaca oynuyor, fakat takım oyununu Türklere benzeyen bir hırs ve heyecanla başarıyordu. Müdafaa hattı Sovyetlerinkim bile gölgede (bırakacak kadar kuvvetliydi. Hafbek battı ise turnuvanın en kudretli fakat en genç hafbek hatlıydı. Alman takımı şöyle teşkil edilmişti: Herkenrath - Stallenverk, Juskovriak - Eckel, Erhardt, Szymaniak . Rahn, Fritz Walter, Seeler, - Scmiedt, Schaffer.

Bu ful takım Yugoslavya karşısında "korkunç" denilebilecek bir oyun çıkardı. Bu onbirin içinde kimin en iyi oynadığım bulup çıkarabilmek başlı başına bir mesele idi. Bir yanda her top atışında şöhretli Crnkoviç'i rahatça geçen ve şahane golü yapan Rahn, diğer yanda birer robot gibi çalışarak hem geride hem ileride fevkalâde tesirleri görülen Eckel - Szymaniak vardı. İnsanüstü bir güçle oynayan solbek Juskowiak ayrı bir âlemdi. Militunoviç'in her akınını tesirsiz bırakan Erhardt da öyle. Ama Alman takımını tek tek incelemek hatadır. Bu takım bir futbol ordusuydu. Onbir askeri vardı ve her asker vazifesini yapıyordu. Sonunda da harbi kazanıyorlardı.

Şampiyon kim olacak?

Almanlar hakikaten bir ordu gibi plânlı ve sistemli çalışıyorlardı. Ama bu İsveç karşısında umulmadık bir mağlûbiyete uğramalarına mani olamadı. Göteborg'da İsveç karşısında 3-1 yenilgiye uğrayan Almanyanın şaşkınlığı henüz- geç-

Hüseyin Akbaş
Herşeye rağmen şampiyon!

memişti ki Stockholm'de yapılan Fransa Brezilya' maçının neticeleri duyuldu. Brezilya Fransayı 5 - 2 gibi son derece açık bir farkla yenmiş ve fırsatlardan istifade ederek finalin sonlarına kadar yaklaşmış Fransızlara unutamıyacakları bir ders vermişti.

Böylece 1958 Dünya Kupası Şampiyonasının birincilik için çarpışacak iki takımı belli oluyordu. Bunlar Brezilya ve İsveçti. Her 'iki takım da şampiyonluğu kaçırmamak için hummalı bir hazırlığa girişmişlerdir ve önümüzdeki, pazar günü kozlarını pay edeceklerdir. Şimdi bütün gözler Stockholm'de yapılacak maça çevrilmiştir

Bizim şampiyona

Stockholm'de Dünya Kupası maçları için dev takımlar çarpışırken Türkiyede de Federasyon Kupası için müsabakalar yapılmaktadır. İstanbulda Beşiktaş İstanbulsporu, Ankarada da Galatasaray Güneşi yenerek ekip şampiyonluklarını garantilediler. Stockholm'de pazar günü Dünya Şampiyonu belli olurken İstanbulda da Galatasarayla Beşiktaş arasında Federasyon Kupasının şampiyonunu belli edecek maç oynanacaktır.

Havaların iyiden iyiye ısındığı şu günlerce Federasyon kupası kadar alâka çeken diğer bir futbol hadisesi de transferlerdir. Temmuz ayı başından itibaren resmen açılacak olan futbolcu pazarı dedikoduları, münakaşaları ve kavgaları ile sütunları dolduracak, klüp , taraftarlarına uykusuz geceler geçirtecektir. Daha piyasa açılmadan Vefa kalecisi Özcanın Fenerbahçeye 40 bin liraya aktarılıvermesi şimdiden ortalığı karıştırmış ve tehditler, münakaşalarla hava, Temmuz sıcağından da fazla hararetlenmiştir.

Güreş

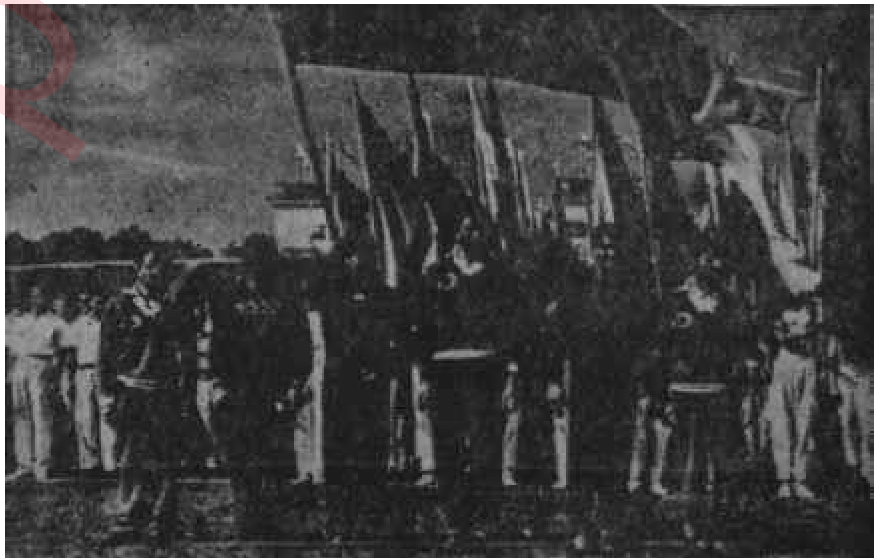
Kurt kapanı

Geçen haftanın sonunda cuma günü Sofyada 1958 Dünya Kupası Serbest Güreş Şampiyonası başladı. Türkiye, Rusya, Bulgaristan, İran, İtalya, Doğu Almanya, Polonya, Macaristan, Japonya, Romanya ve Batı Almanyanın katıldığı bu karşılaşmalarda Demirperde gerisi memleketleri hakem ve idarecilerinin son derece kötü organizasyonu ve gayet bariz bir. şekilde taraf tutmaları yüzde yüz hakkımız olan Dünya Şampiyonluğunun elimizden kaçmasına sebep oldu. Gerçi bu arada bizim Sofyaya gönderdiğimiz ekipte de bir takım anlaşmazlıklar, itaatsizlikler olmuşsa da bunlar netice üzerinde müessir olacak kadar büyümemiştir. Ama Demirperde hakemlerinin çok kere göz göre göre verdikleri haksız kararların dedikodusu ayyuka çıkmış ve bu yüzden FİLA'ya yaptığımız müracaatlar nazarı dikkate alınarak biri Macar biri Romen iki hakeme bundan böyle beynelmilel müsabakalara katılamama cezası verilmiş, lisansları iptal edilmiştir. Bu arada ayrıca gene Demirperde gerisi memleket güreşçileri arasındaki danışıklı döğüşler de şampiyonluğun tâyininde mühim rol oynamış, şampiyonluğu alan Rusya adeta itile kakıla şampiyon edilmiştir!

Müsabakaların ilk günü altı tuş ve bir ittifakla galibiyete karşılık bir beraberlik alan takımımız, ikinci günkü maçlarda sekiz galibiyet bir beraberlik ve üç mağlûbiyet almıştır. Bilhassa 67 kiloda M e h m e t Çelebinin rakibini iki defa tuşa getirdiği halde Romen orta hakeminin bu tuşları kabul etmemesi en bariz haksızlıklardan biri olmuştur. Hoş, güreşçilerimize yapılan haksızlık sırf bu kadarla da kalmamıştır ya. Türk güreşçilerinin hemen her müsabakasında, daima aleyhte puan verebilmek için çırpınan Demirperde gerisi hakemlileri bunları haksız çıkarabilmek içim daha neler yapmamışlardır ki.

Pazar günü. yapılan son müsabakalar sonunda neticeler belli olmuş ve takım tasnifinde 38 puanla Rusya birinci, üçbuçuk puan farkla Türkiye ikinci, otuz puanla Bulgaristan üçüncü, İran dördüncü ve İtalya beşinci olmuşlardır. Ferdi tasnifte 57 kiloda Hüseyin Akbaş. 73 kiloda İsmail Ogan, 79 kiloda da Hasan Güngör dünya şampiyonluklarım kazanmışlardır.

Hemen her milletlerarası müsabakadan sonra olduğu gibi bu müsabakadan sonra da takımımız yurda döndüğünde münakaşalar ve dedikodular kızışmış, güreşçilerle idareciler arasında ihtilâflar patlak vermiş ve ceza heyetlerince tahkikatlar açılacağı beyan edilmiştir. Şampiyonluğu kaybetmemizin sebeplerini herkes birbirine ve bu arada en çok da -haklı olarak- demirperde gerisi hakemlerine yıkmağa çalışmaktadır.

Sofyada Dünya Kupası karşılaşmalarının seramonisi yapılıyor
Galip sayılır bu yolda mağlûp

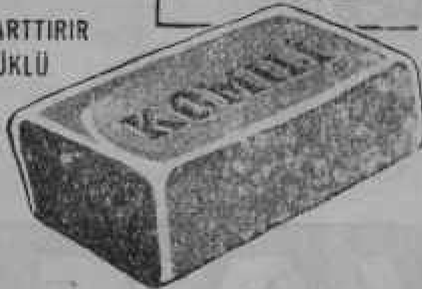

KOMİLİ

BANYO SABUNLARI

- EMSALSİZDİR
- CAZİBE VE GÜZELLİĞİNİZİ ARTTIRIR
- HUSUSİ KOKULU BOL KÖPÜKLÜ
- KURUDUR. BANYODA KATİYEN YUMUŞAMAZ

NECMİ KOMİLİ Tel. 27316

Herkes
Aynı fikirde:

VATAN

okumak bir ihtiyaçtır